

Fucking helvetin Scheiße

Kirosanoista ja niiden kääntämisestä Irvine Welshin

Trainspottingissa

Mona Paavilainen

Pro gradu -tutkielma

kevät 2010

Tampereen yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Käännöstiede (saksa)

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Käännöstiede (saksa)

PAAVILAINEN, MONA: Fucking helvetin Scheiße . Kirosanoista ja niiden kääntämisestä
Irvine Welshin *Trainspottingissa*

Pro gradu -tutkielma 103 sivua, saksankielinen tiivistelmä 17 sivua

Kevät 2010

Tässä tutkielmassa tarkastellaan kirosanoja ja niiden kääntämistä sekä vertaillaan kirosanojen suomennoksia ja saksannoksia. Aineistoksi tätä tutkielmaa varten on valittu Irvine Welshin teos *Trainspotting* sekä sen suomennos ja saksannos. Kyseinen teos tarjoaa hyvän materiaalin kirosanojen tutkimiselle, sillä teoksessa esiintyy huomattavan paljon kirosanoja. Kirosanojen runsauden tähden tutkimus on jouduttu rajaamaan siten, että kaikkia teoksessa esiintyviä kirosanoja ei tutkita, vaan keskitytään neljän yleisimmin esiintyneen kirosanan ja niiden käännösten tarkasteluun. Tutkimuksessa huomiota kiinnitetään erityisesti siihen, millaisiin ratkaisuihin käännöksissä on päädytty kirosanojen kääntämisen osalta sekä siihen, millaisia eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia suomennosten ja saksannosten välillä on havaittavissa.

Tutkimus on suoritettu siten, että englanninkielisestä alkuperäisteoksesta etsittiin kaikki neljän yleisimmin esiintyneen kirosanan (*fuck, cunt, shit* ja *bastard*) esiintymät, minkä jälkeen näiden vastineet etsittiin suomen- ja saksankielisistä käännöksistä. Tämän jälkeen kirosanat käännöksineen luokiteltiin alkuperäiskielisten ilmaisujen mukaan itsenäisiin ilmaisiin, melko itsenäisiin lisäyksiin, verbi-ilmaisiin, henkilöön tai asiaan viittaaviin sanoihin, määritteisiin sekä tapauksiin, joissa kirosana esiintyy sanan osana.

Tutkimuksessa käy ilmi, että kirosanoja on käännetty hyvin monin eri tavoin: kirosanoja on käännetty lukuisilla eri kirosanoilla, alatyylisillä ilmaisuilla, neutraaleilla sanoilla tai turvauduttu poisjättöön. Saksannoksessa yleisimmin käännöksenä käytettyjä kirosanoja näyttävät olevan *Scheiße, verdammt, Arsch* ja *Arschloch*. Näistä sanoja *Arsch* ja *Arschloch* havaitaan käytettävän erityisen usein, kun viitataan henkilöön. Suomennoksessa puolestaan yleisimmin käännöksinä käytettyjä kirosanoja näyttävät olevan *vittu, mulkku* ja *paska*. Näistä *vittu* ja *paska* ovat käyttöyhteyksiltään hyvin monipuolisia, kun taas *mulkku* esiintyy yleisimmin viittaamassa henkilöön.

Avainsanat: kääntäminen, kirosanat, Trainspotting.

Sisällysluettelo:

1. Johdanto.....	1
2. Kiroileminen ja kiro sanat.....	3
2.1. Kiro sanan määritelmiä.....	6
2.2. Kiro sanojen tyyppiluokittelua.....	9
2.3. Miksi ihmiset kiroilevat?.....	12
2.3.1. Psykologinen motiivi.....	12
2.3.2. Sosiaalinen motiivi.....	13
2.3.3. Kielellinen motiivi.....	14
2.4. Kielikohtaiset erot kiroilussa.....	15
2.4.1. Suomenkielisen kiroilun ominaispiirteitä.....	15
2.4.2. Saksankielisen kiroilun ominaispiirteitä.....	16
2.4.3. Englanninkielisen kiroilun ominaispiirteitä.....	17
2.5. Kiro sanojen kääntämisestä.....	18
3. Aineiston kuvaus.....	21
3.1 Kirjan keskeiset henkilöt.....	22
3.2 Englanninkielinen alkuperäisteos.....	23
4. Tutkimusprosessin kuvaus.....	26
5. Aineiston analyysi.....	28
5.1 Fuck.....	28
5.1.1 <i>Fuck</i> itsenäisissä ilmaisuissa.....	32
5.1.2 <i>Fuck</i> melko itsenäisissä lisäyksissä.....	37
5.1.3 <i>Fuck</i> verbi-ilmaisuissa.....	39
5.1.4 <i>Fuck</i> viittaamassa henkilöön tai asiaan.....	44
5.1.5 <i>Fuck</i> määritteenä.....	46
5.1.6 <i>Fuck</i> sanan osana.....	53
5.1.7 <i>Fuck</i> – yhteenveto.....	55
5.2 Cunt.....	56
5.2.1 <i>Cunt</i> itsenäisissä ilmaisuissa.....	59
5.2.2 <i>Cunt</i> melko itsenäisissä lisäyksissä.....	62
5.2.3 <i>Cunt</i> viittaamassa henkilöön tai asiaan.....	65
5.2.4 <i>Cunt</i> määritteenä.....	70

5.2.5 <i>Cunt</i> – yhteenveto	71
5.3 Shit.....	72
5.3.1 <i>Shit</i> itsenäisissä ilmaisuissa	75
5.3.2 <i>Shit</i> verbi-ilmaisuissa	76
5.3.3 <i>Shit</i> viittaamassa henkilöön tai asiaan.....	77
5.3.4 <i>Shit</i> määritteenä	80
5.3.5 <i>Shit</i> sanan osana.....	81
4.3.6 <i>Shit</i> – yhteenveto	82
5.4 Bastard	83
5.4.1 <i>Bastard</i> itsenäisissä ilmaisuissa.....	85
5.4.2 <i>Bastard</i> melko itsenäisissä lisäyksissä	87
5.4.3 <i>Bastard</i> viittaamassa henkilöön tai asiaan	87
5.4.4 <i>Bastard</i> määritteenä.....	90
5.4.5 <i>Bastard</i> – yhteenveto	91
6. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	92
7. Aineisto.....	101
8. Lähteet.....	101
Deutsche Kurzfassung	

1. Johdanto

Tässä tutkielmassa käsittelen kirosanoja ja niiden kääntämistä Irvine Welshin *Trainspottingissa* sekä sen suomen- ja saksankielisissä käännöksissä. Hyvin yleinen reaktio tuttavieni keskuudessa on ollut yllättyneisyys ja kysymys *”Miksi sä tommosen aiheen valitsit?”*. Tämä kysymys kuvaa hyvin sitä asennoitumista, että kirosanoja ei mielletä oikean kielenkäytön piiriin kuuluviksi, eikä niitä siksi kannata myöskään tutkia. Tuttavieni kysymykseen olen vastannut kertomalla kiroilun merkityksestä ja sen käyttötavoista joillakin teoriaosuudessa esiteltävillä tiedoilla. Yleensä valistustani on seurannut ymmärtäväinen ilme ja toteamus, ettei kysyjä ollutkaan koskaan tullut moisia asioita ajatelleeksi.

Kirosanojen merkityksen sivuuttaminen ei rajoitu kuitenkaan vain tuttavapiiriini, sillä kirosanoista ja niiden käytöstä on tehty verrattain melko vähän akateemista tutkimusta. Tämä on mielestäni todella yllättävää, sillä ihmisten puhe vilisee kirosanoja . jopa siinä määrin, että emme enää edes huomaa kiroilevamme, vaikka todellisuudessa ärräpäitä lipsahtelee kielenkäyttöömme vähän väliä. Populaarikirjallisuudessa kirosanat on huomioitu esimerkiksi kokoamalla kirosanakirjoja, hullunkurisimpia kirosanailmauksia ja niin edelleen. Ottaen huomioon, että akateemisissa tutkimuksissa kieltä on analysoitu lukuisista eri näkökulmista, on kummallista, että näinkin suuri ja merkittävä osa-alue on jäänyt toistaiseksi melko vähäiselle huomiolle.

Syynä tähän saattaa olla, että aikaisemmin kiroilu oli yhteiskunnassa selvästi paheksutumpaa ja tästä syystä sitä ei ehkä nähty myöskään tutkimisen arvoisena ilmiönä. Muutokset kielessä seurailevat usein muutoksia yhteiskunnassa (Jokinen 2006, 6) ja kiroilu puolestaan peilaa yhteiskunnan asenteita ja arvoja (esim. Andersson & Trudgill 1990, 57), joten voidaan ajatella, että nyky-yhteiskunnassa, jossa asenteet ovat sallivampia, on ymmärrettävää, että kiroilu on päätynyt osaksi lähes jokaisen kielenkäyttöä. On pakko tunnustaa, että kiroilulla on (jopa hävettävän) suuri osa omassa kielenkäytössäni ja ehkäpä se on yksi syy, miksi halusin tutkia kirosanoja ja niiden kääntämistä. Kirosanojen paitsioasema tutkimuksessa voi johtua myös siitä, että kiroilun ei

katsota kuuluvan standardin kielenkäytön piiriin . eihän esimerkiksi koulujen oppikirjoissa kerrota, mihin kohtaan se *perkele* lauseessa kuuluu. Mielestäni kiroilemista kuitenkin tulisi tutkia, sillä siten voidaan saada uutta tietoa siitä, miten kieltä todellisuudessa käytetään, eikä vain siitä, miten sitä tulisi käyttää. Toinen, ja kenties merkittävämpi, syy kiinnostukselleni oli se, että olin huomannut televisiota katsellessani ja kirjoja lukiessani, että kirosanoja on käännetty hyvin monella eri tavalla ja aina käännös ei ole ollut se, minkä olisin kyseiseen kohtaan itse valinnut. Ruututeksteissä ja kirjoissa eroihin ovat varmasti vaikuttaneet osittain eri syyt, ja tästä syystä oman tutkielmani kannalta oli kiinnostavampaa tutkia kirjojen käännöksiä, jolloin käännösten analysoinnissa voitiin keskittyä enemmän pelkkiin kirosanojen ominaisuuksiin, eikä tarvinnut huomioida mahdollisen tilanpuutteen tai muiden tekijöiden vaikutusta käännöksiin.

Irvine Welshin *Trainspotting* on valittu tämän tutkimuksen aineistoksi siitä syystä, että teoksessa kirosanoja esiintyy todella paljon, jolloin laajan kirosana-aineiston pohjalta voidaan mahdollisesti tehdä havaintoja ja perusteltuja johtopäätöksiä esimerkiksi tyypillisistä käännöksistä tai käyttöyhteyksistä. Tässä tutkielmassa on tarkoitus perehtyä kirosanoihin ja tutkia, miten alkuperäiskieliset kirosanat on käännetty suomeksi ja saksaksi. Tutkielmassa vertaillaan eri kieliversioita keskenään ja havainnoidaan mahdollisia eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Näiden pohjalta pyritään tekemään yleistyksiä ja näin kuvaamaan alkuperäistekstin sekä käännöksissä käytettyjä kirosanoja suhteessa toisiinsa.

Tietenkin aineiston rajallisuus ja yksipuolisuus tulee ottaa huomioon johtopäätöksissä, sillä yhteen teokseen perustuva aineisto saattaa antaa liian yksipuolisen kuvan ja tulokset saattavat heijastaa ennemminkin yksittäisen kääntäjän ratkaisuja kuin yleisiä säännönmukaisuuksia. Hjortin tutkimuksessa nykykirjallisuuden kääntäjät käyttivät käännöksissään keskimäärin 12. 13 eri kirosanaa ja ratkaisuihin saattoivat vaikuttaa tietoisten käännösperiaatteiden ja ulkoisten vaikuttimien lisäksi kääntäjän kielelliset ja kielenulkoiset ominaispiirteet sekä kielen omat rajoitukset, mahdollisuudet ja konventiot. Joskus kääntäjiä on jopa kielletty käyttämästä jotain tiettyä kirosanaa esimerkiksi työnantajan toimesta. (Hjort 2007b.) Tutkimani aineiston laajuuden ansiosta joitain johtopäätöksiä voitaneen kuitenkin tehdä, sillä tutkielman pyrkimys ei ole kuvata, miten

kirosanoja tulisi kääntää, vaan esittää miten niitä on aineistossa käännetty ja mahdollisesti esittää joitain yleistyksiä, jotka pitävät paikkansa ainakin tässä aineistossa. Kääntäjien ratkaisuthan ovat aina yksilöllisiä, eivätkä kirosanojen käännökset ole tästä poikkeuksia. Kiro sanat ovat sidoksissa tiettyyn kulttuuriin ja sen tabuina pitämiin asioihin (Andersson & Trudgill 1990, 64), ja saman kulttuurin edustajana kääntäjän voidaan ajatella olevan samojen vaikutteiden alainen, joten tällä perusteella kääntäjien yksilöllisten ratkaisujen seasta voisi kuitenkin olla mahdollista löytää joitain yleisiä säännönmukaisuuksia.

Tutkielman alussa perehdytään kiro sanoihin ja kiroilemiseen yleisesti, jonka jälkeen käsitellään kiroilemisen motiiveja, kielikohtaisia eroja ja kirosanojen kääntämistä hieman tarkemmin. Aineiston analyysissä ja johtopäätöksissä on tarkoitus ottaa huomioon tutkielman alussa esitettyjä tietoja ja peilata näitä omassa tutkimuksessani ilmenneisiin seikkoihin.

2. Kiroileminen ja kiro sanat

Mikä erottaa kiro sanan muista tavallisista sanoista? Alan kirjallisuudessa kiro sanoille on esitetty erilaisia määritelmiä ja luokituksia, mutta kiro sanoja ei silti ole pystytty määrittelemään yksiselitteisesti. Tämä saattaa olla yllättävää, sillä kiroileminen ja kiro sanat muodostavat merkittävän osan ihmisten kielellisestä ilmaisusta. Kiroilemalla henkilö voi vaikuttaa itsestään muodostuvaan kuvaan tai antaa vaikkapa lisäpainoa sanomalleen. Kun kiroileminen on kerran hyvin yleinen kielenkäytön tapa, monelle se on jopa hyvin olennainen osa itseilmaisua, on omituista, ettemme kuitenkaan pysty tarkasti sanomaan, mikä on kiro sana ja mikä taas ei. Voidaan olla melko yksimielisiä siitä, että *vittu* on kiro sana, mutta mitä mieltä ollaan sanasta *lehmä*?

Tutkimassani aineistossa törmäsin usein ilmiöön, että esimerkiksi englanninkielinen sana *cunt* oli käännetty saksaksi sanalla *Hund*. Kaksikielisen sanakirjan antamat suomennokset sanoille ovat *pillu* ja *koira*. Nämä eivät vaikuta juuri toisiaan vastaavilta ilmauksilta, mikäli pitäytyy sanojen sanakirjamerkityksissä. Kiroilusta puhuttaessa on kuitenkin otettava huomioon, että kiro sanojen sananmukaista merkitystä on venytetty äärimmilleen tai se on

kokonaan irtautunut varsinaisesta merkityksestään. Tilanteella ja funktiolla on suuri merkitys kirosanan tai ilmauksen valintaan: kahdella toisistaan hyvin etäällä olevalla ilmauksella saattaa kuitenkin olla tietyssä tilanteessa samanlaiset funktiot. (Andersson & Trudgill 1990, 59) Esimerkkinä tällaisesta voisivat olla ilmaisut *Häivy!* ja *Fuck off!*, joiden funktio on sama, mutta joista vain toisessa esiintyy kirosana tai alatyylinen ilmaisu. Tämän lisäksi kiroileminen on sidoksissa tiettyyn kulttuuriin, sen rakenteisiin ja yhteiskuntaan (Andersson & Trudgill 1990, 55).

On kuitenkin epäselvää, miten vahva tabuasema teemalla pitää olla tietyssä kulttuurissa, jotta sitä aletaan käyttää kirosanojen lähteenä. Nübling ja Vogel esittävät, että kirosanoja haetaan juuri niiltä alueilta, joilla on vahvin tabuasema tietyssä kulttuurissa. Heidän mukaansa esimerkiksi saksan kielessä on runsaasti ulosteisiin liittyviä kirosanoja, koska saksalaisille puhtaus on lähes pakkomielle. He kuitenkin osittain kyseenalaistavat tätä teoriaa viittaamalla Alankomaiden runsaaseen määrään seksuaalisuuteen liittyviä kirosanoja: onko seksuaalisuus sitten erityisen stigmatisoitua Alankomaissa? Erikoista on myös se, että kuolemaan liittyvät kirosanat ovat harvinaisia, vaikka kuolemalla on selvä tabuasema useissa kulttuureissa. (Nübling & Vogel 2004, 29. 31.)

Anderssonin ja Trudgillin (1990) mukaan kieli on jaettavissa korrektiin ja hyväksytyyn kieleen sekä huonoon ja epäkorrektiin kieleen (mts. 28). Vaikka huonoa kieltä ja kiroilua paheksutaankin yleisesti, on näissä silti myös oltava jotain positiivista, koska ne pysyvät kielessä kaikesta vastustuksesta huolimatta. Sosiolingvistit kutsuvat tällaista positiivista arvotusta piiloprestiiisiksi. Kiroilu yhdistetään mm. kovuuteen ja voimaan, mitkä ovat tietyissä piireissä tai yhteyksissä tavoiteltavia ominaisuuksia. (mts. 8. 9.) Kiroisanat eivät myöskään ole mikään uusi tai tilapäinen ilmiö kielessä, sillä niitä on löydetty jopa 3000 vuotta vanhoista kirjoituksista. Kiroileminen on mitä ilmeisimmin myös täysin luonnollinen reaktio, sillä Ljung mainitsee esimerkiksi merkkielellä kommunikoivien simpanssien kiroilleen luonnostaan. (Ljung 1984, 12. 13.) Tästä kaikesta voidaan päätellä, että kiroisanoilla todella on aivan oma merkityksensä kielessä ja niillä voidaan ilmaista sellaisia tunteita tai ajatuksia, joihin muut sanat eivät riitä.

Kirosanojen käyttöön vaikuttavat yksilön henkilökohtainen kielenkäyttötapa sekä käyttöyhteys (Ljung 1984, 14 ja 16). Andersson on eritellyt käyttöyhteyksiä, joissa kiroilemista esiintyy tyypillisimmin:

- 1) fyysisen kivun tai vihan yhteydessä,
- 2) psyykkisen kivun tai vihan yhteydessä,
- 3) inhon tai haukkumisen yhteydessä,
- 4) hämmästyksen tai yllätyksen yhteydessä,
- 5) kieltämisen yhteydessä.

Hän huomauttaa myös, että eri tilanteissa käytetään eri kirosanoja. Tämä on luonnollista, sillä kirosanoilla ilmaistaan lukuisia eri tunteita, joten on loogista, että eri tunteille käytetään eri ilmaisuja. (Andersson 2004, 98. 101.) Ljung puolestaan muistuttaa kiroilun sosiaalisen funktion olevan aivan yhtä merkityksellinen kuin sen aggressiivisenkin funktion. Sosiaalinen kiroilu voi vahvistaa tietyn ryhmän yhteenkuuluvuutta. Tämä on erityisen yleistä vaikkapa nuorison ja sotilaiden keskuudessa. (Ljung 1984, 14.) Esittelen kiroilemisen motiiveja lisää myöhemmin tässä tutkielmassa.

Yksi kirosanojen keskeisistä ominaisuuksista on se, että ne viittaavat johonkin yhteisön tabuna pitämään aiheeseen. Näin ollen kirosanat itse asiassa kertovat hyvin paljon sen yhteiskunnan arvomaailmasta, missä niitä käytetään. (Andersson & Trudgill 1990, 15. 16.) Tabuisuus ei kuitenkaan riitä tekemään sanasta voimasanaa, mutta sitä voidaan kyllä pitää edellytyksenä sille, että sanasta tulee voimasana: juuri tabuaihe antaa sanalle sen voiman ja tunteita herättävän merkityksen. Kiro sanat siis saattavat vaihtua tai niiden voimakkuus muuttua kulttuurin muuttumisen myötä. (Andersson 2004, 82.) Alun perin esimerkiksi uskontoon liittyvät kiro sanat olivat kulttuurissamme todella voimakkaita, koska uskonnolla oli vahvempi asema. Kielletäänhän jo Raamatussakin käyttämästä Jumalan nimeä tai vastaavia ilmauksia väärin. Seksistä ja ulosteista puhuminen puolestaan on aina ollut paheksuttavaa eikä ainakaan hyvän maun mukaista. (Ljung 1984, 29.) Ljungin lisäksi Andersson on arvaillut, mitkä saattaisivat olla tulevaisuuden kirosanoja. Esimerkiksi joistain sairauksista, roduista ja ulkomaalaisuudesta on alkanut kehittyä eräänlaisia tabuja, joten tulevaisuuden kiro sanat saattavat ehkä liittyä näihin. (Andersson 2004, 82.) Myös Ljung on esittänyt samansuuntaisia arvioita, mutta toisaalta hän myös sanoo, että nykykirosanat ovat vakiinnuttaneet asemansa, eikä pidä laajaa uusien kirosanojen

muodostusta kovinkaan todennäköisenä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kiroilukulttuuri jäisi polkemaan paikoilleen. Sen sijaan luovuutta kiroilemisessa voi käyttää luomalla uusia kirosanayhdistelmiä ja käyttämällä kirosanailmauksia uusissa asiayhteyksissä. (Ljung 1984, 31. 32.) Hyviä esimerkkejä tällaisesta luovuudesta löytyy vaikkapa kirosonoille omistetuista teoksista, joita löytyy nykyään useammalla eri kielellä (ks. esim. Tammi 2007).

Kirosanojen ja niiden yleisyyden vertaileminen eri kielten ja kulttuurien välillä on hankalaa. Ongelmia muodostuu esimerkiksi siksi, että kiroilun yksiselitteinen määrittelemineen vaikuttaa mahdottomalta. Kiroileminen vaihtelee huomattavasti eri yhteiskunnan ryhmien välillä ja jopa ryhmän sisällä tilanteen tai kontekstin mukaan. (Andersson & Trudgill 1990, 63.) Ljungin mukaan eri kielissä kirosanailmauksia myös muodostetaan eri tavoilla ja ne perustuvat erilaisiin ominaisuuksiin: joissain kielissä on jo kehittynyt kirosanajärjestelmä, kun taas toisissa kielissä painotuksilla jne. on suurempi merkitys kiroilemisessa. Hänen mukaansa vaikuttaa siltä, että olisi olemassa erilaisia universaaleja kirosanatyyppejä, joista kieleen valikoituvat sellaiset, jotka sopivat kyseisen kielen rakenteeseen. Hän myös esittää, ettei kirosonoilla tyypillisesti ole määrättyä merkitystä, vaan haluttu merkitys saadaan aikaan juuri erilaisten kielellisten rakenteiden kautta. (Ljung 1984, 37. 38.)

Seuraavaksi esittelen erilaisia olemassa olevia luokituksia ja määritelmiä kirosonoille ja kiroilemiselle sekä sitä, miten nämä ilmenevät tutkimassani aineistossa. Käsittelem myös hieman kirosanojen kääntämisen ongelmia ja aikaisempia tutkimuksia aiheesta.

2.1. Kirosan määritelmiä

Lukiessani teoriakirjallisuutta tätä tutkielmaa varten kohtasin eri tutkijoiden kirjoituksia kirosonoista, mutta heiltäkään ei löytynyt yksiselitteistä määritelmää kirosanalle. Kirošana tuntuu ensihätään aivan yksinkertaiselta käsitteeltä - jokainen meistä osaa nimetä kirosonoja ja ehkä hieman kuvailla millaisia ne ovat. Tästä huolimatta aukoton määrittely vaikuttaa mahdottomalta. Tätä ajatusta tukee esimerkiksi se, että Ljung (1983, 278. 279

Kiurun & Montinin 1991, 27 mukaan) toteaa, että kirosanoista on helpompi etsiä erilaisia tyyppiesimerkkejä jne. kuin luoda niille määritelmä. Andersson (2004, 93) puolestaan toteaa, että kunnan määritelmän löytäminen on vaikeaa, eikä hän pidä sitä tärkeänä, koska «kaikki kuitenkin tietävät mitä ne ovat». Kiroilemista on lähestytty monista eri näkökulmista ja näin on saatu hieman rajattua kirosanan määritelmää. Voidaan kuitenkin ajatella, että kirosanojen luonteeseen kuuluu nimenomaan se, ettei niitä voi yksiselitteisesti määritellä. Käyttöyhteydestä riippuen hyvin erilaisia sanoja voidaan käyttää kirosanoina ja usein juuri konteksti ja ilmaisutapa antavat sanalle sen kirosanamerkityksen. On toki niin, että tiettyjä sanoja käytetään toisia tyyppillisemmin kirosanoina, mutta esimerkiksi juuri edellä mainituista syistä näiden sanojen joukkoa ei pystytä tarkasti rajaamaan. Seuraavaksi esittelen muutamia rajauksia, joiden avulla kirosanoja on pyritty määrittelemään.

Kielitoimiston sanakirja määrittelee kirosanan ja voimasanan toistensa synonyymeiksi: «**kirosana** ilmaisua tehostavia, karkeina pidettäviä sanoja, voimasana» (MOT Kielitoimiston sanakirja 2009). Myös Iso suomen kielioppi määrittelee nämä synonyymeiksi :

«**VOIMASANAT** eli kirosanat kuten *helkkari, jumalauta, paska* tuovat lausumaan affektisen sävyn; niillä on sekä partikkelien (interjektoiden) että intensifioivien substantiivien (esim. *ihme*) ominaisuuksia. Kiroileminen tai sadattelu tarkoittaa tavallisimmin yksittäisten voimasanojen käyttöä reaktiona johonkin juuri tapahtuneeseen tai kuultuun: *voi perkele; hitto*. Osana pitempää vuoroa voimasanat tuovat lausumaan affektisen sävyn.» (VISK 2004 § 1725.)

Kirosanoille tyypillistä on se, että niitä käytetään kirjaimellisen merkityksen sijasta niiden emotiivisessa merkityksessä . tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kiroilu olisi aina tunnepitoista. Kiroileminen voidaan myös määritellä kielenkäyttötavaksi, jonka

- a) ilmaisut viittaavat kulttuurin stigmatisoimiin tai tabuina pitämiin aiheisiin;
 - b) ilmaisuja ei pidä tulkita kirjaimellisesti;
 - c) ilmaisuja voidaan käyttää vahvojen tunteiden tai asenteiden ilmaisemiseen.
- (Andersson & Trudgill 1990, 53.)

Sanojen tabuisuus vaihtelee eri kulttuurien välillä. Esimerkiksi kulttuureissa, joissa uskonnolla on vahva asema, esiintyy vastaavasti myös enemmän uskontoperäistä kirosanamateriaalia. Suurimmassa osassa läntisen Euroopan maita kiro sanat ja kiro sanailmaukset juontavat uskonnosta, ruumiintoiminnoista, ulosteista, seksistä ja sukupuolielimistä. (Andersson & Trudgill 1990, 55. 57 ja Andersson 2004, 79.) Uskontoon liittyvät kiro sanat ovat aikaisemmin olleet teholtaan huomattavasti vahvempia, koska silloin myös uskonnon asema eurooppalaisessa kulttuurissa oli vahvempi. Tästä johtuu myös laaja uskontoperäisten kiro sanojen eufemismien kirjo. Nykykielessä kuitenkin näiden sanojen voima on heikentynyt ja seksuaalisuuteen ja ruumiintoimintoihin liittyvät kiro sanat ovat nousseet yleisimmiksi ja voimakkaimmiksi. Tosin nykyäänkin turvaudutaan edelleen uskontorekisteriin, kun on kyse äärimmäisestä järkytyksestä, pelosta tai vihasta. (Hintikka 2004, 188.) Andersson ja Trudgill (1990, 15) mainitsevat vielä edellä mainittujen aiheiden lisäksi eläinten nimien kuvainnollisen käytön yhtenä yleisenä haukkuma- ja kiro sanojen lähteenä.

Kiro sanan merkitys ja teho riippuvat huomattavasti asiayhteydestä sekä ilmaisutavasta. Kiro sanojen käyttö ei rajoitu ainoastaan negatiivisiin tunteisiin: Jari Tammi (2007, 8) on tutkinut kiro sanoja ja havainnut niiden sopivan moniin erilaisiin tilanteisiin ja analysoinut lähes 50 erilaista käyttöyhteyttä. Kiro sana on sana, jolla on potentiaalia ilmaista voimakkaita asenteita tai tunteita tai vahvistaa ilmaisua sekä aiheuttaa vastaanottajassaan zokkireaktio, vaikka tämä potentiaali ei aina toteudu (Hjort 2007a, 47).

Andersson ja Trudgill (1990, 59. 61) ovat todenneet, että kiroilulla on niin monia eri käyttötapoja, että kattavan luokituksen luominen olisi hankalaa. He ovat kuitenkin jaotelleet kiroilemisen tavat neljään eri pääkategoriaan:

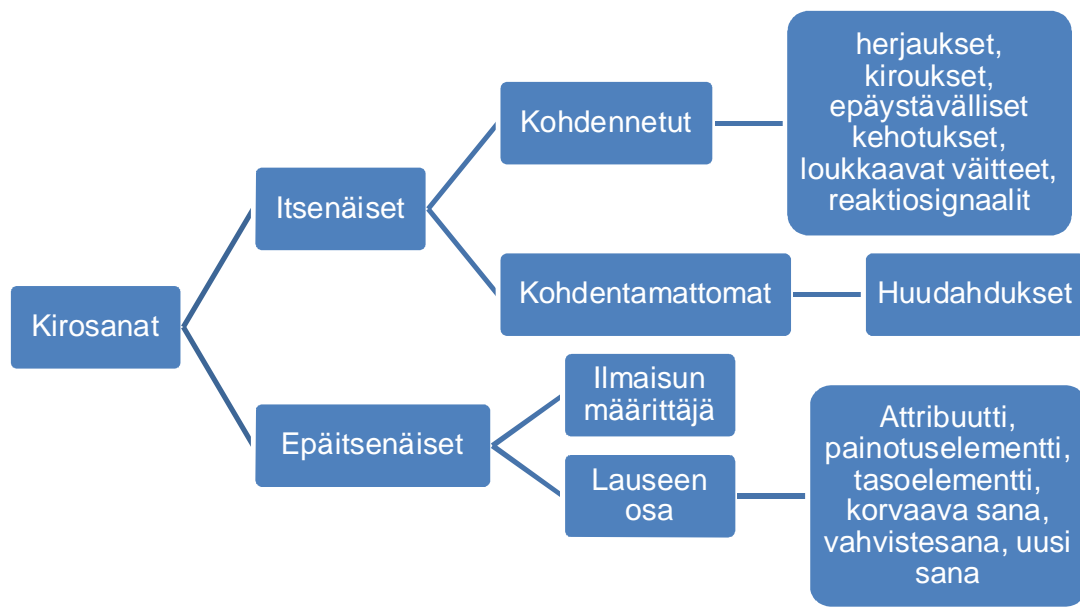
- 1) Kiro sanan käyttö **voimasana** (**expletive**): ilmaisua käytetään ilmaisemaan tunteita, eikä sitä ole suunnattu kenellekään. Tällaisia ilmaisuja ovat esimerkiksi *Shit!*, *Paska!* ja *Scheiße!*
- 2) Kiro sanojen herjaava käyttö (**abusive**): kiro sana on suunnattu jollekin, sen merkitys on halventava ja tarkoitus on nimenomaan loukata. Tällaisia ilmauksia ovat esimerkiksi: *Senkin paska!*, *verdammter Idiot* ja *Go to hell!*

- 3) Humoristinen kiroileminen (**humorous**) on suunnattu jollekin, mutta sen merkitys ei ole loukkaava. Usein tämä muistuttaa muodoltaan herjaavaa käyttöä, mutta se on sävyiltään leikkisää eikä loukkaavaa. Esimerkiksi: *Get your ass in gear!*
- 4) Kiroisanan käyttäminen apusanaana (**auxiliary**), kuten esimerkiksi adverbina, attribuuttina jne. Tällaisessa käyttöyhteydessä kirosanana ei ole kohdennettu tilannetta tai henkilöä kohtaan, vaan se on ennemminkin puhetapa *overt swearing*. Kirosanana ei myöskään yleensä ole erityisemmin painotettu, kuten esimerkiksi: *This fucking X.* (Mts. 61.)

Andersson ja Trudgill (1990, 61) näkevät edellisen listauksen kaksi ensimmäistä luokkaa kiroilemisen pääkategorioina ja muut toissijaisina käyttötapoina. Edellä mainittujen luokkien lisäksi he mainitsevat yhtenä käyttöyhteytenä rituaalisen kiroilemisen (**ritual swearing**), jota esiintyy tyypillisesti esimerkiksi afroamerikkalaisten keskuudessa. Tällaista kiroilemista kutsutaan myös nimillä *sounding*, *signifying* tai *playing the dozens*. Andersson ja Trudgill kuvaavat tätä humoristiseksi ja herjaavaksi, mutta myös loukkaavammaksi kuin tavallista kiroilua, sillä käytetyt tabusanat on usein tarkoitettu ymmärrettäväksi sananmukaisesti. (Andersson & Trudgill 1990, 66.)

2.2. Kiro sanojen tyyppiluokittelua

Ljung (1984) on tutkinut kiro sanoja lukuisissa eri kielissä ja havainnut, että kiro sanoista on hyvin vaikea tehdä yleismaailmallisia johtopäätöksiä, koska kiro sanat ovat erittäin kulttuuri- ja kielisidonnaisia. Hän on kuitenkin luonut mallin, jonka perusteella kiro sanoja voidaan luokitella tyyppin ja tehtävän mukaan. Tämäkään malli ei tällaisenaan sovellu kiro ilun analysointiin kaikissa maailman kielissä, sillä eroavaisuuden eri kielten ja kulttuurien kiro ilun välillä ovat niin suuria. Ljung pohtiikin, onko universaalinen kiroilemisen analysointimallin luominen ylipäänsä mahdollista, mutta toteaa tämän mallin vaatineen vain pieniä muutoksia soveltuakseen kaikkien hänen tutkimiensa kielten (18 kielen) kiro ilun analysoimiseen. (mts. 32. 33.)

(Taulukko: Ljung 1984, 34, käänös: Mona Paavilainen.)

Ljungin jaottelun ensimmäisessä vaiheessa kiro sanat voidaan jakaa kahteen ryhmään: niihin, jotka toimivat itsenäisinä ilmaisuina ja niihin jotka eivät toimi. Itsenäisten ilmausten ryhmässä huudahdukset ovat hallitseva tyyppi. Itsenäisinä toimivat ilmaisut voidaan hänen mukaansa jakaa kohdennettuihin ja kohdentamattomiin ilmauksiin. Kohdennetut ilmaukset on suoraan suunnattu jollekin kohteelle (esim. *Haista paska!*), kun taas kohdentamattomilta vastaanottaja puuttuu (esim. *Helvetti!*). Kohdennetut kiro sanailmaukset jakautuvat herjauksiin (esim. *Senkin paska!*), kirouksiin (esim. *Piru hänet periköön*), epäystävällisiin kehotuksiin (esim. *Painu helvettiin!*), loukkaaviin tai halventaviin väitteisiin (esim. *opiskelu kusee*) sekä reaktiosignaaleihin (esim. *Ja hitot on*). (Ljung 1984, 33. 35.) Anderssonin (2004) tutkimuksen avulla on mahdollista vielä tarkentaa tätä kuvausta. Myös hän jakaa kiro sanojen käytön itsenäisiin ja epäitsenäisiin ilmauksiin, mutta lisää vielä, että usein erityisesti suurta tunnelatausta kuvataan itsenäisillä kiro sanoilla, kun taas eri tyylien ja puhekielisyyden ilmaisimina ne tavataan leipoa lauseen sisään. (mts. 102.)

Epäitsenäiset kiro sanat puolestaan voidaan Ljungin mukaan jakaa ilmaisua määrittäviin sanoihin ja sanoihin, jotka toimivat normaalien lauseenosien tavoin. Esimerkkinä ilmaisun määritteestä voidaan mainita vaikkapa *Tule jo, helvetti sentään!*, jossa jälkiosa määrittää koko ensimmäistä osaa ja antaa sille lisämerkitystä. Tällaiset määrittävät ilmaisut

muistuttavat Ljungin mukaan paljon itsenäisiä huudahduksia ja ovat lauseen osina toimivia kirosanoja vapaampia kielen muusta rakenteesta. (Ljung 1984, 35. 36.) Tämän lisäksi Anderssonin mukaan määrittävät ilmaisut eivät vaikuta lauseen varsinaiseen sisältöön, vaan niillä on lähinnä opastava funktio, eli ne kertovat, miten lause tulisi tulkita (Andersson 2004, 103).

Lauseen osina toimivilla kirosanailmaisuuilla Ljung tarkoittaa sitä, kun ilmaisua käytetään esimerkiksi substantiivin määritteenä (*helvetin idiootti*), painotuselementtinä (*Missä helvetissä hän on?*), asteadverbiaalina (*Hän on helvetin nopea*), korvaavana sanana (*Kusipää soitti mulle aamulla*) ja niin edelleen. Ljung toteaa, että myös kokonaan uusien sanojen muodostaminen kirosanojen avulla on eri kielissä mahdollista kunkin kielen rakenteiden sallimissa puitteissa ja jälleen näitä uusia sanoja voidaan käyttää eri tehtävissä. (Ljung 1984, 35. 36.) Myös Anderssonin (2004) mukaan kaikki keskeisimmät lauseenjäsenet ovat korvattavissa kirosanoilla. Tämä pätee siis erilaisten attribuuttien ja adverbien lisäksi lauseen subjettiin (esim. *Kusipää lähti*), objektiin (esim. *Hankkiudu eroon kusipäästä.*) ja jopa predikaattiin (esim. *Tietokone vittuilee mulle jatkuvasti.*). (mts. 104.)

Kirosana on mahdollista sijoittaa myös sanan osaksi. Suomen ja saksan kielessä tämä onnistuu helposti esimerkiksi yhdistämällä kirosana adjektiiviin tai substantiiviin (esim. *liikennehelvetti*, *vittupää* tai saksaksi: *Scheißding*, *Klugscheißer*). Englannin kielessä vastaava yhdyssanojen muodostaminen on huomattavasti harvinaisempaa, mutta englannissa on puolestaan suomen ja saksan kielestä poiketen mahdollista lisätä kirosana fraasin tai sanan sisään, kuten esimerkiksi *absofuckinglutely*. (Andersson 2004, 106. 107 ja Ljung 1984, 37.)

2.3. Miksi ihmiset kiroilevat?

Tämä on kiinnostava kysymys, sillä suuri osa ihmisistä suhtautuu kiroiluun negatiivisesti, mutta suuri osa meistä silti kiroilee. Usein esimerkiksi kiroilemista lasten kuullen tai kirkossa pidetään erityisen paheksuttavana, kun taas jääkiekkokatsomossa se melkein tuntuu kuuluvan asiaan. Andersson on jaotellut kiroilun motiivit kolmeen pääkategoriaan: 1) psykologinen motiivi 2) sosiaalinen motiivi sekä 3) kielellinen motiivi (Andersson 2004, 110).

2.3.1 Psykologinen motiivi

Kiroilun psykologinen motiivi liittyy kiroilijaan itseensä, eikä tällaista kiroilua suunnitella etukäteen, vaan se on lähes itkun kaltainen luonnollinen reaktio. Esimerkkinä tämäntyyppisestä kiroilusta ovat kivun, raivon ja yllätyksen huudahdukset. Tällä tavoin henkilö purkaa kasautunutta painetta ja aggressiota. (Andersson 2004, 110. 111.)

Montague (1942, 196 Anderssonin 2004, 111 mukaan) on esittänyt psykologisen kiroilun lain:

The Law of Swearing may thus be formulated. Swearing is the verbal expression, or venting, of the aggressiveness which follows upon frustration. Hence the desire to swear will always be experienced under conditions which give rise to the frustration-aggression syndrome.

Tätä tukee myös Spinneyn artikkelissa esitetyt näkemykset, että kiroillessa käytämme ilmaisuvoimaamme tehokkaimmin ja että kiroilulla pääsemme kielellisesti lähimmäksi fyysistä väkivaltaa. Tätä on tutkittu myös neurobiologisesti ja havaittu, että kiroilu aiheuttaa voimakkaan reaktion aivojen tunnekeskuksessa. (Spinney 2007, 51. 53.) Kiroilulla on todettu olevan myös todellinen kipua lievittävä vaikutus. Keelen yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa kiroilu auttoi kestämään kipua lähes kaksi kertaa kauemmin. (Pekkala 2009.)

2.3.2. Sosiaalinen motiivi

Kiroilulla on eittämättä suuri merkitys ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Sosiaalisesti motivoitu kiroilu eroaa edellisestä siinä, että tilanteeseen liittyy useampi kuin yksi henkilö, eikä kiroilun ole välttämättä tarkoitus tunteiden herättämisen tai purkamisen kanavana. Tämän tyyppisellä kiroilulla voidaan esimerkiksi todistella omaa kovuutta tai rohkeutta, mikä on Anderssonin mukaan erityisen tyypillistä esimerkiksi miehille ja lapsille. Tämä perustuu siihen, että omaa sosiolingvististä tasoa alemmalla kielenkäytöllä (esim. kiroilu, slangi jne.) on ns. piiloprestiisiä, eli tietty kielenkäyttö assosioidaan johonkin positiiviseksi koettuun ominaisuuteen. (Andersson 2004, 113 ja Andersson & Trudgill 1990 8. 9.)

Sosiaalisesti motivoitulla kiroilemisella voidaan tavoitella myös mm. zokkireaktiota, joka toteutuu todennäköisimmin, jos kiroilu tapahtuu kontekstissa, jossa kiroilua ei normaalisti esiinny. Esimerkiksi poliitikon tai opettajan päästämällä kirosanalla on huomattavasti enemmän zokkivaikutusta kuin lähikapakassa toiselle soperretulla voimasanalla. Andersson huomauttaa myös, että kiroilu lisääntyy huomattavasti estojen vähentyessä esimerkiksi alkoholin nauttimisen seurauksena. (Andersson 2004, 114.) Tämä on tutkimukseni kannalta melko mielenkiintoinen huomio (ja vaikuttaa pitävän paikkansa tutkitussa aineistossa), sillä teoksissa esiintyvät henkilöt ovat suurimman osan ajasta jonkun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisuudessa ja vastaavasti myös kiroilevat reippaasti.

Kiroiluun liittyy oleellisesti myös yhteenkuuluvuuden tunne. Ljungin tutkimuksen mukaan ihmiset kiroilevat toistensa seurassa sitä enemmän, mitä vahvempi heidän välinen yhteenkuuluvuuden tunteensa on. (Ljung 1984, 14. 15.) Yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävää kiroilua esiintyy erityisesti nuorista ja yhteiskunnan alemmista sosiaalisista muodostuvista ryhmissä, mutta sitä saattavat käyttää myös muut henkilöt siinä tarkoituksessa, että he haluavat joko viestittää kuuluvansa tiettyyn ryhmään tai muokata omaa imagoaan. Haukkuma- tai kiro sanoilla voidaan viestittää myös läheisyyttä ja tuttuutta. Joissain tapauksissa hyvää ystävää voi kutsua esimerkiksi *helvetin paskiaiseksi*, mutta tämä käsitetään kuitenkin ystävyys ilmaukseksi. Tämä perustuu siihen, että henkilöt todella tuntevat toisensa todella hyvin ja jakavat tällaisen keskinäisen koodin.

Kiroileminen voi olla eräänlainen sinunkauppojen merkki. Esimerkiksi esimiehen käyttämät ei-tunnepitoiset kirosanailmaukset alaisen kanssa käydyssä keskustelussa saattavat ajaa samaa asiaa kuin entisaikojen sinun kaupat . ne ovat viesti epävirallisuudesta ja arkisuudesta. Näiden positiivisten merkitysten lisäksi sosiaalisesti motivoitulla voidaan luonnollisesti myös haukkua, loukata ja etäännyttää ihmisiä. (Andersson 2004, 115. 120.)

2.3.3. Kielellinen motiivi

Monien mielestä kiroilu on rumaa, eikä sitä pitäisi harrastaa, koska se joidenkin mukaan köyhdyttää kieltä ja on merkki pienestä sanavarastosta ja on lisäksi #aiska+ tapa ilmaista itseään (Andersson & Trudgill 1990, 63). Tästä voidaan kuitenkin olla monta mieltä, sillä Anderssonin mukaan kiroilulla on myös kielellinen motiivi. Voidaan esittää, että kiro sanoilla on siinä missä muillakin sanoilla oma merkityksensä ja funktionsa ja niiden avulla puhuja pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan haluamallaan tavalla. Ajatuksen keskeisen sanoman voi tuki useimmissa kielissä ilmaista monella eri tavalla, mutta kiro sanat antavat kuitenkin viestiin oman sävynsä, ja usein sävyllä voi olla suuri merkitys siihen, miten viesti loppujen lopuksi ymmärretään. Myös itse ilmaisutyylillä on suuri merkitys. Kiro sanat eivät aina lisää sanoman voimakkuutta ja tunnetta, mikä käy ilmi #kiroiluparadoksista+ mitä enemmän kiro sanoja viljellään, sitä enemmän niiden voimakkuus heikkenee ja vastaavasti, mitä enemmän niitä vainotaan ja vältellään, sitä voimakkaammiksi ne muuttuvat. Andersson on kuitenkin hieman eri mieltä väitteen kanssa. Hänen mukaansa tapakiroilu ja tunnekiroilu voidaan erottaa toisistaan, sillä erityisen tunnepitoisissa kiro sanailmauksissa myös sanontatavalla on keskeinen merkitys. (Andersson 2004, 121. 124.)

Tiivistäen voidaan siis sanoa, että kiro sanat ovat osa kieltämme ja niillä on tietty vaikutus kuulijaan. Kiro sanojen käyttöön liittyy aina tietynlainen normien rikkominen, mikä aiheuttaa voimakkaitakin reaktioita kuulijoissa. Kiroilulla on kuitenkin oma viestinnällinen tehtävä, joka ei onnistuisi ilman näitä joidenkin paheksuvia ilmauksia.

2.4. Kielikohtaiset erot kiroilussa

Lähes kaikissa kielissä esiintyy kiroilua ja kiroilu on vahvasti sidoksissa vallitsevaan kulttuuriin ja yhteisöön. Kulttuuri saattaa asettaa rajoja sille, miten ja milloin on sovelias kiroilla. Kiroilulla voi mm. rakentaa yhteenkuuluvuuden tunnetta tai vaikuttaa omaan imagoonsa, joten on tärkeää tietää, miten minkäkinlaista kiroilua tulkitaan eri kulttuureissa ja konteksteissa. Näin ollen kiroilun universaalien lisäksi on tarpeen tarkastella myös sen kieli- ja kulttuurikohtaisia eroja, joita esittelen hieman seuraavaksi suomen, saksan ja englannin kielen osalta.

2.4.1. Suomenkielisen kiroilun ominaispiirteitä

Suomen kielessä on erityisen rikas kiroilukulttuuri. Kirosanojen aiheina esiintyy muiden kielten tapaan uskonnollisia aiheita (*perkele*), ulosteita (*paska*) sekä sukupuoleen ja sukupuoliseen moraalittomuuteen liittyviä sanoja (*huora*, *vittu*). Suomen kielessä peruskirosanojen pohjalta on helppo muodostaa uusia kiro- ja haukkumasanoja erilaisten johdosten ja sanayhdistelmien avulla (*vittu* -> *vitura*, *paskahousu*). Erittäin tyypillistä on käyttää kirosanoina voi(han)-alkuisissa huudahduksissa, myös alkusoinnuttelu on tavallista. (Heikkinen & Heikkinen 2009, 124. 126.)

Tammi väittää suomalaisten olevan venäläisten ja irlantilaisten ohella maailman eniten kiroilevaa kansaa. Tähän ilmiöön voi löytää useita syitä: muinoin vallinneet pakanauskonnot, joissa kirouksilla oli vahva asema, kristinuskon myöhäinen rantautuminen, sijainti kulttuurimaantieteellisellä reuna-alueella, pitkät jaksot eri kulttuurien alaisuudessa sekä tietenkin suuri alkoholin kulutus. (Tammi 2007, 7. 8.) Väitettä lienee hyvin hankala todistaa tieteellisesti, mutta kieltämättä kiroilulla on vankka asema suomalaisten kielenkäytössä.

2.4.2. Saksankielisen kiroilun ominaispiirteitä

Saksalaiset käyttävät muille kielille tyypilliseen tapaan kiroissa sanoja, jotka liittyvät uskontoon, sukupuolielimiin ja ulostamiseen. Saksan kielessä on laaja varasto erilaisia haukkumailmauksia, mutta varsinaisten kirosanojen määrä on kohtalaisen pieni.

Tavallisimpina kirosanoina voidaan mainita *Teufel*, *Arsch*, *Scheiße*, *Fotze*, *Gott*, *Verdammt*, *Wichser*, *Mist* ja *Hölle*. (Ljung 1984, 49.)

Vanderplankin tutkimuksen mukaan saksalaiset ovat erityisen mieltyneitä viittaamaan ruumiintoimintoihin, kun joku menee pieleen ja *Scheiße* on niin yleisessä käytössä, että sen merkitys kirosanana on haalistunut huomattavasti. Saksan kieli tarjoaa suomen kielen tavoin mahdollisuuden suureen luovuuteen kiro- ja haukkumasanojen muodostuksessa sanoja yhdistelemällä, kuten esimerkiksi *Scheißdreck*. (Vanderplank 2009, 30.) Useat kiro sanat ovat jo vahvasti leksikalisoituneita ja yhdyssanoja voidaan muodostaa esimerkiksi yhdistämällä kiro sanoja substantiiveihin tai adjektiiveihin ja näiden lisäksi niistä voidaan muodostaa verbejä kuten *verschreiben* (Nübling & Vogel 2004, 23. 24).

Myös Nübling ja Vogel toteavat saksalaisen kiroilun keskittyvän hyvin vahvasti ulosteisiin . erityisesti anaaliorientoituneet sanat ovat suosiossa ja nämä ovatkin heidän mukaansa kaikista yleisimpiä ja lisäksi nämä ovat kaikista produktiivisimpia ja niistä voi muodostaa helposti ilmaisuvoimaisia yhdyssanoja. Verrattuna esimerkiksi Ruotsiin tai Alankomaihin saksalaiset käyttävät keskimääräistä vähemmän seksuaalisuuteen liittyviä kiro sanoja, vaikka nämä ovatkin nuorisokielessä nykyään selvästi yleistyneet . mahdollisesti englannin kielen vaikutuksesta. Seksuaalisuuteen liittyvistä kiro sanoista yleisimpiä ovat esimerkiksi *Wichser* ja *Schlampe*. Saksassa kiro sanoina ei myöskään käytetä sairauksiin liittyviä kiro sanoja, jotka esimerkiksi Alankomaissa ja Puolassa ovat yleisessä käytössä. Uskontoon liittyviä kiro sanoja saksan kielessä käytetään usein esimerkiksi huudahduksissa (kuten *zum Teufel*) tai adverbeissa (*verdammt*). (Nübling & Vogel 2004, 19. 25.)

2.4.3. Englanninkielisen kiroilun ominaispiirteitä

Käsittelen seuraavassa kiroilun ominaispiirteitä ainoastaan brittienglannin osalta, sillä suurten kulttuurierojen vuoksi ei tämän tutkimuksen puitteissa ole perusteltua kiinnittää erityistä huomiota esimerkiksi amerikanenglannin kiroilukulttuuriin.

Englanninkieliset kirosanat perustuvat samoihin tabuaiheisiin kuin suomen ja saksan kielessäkin: seksuaalisuuteen, ruumiintoimintoihin ja uskontoon. Naisia ja miehiä koskevat kirosanat ovat pitkälle eriytyneet, mutta yhteistä materiaaliakin on. Englanninkielisessä kiroilukulttuurissa esiintyy myös lukuisia eufemismeja, jotka usein liittyvät uskontoon, sillä aikoinaan uskonnollinen kiroileminen oli rangaistava teko. Nykyään uskontoon liittyvien kirosanojen voima on toisaalta hiipunut, mutta toisaalta taas näitä käytetään nykyäänkin silloin, kun ilmaistaan äärimmäistä järkytystä, pelkoa tai vihaa. Seksuaalisuuteen ja ruumiintoimintoihin viittaavat ilmaukset ovat ottaneet uskontoon liittyvien kirosanojen paikan vahvimpina voimasanoina. (Hintikka 2004, 188.) Esimerkkeinä hyvin yleisistä englanninkielisistä kirosanoista voidaan mainita: *fuck*, *shit*, *bloody*, *cunt*, *arse* ja *bastard*. Englannin kielessä kirosanoja käytetään pääosin samoissa kieliopillisissa tehtävissä kuin suomessa ja saksassakin. Englannissa on kuitenkin mahdollista käyttää kirosanaa ikään kuin infiksinä tapaan *absofuckinglutely*. Tämä ei kuitenkaan ole brittienglannissa yhtä yleistä kuin muissa englannin varieteeteissa. (Ljung 1984, 54. 61.)

Ehdottomasti yleisin kirosana englannin kielessä on *fuck* eri johdoksineen. Ljungin mukaan eräässä esityksessä, jossa kuvattiin kielenkäyttöä ensimmäisessä maailmansodassa todettiin, että sana *fucking* oli niin yleisessä käytössä, että se viestitti lähinnä ainoastaan sitä, että substantiivi on tulossa. sen poisjättäminen sen sijaan viittasi tilanteen vakavuuteen (Ljung 1984, 55). Sanan *fuck* yleisyyttä ovat tutkineet mm. McEnery ja Xiao. He tutkivat sanan ilmenemistä British National Corpus:sa ja havaitsivat paitsi sen yleisyyden, mutta myös sen, että sen käyttömäärä riippui puhujan iästä ja yhteiskunnallisesta asemasta. Tutkimus osoitti, että *fuck* esiintyi yleisemmin miesten kuin naisten puheessa, nuoret käyttivät sitä useammin kuin vanhemmat henkilöt ja lisäksi sitä käytettiin enemmän yhteiskunnan alemmissa kuin ylemmissä luokissa. Mielenkiintoinen poikkeus oli, että ylin yhteiskuntaluokka kuitenkin käytti sitä useammin, kuin seuraavaksi

ylin luokka. Tämä oli selitetty sillä, että toiseksi ylimmän luokan henkilöillä oli mahdollisesti tarve vaikuttaa kuuluvansa ylempään luokkaan ja tästä syystä olivat siivonneet kielenkäyttöään. (McEnery & Xiao 2004, 235. 268.) Tämä tukee väitettä, että kiroileminen riippuu yhteisöstä ja yhteiskunnallisesta asemasta: kiroilu yhdistetään usein voimaan ja kovuuteen, kun taas +BBC-englanti+yhdistetään valtaan, koulutukseen ja vaurauteen. Näin ollen siis hyvässä asemassa olevat henkilöt kiroilevat vähemmän kuin yhteiskunnan alempien kerrosten ihmiset. (Andersson & Trudgill 1990, 8. 9, 66. 67.)

2.5. Kiro sanojen kääntämisestä

Kuten olen jo aikaisemmin todennut, kiro sanoista on tehty melko vähän tieteellistä tutkimusta . kiro sanojen kääntämisestä vielä tätäkin vähemmän. Aiheesta ovat kuitenkin kirjoittaneet aikaisemmin esimerkiksi Magnus Ljung artikkelissaan *Fuck you, shithead!* (1983), Leena Kiuru ja Riitta Montin tutkimuksessaan *Om svordomar och deras översättning* (1991) sekä Minna Hjort artikkelissaan *Kirosanakyselyn satoa* (2007).

Voidaan sanoa, että kiro sanojen kääntäminen on oma erityisen hankala aihealueensa. Ljung toteaa että kiro sanojen kääntämisessä kohdataan monia erityyppisiä ongelmia. Hänen mukaansa nämä ongelmat juontuvat johtuvat osittain kielten rakenne-eroista sekä siitä, että eri kielissä ja kulttuureissa kiro sanat saattavat tulla hyvin erilaisilta aihealueilta. Esimerkkitapauksena tällaisesta rakenteellisesta eroista hän mainitsee esimerkiksi englanninkielisen kiro sanailmauksen *absogoddamnlytely*. Kuinka tämä tulisi kääntää esimerkiksi suomeen, jossa vastaavaa infiksimaista käyttöä ei juuri esiinny? Aihealue eroista hän taas mainitsee esimerkkinä amerikanenglantilaisen tyylin, jossa suurin osa kiro sanoista juontuu eri ruumiinosista ja -toiminnoista, kun taas jossain toisessa kielessä esimerkiksi uskonnollinen rekisteri saattaa olla huomattavasti hallitsevampi. (Ljung 1983, 277. 278, Kiurun & Montinin 1991, 40 mukaan.)

Tällaisissa tapauksissa kääntäjä joutuu käyttämään luovuuttaan ja tekemään ratkaisuja eri vaihtoehtojen välillä, jotta käännöksessä saadaan aikaan haluttu efekti. Kääntäjä joutuu

luottamaan omaan tuntumaansa tai perustelemaan ratkaisunsa jollain muulla tavalla: onko esimerkiksi infiksimäisen rakenteen säilyttäminen erityisen tärkeää, jolloin olisi perusteltua päätyä kohdekielisestä kuluttajasta vieraalta tuntuvaan ratkaisuun? Kiro sanojen kääntämisessä, kuten kaikessa muussakin kääntämisessä, kontekstilla voi olla suuri vaikutus kääntäjän ratkaisuihin, mutta syitä voi olla myös muita. Hjort kirjoittaa artikkelissaan esimerkiksi, että jotkut kääntäjät pyrkivät tietoisesti välttämään liiallista idiomaattisuutta. Kiro sanojen yhteydessä tällä tarkoitettiin tiettyjen, erityisen suomalaisten kiro sanojen käyttöä. Erityisesti *perkele* koettiin liian +suomalaiskansallisena+ (Hjort 2007b.)

Ljung muistuttaa myös, että kiro sanojen kääntämisessä kääntäjällä pitää olla erittäin hyvä tuntuma kiro sanojen nyansseihin. Joskus on hänen mukaansa jopa parempi jättää kiro sana kokonaan pois käännöksestä: usein sama tyyllinen efekti voidaan saada aikaan käännöksessä käyttämällä jotain toista kielellistä keinoa. (Ljung 1983, 277. 278, Kiurun & Montinin 1991, 40 mukaan.) Sorvalin mukaan denotatiivisen sisällön välittyminen käännöksessä on ensimmäisenä tärkeysjärjestyksessä: tiedon välittäminen on ensisijaista emotiiviseen ja konnotatiiviseen merkitykseen nähden (Sorvali 1983, 64, Kiurun & Montinin 1991, 41 mukaan). Kiurun ja Montinin mukaan kiro sanojen kohdalla denotatiivinen ja konnotatiivinen merkitys kuitenkin sekoittuvat ja niiden erottaminen on erittäin hankalaa. Heidän mukaansa kiro sanojen kääntämisessä sanojen konnotaatiolla on erittäin suuri merkitys. Tämä konnotaatioiden tuntemus liittyy juuri Ljungin mainitsemaan nyanssien tuntemiseen: kääntäjän tulee olla selvillä, millaisia konnotaatioita mikäkin kiro sana herättää kohdekulttuurissa, jotta hän osaa valita sopivan käännöksen. (Kiuru & Montin 1991, 41. 43.)

Kiro sanojen tehtävä on ensisijaisesti välittää ne tunteet ja asenteet, joiden oli tarkoitus välittyä alkuperäiskielisten kiro sanojen kautta. Näin ollen kääntäjän pitää yrittää löytää sellaiset voimakkuusasteet ja tyyli, jotka välittävät alkutekstiä vastaavan viestin tulokulttuurissa. Kääntäjällä tulee siis erittäin hyvän kohdekielen kielitajun lisäksi olla vakaa ymmärrys lähdekielen kiro sanan voimakkuudesta ja tyylistä, sillä sanakirjoistakaan ei välttämättä ole apua: vaikka jollekin kiro sanalle esitettäisiin sanakirjassa vastine, ei sen voimakkuutta ja muita tyyliarvoja juuri ole eritelty. Tällainen tietämys vaatii oikeastaan omakätistä tietämystä kieliympäristöstä, sillä tällaisia asioita tuskin voi oppia kirjoista tai

oppitunneilta. Vaikka kirosanoja esiintyy nykyään paljon myös kirjallisuudessa ja mediassa, kuuluvat ne edelleen puhekieleen ja näin ollen ne ja niiden käyttö muuttuvat jatkuvasti ja nämä muutoksen kääntäjän tulisi myös ottaa huomioon käännöksessään. (Kiuru & Montin 1991, 42. 43.)

Mielenkiintoista tietoa kirosanojen kääntämisestä erityisesti kääntäjien näkökannalta esitetään Hjortin *Kirosanakyselyn satoa* -artikkelissa. Kirosanoja koskevat käännösratkaisut tehdään usein hyvin tietoisesti, harkiten sekä jotakin yleistä periaatetta noudattaen. Ratkaisuihin vaikuttavat kääntäjän yksilölliset valinnat ja ominaispiirteet, kielen ominaisuudet sekä ulkoiset tekijät. Kääntäjät olivat maininneet saaneensa ohjeistusta kirosanojen kääntämiseen esimerkiksi esimieheltä, kollegoilta, opettajilta, kustannustoimittajalta, toimeksiantajalta ja ammattikirjallisuudesta. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kääntäjiä oli joskus esimerkiksi kielletty käyttämästä karkeimpia kirosanoja tai kehoitettu keskittymään kirosanojen funktion merkitykseen ja välttämään sanasanaisia käännöksiä. Kääntäjien yleisimmin mainitsema periaate käännösratkaisuissaan oli karkeusasteen säilyttäminen. Kaksi kääntäjää tosin vastasi lieventävänsä käännöksiä. Karkeusasteen lisäksi kirjallisuuden kääntäjät pitivät tärkeänä idiomaattisuutta, kontekstin, tyylin ja henkilöhahmojen ominaisuuksien huomioimista, kirosanojen variointia ja sanasanaisten käännösten välttämistä. (Hjort 2007b.)

Yleisesti ottaen kääntäjät eivät koe kirosanojen olevan tarpeettomia . joskin yllättäen viiden kyselyyn vastanneen kääntäjän mielestä «kirosanat ovat tarpeeton osa kieltä»+(Hjort 2007b). Tällaiset eroavat asenteet vaikuttavat tietenkin ratkaisuihin ja lisäksi variaatiota lisää se, että kääntäjät pyrkivät käyttämään kirosanoja monipuolisesti. Vaihtelevuuteen vaikuttaa myös se, että jokaisella kääntäjällä on oma idiolektinsä, johon kuuluvat myös kääntäjän suosimat kirosanat. Ne ovat nimittäin kielenosa, joka herättää paljon mielipiteitä ja asenteita . esimerkiksi uskonnollisuus saattaa näkyä ratkaisuissa. Hjortin tutkimuksessa nykykirjallisuuden kääntäjät käyttivät keskimäärin 12. 13 eri kirosanaa käännöksissään. Kääntäjien yleinen näkemys on, että kirosanat ovat rumia, mutta eivät tarpeettomia, vaan olennainen osa kieltä. Niitä ei pidetä merkinä kyvyttömyydestä itseilmaisuuksiin, vaan ovat joskus paras tapa osoittaa tiettyjä tunteita ja asenteita. (Hjort 2007b.)

3. Aineiston kuvaus

Tutkimukseni aineistona minulla on skotlantilaisen Irvine Welshin teos *Trainspotting* sekä sen saksannos ja suomennos. Englanninkielinen teos julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1993 ja juuri tämän kirjan myötä kirjailija Irvine Welsh on tullut tunnetuksi. Tässä tutkielmassa on kuitenkin käytetty vuoden 2001 painosta. Peter Torbergin saksankielinen käännös ilmestyi vuonna 1996 ja tutkimuksessa käytetty kappale vuonna 1999.

Suomennos puolestaan ilmestyi ensimmäisen kerran 1996 Sauli Santikon suomentamana. Ilmestyessään teos sai ristiriitaisen vastaanoton mutta myös monia ylistäviä arvosteluja. Sittenkin kirjan pohjalta tehtiin näytelmä, jonka ensi-ilta oli vuonna 1994 ja lopulta myös menestyselokuva, joka ilmestyi vuonna 1996. (www.irvinewelsh.net.)

Kirja kertoo muutaman skotlantilaisnuoren elämästä Leithissä, Edinburghissa 1980-luvulla. Keskeisiä teemoja ovat huumeidenkäyttö, riippuvuus, rikollisuus, väkivalta, työttömyys, aids sekä erinäiset muut sosiaaliset ongelmat, joita kirjan henkilöt kohtaavat. Kirjassa ei ole varsinaista lineaarista juonta, vaan kappaleiden eri kertojien pienet tarinat nivoutuvat yhteen erinäisten tapahtumien kautta. Kirja jakautuu seitsemään kappaleeseen, jotka puolestaan sisältävät vaihtelevan määrän lyhyempiä lukuja. Kappaleiden määrästä kommentoitakoon sen verran, että saksankielisestä käännöksestä alkuperäisteoksen kappale *The Elusive Mr Hunt* (suomennoksessa *Tuntematon herra Pukki*) on jätetty kokonaan pois. Syynä tähän todennäköisesti on se, että tämä noin kahden sivun mittainen kappale kertoo pilapuhelusta, jossa englanninkielisellä sanaleikillä on keskeinen osa. Kieltämättä vitsi ei pääse oikeuksiinsa suomennoksessakaan, mutta se on kuitenkin yritetty korvata suomenkielisellä sanaleikillä.

Yksi alkuperäiskielisen teoksen merkittäviä ominaisuuksia on siinä käytetty kieli. Teoksen henkilöt käyttävät puhuessaan pääsääntöisesti Skotlannin murretta, johon on sekoitettu slangi-ilmaisuja ja runsaasti kiro sanoja, mutta tyyliä on havaittavissa selvä muutos, kun henkilöt ovat virallisissa tilanteissa (kuten oikeudenkäynti tai työhaastattelu) tai haluavat antaa itsestään hyvän vaikutelman. Tällaisissa tilanteissa murre vaihtuu englannin

yleiskieleksi ja puheesta siivotaan pois slangi-ilmaisuja ja kirosanoja. (Talasmäki 2000, 9.) Sosiolingvistikseen tällainen puhetyyli ja koodin vaihto ovat hyvin perusteltavissa, sillä Skotlannin murteella on selkeästi vähemmän prestiisiä kuin esimerkiksi englannin yleiskielellä. Skotlannin murre yhdistetään usein vähäiseen koulutukseen, huonoon palkkaan jne., kun taas englannin yleiskieli yleensä yhdistetään juuri vastakkaisiin ominaisuuksiin: hyvään koulutukseen, hyviin tuloihin ja hyvään yhteiskunnalliseen asemaan. (mts. 53.) Wardhaugh onkin kirjoittanut: «[this] linguistic prejudice, either for or against particular dialects or languages, is a fact of sociolinguistic life, a fact that we must recognise» (Wardhaugh 1993, 115 Talasmäen 2000, 53 mukaan).

3.1 Kirjan keskeiset henkilöt

Mark Renton (Rent Boy, Rents) on kirjan päähenkilö, joka kertoo päivittäisestä elämästään ja ystävistään. Hän on riippuvainen heroiinista, mutta yrittää useampaan otteeseen päästä eroon siitä. Mark eroaa muista henkilöistä siinä, että hän on hetken opiskellut jopa yliopistossa, mutta päätti sitten: «No, mä valitsen et mä en valitse elämää» (Welsh 1996, 215) ja ajautui huumeiden pariin. Mark ei juurikaan pidä suurimmasta osasta ystäviään ja kirjan lopussa Mark huijaa ystäviltaan 16 000 puntaa ja lähtee Amsterdamiin. Renton on taitava vaihtamaan puhetapansa tilanteeseen sopivaksi. Hänen koodin vaihtonsa on tarkkaan harkittua ja sen avulla hän onnistuu vaikuttamaan siihen, miten ihmiset hänestä ajattelevat. (Talasmäki 2000, 52.) Hyvänä esimerkkinä tästä hän onnistuu taitavalla puhumisellaan vaikuttamaan saamaansa tuomioon oikeudessa.

Simon Williamson (Sick Boy) on Markin ystävä, joka kokee olevansa älyllisesti, ulkonäöllisesti ja monin muin tavoin ystäviään parempi. Hän myös käy mielessään keskusteluja Sean Conneryn kanssa. Sick Boy huijaa ihmisiä laskelmoivasti ja on erittäin kova naisten perään. Hän käyttää myös heroiinia, mutta hän onnistuu pääsemään siitä eroon. Myös Sick Boy vaihtaa rekisteriä tilanteen mukaan sopivaksi, mutta hän käyttää tätä taitoa pääasiassa tehdäkseen vaikutuksen naisiin (Talasmäki 2000, 52).

Daniel Murphy (Spud) on kaveriporukan kiltein henkilö, joka aidosti välittää ihmisistä ja eläimistä, eikä halua, että ketään vahingoitetaan. Hän on lapsenomaisen ja hieman yksinkertaisen oloinen mies, joka ei oikein osaa pitää puoliaan ystäviään vastaan. Spud

varastelee jatkuvasti saadakseen rahaa heroiniin ja joutuu tästä syystä myös vankilaan. Hänen puheessaan esiintyy selkeästi vähemmän kirosanoja kuin esimerkiksi Begbiellä, Rentonilla tai Sick Boylla.

Francis Begbie (Franco) on porukan väkivaltaisim ja mielipuolisim henkilö. Hän ei käytä heroiniä, mutta juo sitäkin enemmän alkoholia. Kukaan kaveriporukasta ei juuri pidä Begbiestä, sillä hänen väkivaltaisuuksensa saattaa kohdistua keneen tahansa hänen läheisyydessään. Hän kiroilee kaikista henkilöistä selvästi eniten. Erityisesti *fuck* ja *cunt* ovat alkuperäiskielisessä teoksessa hänen puheessaan vahvasti edustettuina.

Tommy Laurence on Markin lapsuuden ystävä, joka ei käytä huumeita ennen kuin hänen tyttöystävänsä jättää hänet. Lohdutukseksi hän kokeilee kerran heroiniä Markilta ja hän jää heti koukkuun. Muutaman kuukauden käytön jälkeen hän on saanut HIV:n ja tulee luultavasti pian kuolemaan sairauteensa.

3.2 Englanninkielinen alkuperäisteos

Irvine Welshin alkuperäisteos *Trainspotting* on julkaistu ensimmäisen kerran englanniksi vuonna 1993. Tässä tutkimuksessa käyttämäni kappale on puolestaan julkaistu vuonna 2001 painotalo Vintagen toimesta ja kirjassa on 344 sivua.

Alkuperäisteos on kirjoitettu tyyllillä, joka mukailee skotlantilaisten narkomaanien todellista keskustelutyyliä. Usein kirjoitusasu on lähes foneettinen, mikä tekee lukemisesta paikoin hankalaa. Haukkuma- ja kirosanoja, puhekielisyyksiä sekä erilaisia solvauksia esiintyy runsaasti. Ero hahmojen välille on tehty esimerkiksi puhetyylien eroilla. Esimerkiksi Begbie kiroilee erittäin runsaasti ja lisäksi hänen skotlantilainen aksenttinsa tulee selvemmin esille. Tätä puhetyyliä kuvaa hyvin esimerkiksi seuraava lause: *Everything that rid-heided cunt\$ shite at\$ fir arseholes, accordin tae that cunt* (Welsh 2001, 111). Vastaavasti henkilöistä esimerkiksi Tommy kiroilee huomattavan vähän muihin verrattuna, eikä tekstistä hänen kohdallaan välity yhtä voimakasta aksenttia kuin esimerkiksi Begbiellä. Kirjan hahmojen kielenkäytöstä voidaan yleistäen havaita myös se, että naishahmot näyttäisivät kiroilevan pääsääntöisesti vähemmän.

Teoksessa kiroilu ei liity pelkästään tunteenpurkausten kuvaamiseen, vaan sitä käytetään myös muissa Ljungin (1984, 34) luokittelussa esiintyvissä tehtävissä, kuten määritteinä, väitteinä, huudahduksina jne. Vaikka affektiivisuutta pidetään yhtenä kirosanojen keskeisenä ominaisuutena, niiden teho heikentyy runsaasti käytettynä (Andersson 2004, 56. 57), eikä kirosanojen affektiivinen potentiaali ylipäänsä aina toteudu (Hjort 2007, 47) ja näin ollen voitaneen väittää, että tietyissä yhteyksissä kirosanojen merkitys ei ole affektin luominen, vaan kyse on ennemminkin idiolektistä tai tavasta puhua tietyssä tilanteessa tai seurassa.

Talasmäen mukaan kiroileminen ja Skotlannin murre ovat oleellinen osa kirjaa ja sen hahmoja. Renton ja muut henkilöt ovat narkomaaneja ja laitapuolenkulkijoita, joiden ei olisi oletettavaa tai luontevaa puhua englannin yleiskieltä koko ajan. Heidän puheessaan kirosanat ovat jokapäiväistä normaalia sanastoa, eivätkä he ainakaan kaveriporukansa keskuudessa koe kiroilua erityisen rumaksi tai sopimattomaksi. (Talasmäki 2000, 54.) Anderssonin ja Trudgillin (1990, 61) luokittelun mukaan henkilöiden kiroilun voitaisiin monin paikoin katsoa kuuluvan kirosanojen käyttö +apusanoina+(auxiliary use) -luokkaan, sillä kirosanojen käyttö on heille vain tapa puhua. Kirosanojen käyttö on myös kieliopillisesti hyvin monipuolista. Niitä käytetään esimerkiksi keskeisinä lauseenjäseninä; verbeinä, objekteina ja subjekteina sekä määrittävinä sanoina kuten attribuutteina ja adverbeinä. Talasmäen mukaan tätä voidaan pitää viitteenä siitä, että kiroilu edustaa tässä tapauksessa laiskaa kielenkäytön tapaa, koska kirosanoja käytetään silloin kun ei keksitä tarvittavaa tavallista sanaa. (Talasmäki 2000, 54. 55.) Tätä väitettä voisi esimerkiksi Begbien selostus:

[õ] but if any lippy cunt wants tae start, ah, fuckin game. So the wee specky cunt pit his fuckin dough in, n he rackin up n that, ken? The plukey cunt jist sits doon n sais fuck all. Ah kept ma eye oan the hard cunt, or at least he wis a fuckin hard cunt it the school, ken. The cunt nivir sais a fuckin wurd. Kept his fuckin mooth shut awright; the cunt. (Welsh 2001, 85.)

Edellisessä katkelmassa esiintyy kirosanoja esimerkiksi määritteinä ja korvaamassa henkilöön tai asiaan viittaavaa sanaa. Sanaa *cunt* käytetään aina, kun viitataan toiseen henkilöön, mikä kieltämättä yksipuolistaa käytettyä sanastoa ja näin tukee Talasmäen väitettä. On kuitenkin melko jyrkkää rajata teoksessa käytetty kiroilu merkiksi laiskasta

kielenkäytön tavasta. Osittain tämä pitänee paikkansa, kuten edellisestä katkelmasta voidaan päätellä, mutta mielestäni tässä teoksessa kappaleessa *Miksi ihmiset kiroilevat?* esitellyillä psykologisella, sosiaalisella ja kielellisellä motiiveilla on suuri merkitys siihen, miten ja miksi kirjan henkilöt kiroilevat. Edellä mainittujen motiivien vaikutus näkyy mielestäni selvästi esimerkiksi Rentonin hyvin toisistaan poikkeavissa ilmaisutyyleissä kappaleessa *Courting Disaster*:

I'm interested in his concepts of subjectivity and truth, and particularly his ideas concerning choice; the notion that genuine choice is made out of doubt and uncertainty, and without recourse to the experience or advice of others (Welsh 2001, 165. 166).

Billy's fuckin nose, reactionary bastard's outrage. [õ] Ma, drunk and sluttish, Sick Boy's the cunt. Spud in jail. Matty in the hospital, and nae cunt's been tae see um, nae cunt even talks aboot umõ (Welsh 2001, 176.)

Ensimmäisessä katkelmassa Renton puhuu tuomarille ja yrittää puheillansa vaikuttaa lieventävästi tuomioonsa antamalla positiivisemmän ja kunnollisemman kuvan itsestään. Kuten voidaan huomata, katkelmassa ei esiinny yhtään kirosanaa, puhe on kieliopillisesti korrektia, sanasto on vaihtelevaa ja se sisältää ns. hienoja sanoja, kuten *subjectivity*, *recourse* ja niin edelleen. Jälkimmäisen katkelman puhe on peräisin ehdonalaista tuomiota seuranneesta baari-illanvietosta. Puhetyyli on muuttunut selvästi alatyylisemmäksi: kirosanoja esiintyy useita ja tekstin kirjoitusasu on muuttunut lähemmäksi puhetta jäljittelevää tyyliä. Vaikuttaisi siis vahvasti siltä, että tilanne, seura ja mielikuva, joka toivotaan välittyvän itsestä, vaikuttavat merkittävästi juuri esimerkiksi henkilön kiroiluun.

Yleisimmin aineistossa esiintyvät esimerkiksi kirosanat *shit*, *fuck*, *cunt* ja *bastard* erilaisine johdoksineen sekä osina yhdyssanoja. Näiden lisäksi tekstissä esiintyy huomattava määrä muitakin haukkuma- ja kirosanoja, kuten *boot*, *crap*, *whore*, *bitch*, *labdick*, *jackass*, *prick*, *dick*, *cow* ja niin edelleen. Nämä tuovat puolestaan vaihtelevuutta ilmaisuihin ja kielenkäyttöön.

4. Tutkimusprosessin kuvaus

Tässä tutkielmassa tutkin kiroilemista ja kirosanojen kääntämistä Irvine Welshin alkuperäiskielisessä teoksessa *Trainspotting* sekä sen suomennoksessa että saksannoksessa. Käytän analyysissäni apuna Anderssonin ja Trudgillin (1990) jaottelua, jossa kirosanailmaukset on jaettu viiteen eri ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat itsenäiset ilmaukset kuten *Shit!*, *Voi perkele!* jne. Toiseen ryhmään puolestaan kuuluvat lauseita määrittävät melko itsenäiset lisäykset kuten *Shit, I forgot all about it* tai *Anna minun olla, helvetti sentään!* Kolmannen ryhmän Anderssonin jaottelussa muodostavat kirosanat, jotka ovat lauseessa keskeisenä lauseenjäsenenä, eli predikaattina, subjektina tai objektina kuten: *He fucks up everything* tai *Se paska soitti mulle*. Tässä tutkielmassa olen kuitenkin jakanut tämän kolmannen ryhmän kahtia: ensimmäisessä ryhmässä käsittelen verbejä (en pelkästään persoonamuotoisia verbejä, vaan myös verbien infinitiivimuodot on otettu mukaan) ja toisessa ryhmässä käsitellään henkilöön tai asiaan viittaavia sanoja. Luokitusta oli tarpeen muuttaa tätä tutkimusta varten, koska Anderssonin jaottelun mukaan tästä aineistosta olisi jäänyt käsittelemättä esimerkiksi suuri määrä verbien infinitiivimuotoja. Subjektien ja objektien tutkimisen olen puolestaan korvannut asiaan tai henkilöön viittaavien kirosanojen tutkimisella, koska käänöksissä eri lauseenjäsenien vertailu olisi liian sekavaa: eri kielissä sama sana saattaa olla lauseessa täysin eri tehtävässä, ja tästä syystä päädyin muuttamaan jaotteluperusteita selkeyden vuoksi. Anderssonin jaottelu toimisi siis hyvin yksikielisessä analyysissä, mutta käänösvertailussa kielten erilaiset rakenteet ja ilmaisutavat pitää ottaa huomioon. Viidennen ryhmän muodostavat sitten kirosanat, jotka määrittävät jotain lauseen osaa. Näitä voivat olla esimerkiksi adjektiivit, adverbit ja attribuutit: *Se helvetin tietokone ei toiminut* tai *Aamulla väsytti helvetisti*. Viimeisessä ryhmässä kirosanat esiintyvät sanan osana ikään kuin infiksinä, prefiksinä tai suffiksina, kuten esim: *paskalakki* tai *abso-bloody-lutely*. (Andersson & Trudgill 1990, 62. 63.)

Tässä tutkimuksessa jaottelen siis kiro sanoja seuraaviin luokkiin:

- 1) Kiro sana itsenäisissä ilmaisuissa
- 2) Kiro sana melko itsenäisissä lisäyksissä
- 3) Kiro sana verbi-ilmaisuissa
- 4) Kiro sana henkilöön tai asiaan viittaavana sanana
- 5) Kiro sana määritteenä
- 6) Kiro sana sanan osana

Mielestäni tämä jaottelu on tutkimusaiheen kannalta sopiva, koska kuten esimerkiksi Ljung (1984, 32, 37) huomauttaa, kiro sanoille ei juuri voida antaa juuri yhtä tiettyä merkitystä, vaan niiden merkitys muodostuu juuri käytettyjen rakenteiden ja yhteyksien kautta.

Tutkin aineistossani neljän yleisimmin esiintyvän kiro sanan (*fuck*, *cunt*, *shit* ja *bastard* eri johdoksineen) esiintymistä ensin alkuperäisteoksessa ja sen jälkeen sitä, miten nämä sanat on käännetty suomeksi ja saksaksi, ja pyrin analysoimaan, onko havaittavissa yleisiä säännönmukaisuuksia tai merkittäviä eroja käännosten välillä ja millaisia käännökset ovat verrattuna alkuperäiskieliseen tekstiin. Noudatan tässä tutkimuksessa edellä kuvattua jaottelua siten, että ensin tutkin esimerkiksi sanan *fuck* esiintymistä itsenäisissä ilmaisuissa ja sitä, miten nämä ilmaisut sitten on käännetty. Seuraavaksi tutkin saman sanan esiintymistä lausetta määrittävissä melko itsenäisissä lisäyksissä ja niin edelleen kunnes kaikki ryhmät on käyty läpi. Sama prosessi toistettiin kaikkien tutkittujen sanojen kohdalla.

Tutkimustulosten kirjaaminen on suoritettu siten, että ensin kaikki löytyneet sanat tai ilmaisut on koottu listaksi, joka on järjestetty ensin englanninkielisten ilmaisujen mukaan siten, että listassa ensimmäisenä ovat yleisimmät ilmaisut ja alimpena harvinaisemmat. Yleisyyden jälkeen ilmaisut on vielä listattu aakkosjärjestykseen. listoissa viimeiseksi on kuitenkin sijoitettu poisjätöt. Näiden listojen perusteella on sitten koottu taulukoita, joissa esitellään kokonaiskuva kunkin luokan käännoksistä.

Tutkimuksessa olen pyrkinyt siihen, että samaa ilmaisua ei ole taulukoitu kahteen eri luokkaan, mutta kyseessä on kuitenkin vain ihmisen tekemä tutkimus, joten melko varmasti joitain päällekkäisyyksiä esiintyy. Erityisen helposti tällaisia päällekkäisyyksiä on voinut tulla melko itsenäisten lisäysten, henkilöön tai asiaan viittaavien kirosanojen sekä määritteiden kesken, mutta kuten sanottua, tutkimuksessa on pyritty siihen, että päällekkäisyyksiä esiintyisi mahdollisimman vähän, jolloin esimerkiksi ilmausten yleisyydestä saadaan todenmukaisempi kuva. Tämän lisäksi tutkimuksen aikana on luonnollisesti saattanut sattua virheitä, jokin ilmaus on saattanut jäädä huomaamatta ja niin edelleen, mutta pääsääntöisesti esitettyjen tulosten pitäisi antaa todenmukainen kuva aineistosta.

5. Aineiston analyysi

5.1 Fuck

Tutkitussa aineistossa ylivoimaisesti yleisin ja monipuolisimmin käytetty kirosana oli *fuck*, joka esiintyi aineistossa yhteensä noin 1300 kertaa. Rawson on määritellyt sanan tarkoittavan:

To copulate, and the act of so doing, with many extended nonsexual meanings. The once awesome power of this term has declined in the past several decades, but it continues to find many uses, primarily as an adjective, epithet, exclamation, and intensifier. It is the prototypical example of the close, not to say intimate, connection between sex and violence in our culture, and it also provides a litmus test of society's controls over sexual expression. (Rawson 1989, 157).

Sanan siis tiedetään olevan ja sanakirjamerkityksessään käyttöyhteyksiltään ja -tavoiltaan hyvin monipuolinen, ja kirosanojen kuvainnolliset käyttöyhteydet jopa lisäävät käyttömahdollisuuksia. Tämä monipuolisuus on havaittavissa myös tutkittuun aineiston perusteella, sillä sanan käytöstä löytyi runsaasti esimerkkejä kaikkiin tutkittuihin luokkiin: itsenäisissä ilmauksissa 52, melko itsenäisissä lisäyksissä 41, verbi-ilmauksissa 87, henkilö- tai asiasanan korvikkeena 90, määritteenä n. 1020 ja sanan osana 19 kertaa.

Seuraavassa taulukossa esitetään karkea yleiskuva siitä, millaisilla sanoilla kirosanaelementti kussakin luokassa on käännetty. Taulukon tulkinnasta huomautettakoon vielä sen verran, että *ei haukkuma-* tai *kirosanaa+-*määritelmällä tarkoitetaan käännöksiä,

joissa ei esiinny kirosanaa tai muuta erityisen alatyylisiä ilmausta ja -muu haukkuma- tai kirosana+luokitukseen on laskettu käännöksissä esiintyneet harvinaisemmat haukkuma- ja kirosanat. Kuten on jo aikaisemmin todettu, sanojen luokittelu yksiselitteisesti kirosanoihin ja ei-kirosanoihin on mahdotonta. Esimerkkinä jaottelustani voidaan mainita, että ilmaisut *vedä käteen* ja *verpiß dich* olen laskenut kuuluviksi kirosanojen tai selvästi alatyylisten ilmausten joukkoon, mutta vaikkapa *munata* kuuluu luokkaan -ei haukkuma- tai kirosanaa+. Tyypillisimmissä käännösesimerkeissä olen lisäksi käyttänyt karkeaa yleistystä ja näin ollen esimerkiksi *vittupäätä* ei ole laskettu omaksi tapaukseksi, vaan se on laskettu mukaan sanan *vittu* esiintymiin. ellei kyseinen ilmaus sitten ole ollut erityisen yleinen kyseisessä luokassa. Näiden lisäksi taulukoissa ja listoissa esiintyy merkintä (.), jolla tarkoitetaan, että kirosanaa ei ole käännetty millään tavalla. Taulukossa esitetyissä lukumääristä huomautettakoon sen verran, että käännösten sarakkeessa esiintyvät lukumäärät eivät aina vastaa alkuperäiskielisten ilmaisujen määrää, sillä joissain ilmaisuissa on saattanut esiintyä kaksi eri kirosanaa, jotka on listattu taulukkoon erikseen. Esimerkkinä tällaisesta tapauksesta voidaan mainita vaikkapa *fuck* itsenäisissä ilmaisuissa -taulukossa esiintynyt *Jesus fuck* ja sen käännökset *verdammte Scheiße* ja *Jeesuksen vittu jumalauta*, joista ainakin saksannoksessa esiintyy kaksi kirosanaa, jotka on eritelty taulukkoon omiksi kohdiksi.

Tapauksia on tarkemmin eritelty jokaista luokkaa käsittelevän kappaleen kohdalla, mutta yhteenvetotaulukon ja numeerisen esityksen avulla saadaan paremmin kuva yleisistä linjoista. Taulukosta käy myös selvästi ilmi, minkä tyyppisissä ilmaisuissa *fuck* esiintyy tyypillisimmin: määritteenä sanalla oli noin tuhat esiintymää enemmän kuin sanan osana. Tämä tietenkin kertoo vain siitä, minkälaisia rakenteita suositaan englannin kielessä, mutta käännösvertailun avulla voidaan saada selville, mitkä kirosanat ovat ominaisia tutkituille kielille. Käyttötapoja ja -yhteyksiä esitellään tarkemmin kunkin alaluvun yhteydessä.

FUCK	N	Saksannokset	N	Suomennokset	N
itsenäiset ilmaisut	52	Scheiße verdammt muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	26 15 6 9 1	vittu vedä käteen muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	35 10 7 1 0
melko itsenäiset lisäykset	41	Scheiße verdammt muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	16 14 4 7 2	vittu muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	35 2 2 2
verbi-ilmaisut	87	sich verpissen muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	11 18 49 9	vittu muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	23 19 40 5
henkilö- tai asiasanan korvikkeet yhteensä	52 38 90	henkilöstä: Wichser Arsch/Arschloch muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.) asiasta: Teufel/ zum Teufel zum Henker muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	13 9 11 8 11 7 7 1 6 17	henkilöstä: kusipää/ -aivo runkku muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.) asiasta: vittu [eri johdoksia] muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana (.)	11 5 8 16 12 29 1 3 5
määritteet	1020	verdammt beschissene (49)/ Scheiß- (17) blöd muu haukkuma- tai kirosana	145 66 19 17	vittu [eri johdoksia] helvetti, helvetin muu haukkuma- tai kirosana ei haukkuma- tai kirosana	595 13 15 27

		ei haukkuma- tai kirosana (.)	149 624	(.)	370
sanan osa	19	Scheiß-	3	vittu [eri johdoksia]	8
		muu haukkuma- tai kirosana	7	muu haukkuma- tai kirosana	5
		ei haukkuma- tai kirosana	9	ei haukkuma- tai kirosana	6
		(.)	0	(.)	0

Edellä oleva taulukkin kertoo, että *fuck* on ollut tutkitussa aineistossa hyvin monipuolisessa käytössä: kaikkiin luokkiin löytyi runsaasti tapauksia . ainoastaan sanan osana *fuck* esiintyi kohtalaisen harvoin, mutta tämä selittyy sillä, että englannin kielelle yhdyssanojen muodostaminen ei ole yhtä tyypillistä kuin esimerkiksi saksan tai suomenkielelle. Selvästi yleisimmin *fuck* esiintyi määritteenä ja tapauksia olikin noin 1020.

Kaikkien luokkien saksannoksia tarkastellessa huomataan, että *Scheiße* ja *verdammt* ovat kokonaisuudessaan yleisimpiä käänöksissä käytettyjä kirosanoja. Henkilöön ja asiaan viitatessa yleisimmät sanat poikkesivat hieman tästä linjasta ja yleisimpiä tässä yhteydessä käytettyjä kirosanoja olivat *Wichser*, *Arsch* ja *Arschloch* sekä asiaan viitatessa ilmaisut *zum Teufel* ja *zum Henker*. Itsenäisten ilmausten ja melko itsenäisten lisäysten osalta tulokset olivat hyvin toistensa kaltaisia: suurin osa ilmaisuista oli käännetty kirosanalla ja molemmissa luokissa yleisin käänös oli *Scheiße* ja toiseksi yleisin *verdammt*. Poisjätöjä näissä luokissa ei ollut monta ja molemmissa luokissa alle kymmenessä tapauksessa *fuck* oli käännetty jollain neutraalimmalla sanalla. Verbi-ilmaisujen osalta saksannoksessa huomion arvoista on se, että suurimmassa osassa käänöksissä ei esiinny haukkuma- tai kirosanaa (58 tapausta) ja vain 29 tapauksessa verbi-ilmaisussa esiintyy jokin haukkuma- tai kirosana. Henkilöön tai asiaan viitatessa oli hyvin usein käänöksessä päädytty poisjätöön (yhteensä 28 tapausta), mutta muilta osin oli useimmiten kuitenkin *fuck* käännetty jollain haukkuma- tai kirosanalla. Poisjätöjen yleisyys oli myös määritteen luokassa todella merkittävää: 624 tapauksessa käänöksestä oli jätetty kirosanailmaus pois ja 168 tapauksessa kirosana oli käännetty jollain neutraalilla ilmaisulla. Jotakin haukkuma- tai kirosanaa oli käytetty saksannoksessa tässä luokassa vain 228 kertaa.

Suomennoksessa *vittu* näyttää olevan lähes kaikissa luokissa yleisin käytetty kirosana. Ainoastaan henkilöön viitattaessa yleisin käännös *paskapää* poikkesi tästä linjasta. Kuten saksannoksessa, myös suomennoksessa kaksi ensimmäistä luokkaa olivat hyvin pitkälti toistensa kaltaiset: molemmissa *fuck* oli käännetty 35 kertaa sanalla *vittu*, eikä kummassakaan luokassa ole erityisen montaa tapausta poisjätöistä tai kirosanan korvaamisesta jollakin neutraalilla sanalla. Suomennoksen verbi-ilmaisuissa oli saksannokseen verrattuna käytetty useammin kirosanoja: tapauksista noin puolessa on käytetty jotakin haukkuma- tai kirosanaa. Huomion arvoista näissä ilmaisuissa on kuitenkin se, että kirosanan käyttö varsinaisena verbinä oli hyvin harvinaista ja käännöksissä käytetyissä kirosanoissa onkin pääasiallisesti kyse sanoista, jotka ovat osana ilmaisuja tai hyvin lähellä verbiä, mutta eivät kuitenkaan ole varsinaisia verbejä. Määritteet-luokassa myös suomennoksessa on hyvin suuri määrä poisjättöjä (369 kappaletta), mutta selvästi yleisin käännös on kuitenkin *vittu* 595 esiintymällään. Tämän lisäksi muita haukkuma- tai kirosanoja esiintyi 28 kappaletta, joten voidaan todeta, että suomennoksessa on tässä luokassa selvästi saksannosta useammin käännetty *fuck* kirosanalla ja näistä ylivoimaisesti yleisin ratkaisu on *vittu*. *Vittu* esiintyi yleisimmin myös sanan osat -luokassa, jossa sitä oli käytetty kahdeksan kertaa ja jotakin muuta haukkuma- tai kirosanaa viisi kertaa ja muissa tapauksissa *fuck* oli käännetty jollakin neutraalilla sanalla.

5.1.1 *Fuck* itsenäisissä ilmaisuissa

Seuraavassa taulukossa esitetään, miten sana *fuck* on esiintynyt tutkitussa aineistossa itsenäisissä ilmaisuissa. Tällaisia tapauksia löytyi yhteensä 52 kappaletta. Itsenäiset ilmaisut on erotettu melko itsenäisistä määritteistä siten, ne esiintyvät joko täysin virkkeestä irrallisina itsenäisinä kokonaisuuksina, tai sitten ne saattavat esiintyä osana virkettä, mutta niiden ei voi katsoa määrittävän tai täydentävän virkkeen varsinaista sisältöä. Melko itsenäiset lisäykset puolestaan kommentoivat tai täydentävät virkettä, johon ne kuuluvat. Iso suomen kielioppi määritteleekin lisäyksien olevan monen tyyppisiä rakenteiltaan, mutta yhteistä niille on, että ne kommentoivat tai täydentävät lausetta tai vuoroa. Lisäksi mainitaan, että tietyt affektiiviset interjektiot samoin kuin affektiiviset ilmaukset (*Tästä ei tule mitään, hitto vie.*) ovat erityisesti lauseloppuisina kiteytyneitä lisäystyyppisiä. (VISK 2004 § 1052.) Isossa suomen kieliopissa todetaan, että voimasanat käyttäytyvät interjektioiden tavoin, kun ne esiintyvät yksin tai partikkelien kanssa.

Teoksessa lisätään kuitenkin, että on yleistä, että jonkin interjektion ja voimasanan muodostama ketju toimii reaktiivisena vuorona: . *Voi perkele kuitenkin, Pekka sano!*, . . . (VISK 2004 § 856.) Edellisen esimerkin mukaisten ilmauksien olen laskenut kuuluvan itsenäisiin ilmaisuihin ja loput tapaukset melko itsenäisiin lisäyksiin. Erottelukriteerinä ei siis ole ollut se, että itsenäiset määritteet aina kuuluisivat erilliseen virkkeeseen tai muuten esiintyisivät täysin erillään. Teoksen tekstissä esiintyy hyvin usein +puhetta+ ja kerrontaa saman virkkeen sisällä, joten itsenäistä ilmaisua ei ole aina irrotettu virkkeestä omaksi osakseen, vaan se esiintyy muun virkkeen yhteydessä kuten esimerkiksi:

Fuck me, he thought, shuddering. (s. 148)

Scheiße, dachte Renton, und es schauderte ihn. (s. 170)

Voi vittu, hän ajatteli, väristen. (s.171)

Näissä esimerkeissä kirosanailmaus on ikään kuin suoraa puhetta ja sellaisenaan itsenäinen ilmaisu, jota seuraa pilkulla erotettuna kerrontaa. Tällaiset tapaukset kuuluvat luokittelussani itsenäisiin ilmaisuihin, koska ne eivät mielestäni määritä mitenkään virkettä, johon ne on liitetty, vaan ne ovat omia itsenäisiä kokonaisuuksiaan virkkeen sisällä.

Luetteloinnissa olen pyrkinyt listaamaan käännösten tapaukset niiden perusmuodoissa, mutta joissain tapauksissa olen jättänyt listaan kokonaisen ilmauksen, jos kyseessä on ollut jokin tyypillisesti tietyssä muodossa käytetty ilmaus (esim. *vedä käteen*) tai jos olen katsonut, että juuri kyseinen ilmaus kokonaisuudessaan on aineistossa vastannut englanninkielistä ilmaisua, eikä käännöksen idea tule kyllin selvästi esille muusta muodosta (esim. *du spinnst wohl*). Tällaisia esiintyy erityisesti itsenäisissä ilmaisuissa ja melko itsenäisissä lisäyksissä, koska näissä luokissa on nimenomaan kyse ilmaisuista kokonaisuutena.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
Fuck	12	Scheiß(e)	9	Vittu	10
		Verdammt	2	Helvetti	1
		Na logo	1	Voi vittu	1
Fuck off	6	Scheiße	3	Vedä käteen	6
		Verpiß dich	1		
		Du spinnst wohl	1		
		Hör auf mit dem Scheiß	1		

Fahk aff	1	Hör schon auf	1	Vedä käteen	1
Fuck sake	5	Scheiße	2	Vitun tähden	2
		Verdammt	2	Voi vittu	1
		Verdammt nochmal	1	Ja paskat	1
Fuck sakes	4	Verdammt	2	Vittu sentään	1
		Verdammt nochmal	2	Voi vitun tähden	2
				Voi vittu	1
Fucking hell	3	Verdammt Scheiße	2	Voi vittu sentään	1
		So ne Scheiße	1	Helvetin kuustoista	1
				Voi helvetti	1
Fuck it	3	Du spinnst wohl	1	Voi vitun tähden	1
		Scheiß drauf	1	Vedä käteen	1
		Was solls	1	Vittu	1
Fucking radge	2	Blöder Hund	1	Vitut	1
		(.)	1	Vitun idiootti	2
Git tae fuck	2	Klappe	1	Vedä käteen	1
		Verpiß dich	1	Vittu häivy siitä	1
Oh fuck	2	(O) Scheiße	2	Voi ei	1
				Voi vittu	1
Away tae fuck	1	Spinn doch nicht	1	Vedä vittu päähän	1
For fuck sake	1	Verdammt	1	Vedä vittu päähän	1
Fuckin bullshit	1	Totaler Blödsinn	1	Voi vitun tähden	1
Fuckin shitein cunt	1	Du beschissenes Arschloch	1	Paskapuhetta	1
Fuck me	1	Scheiße	1	Vitun pelkuri	1
Fuck that	1	Scheiße	1	Voi vittu	1
Fuck you	1	Leck mich	1	Voi vittu	1
Jesus fuck	1	Verdammt Scheiße	1	Vedä käteen	1
Like fuck	1	Ach Scheiße	1	Jeesuksen vittu jumalauta	1
So fuck	1	Scheißegal	1	Ja vitut	1
Ya fuckin bastards	1	Verdammten Mistkerle	1	Vitut siitä	1
Ya fuckin junky	1	Du verdammt Junkie	1	Senkin mulkut	1
				Vitun narkkari	1

Listan perusteella voidaan havaita, että saksankielisissä käännöksissä *verdammt* ja *Scheiße* esiintyvät useimmin, kun taas suomenkielisissä käännöksissä suurimmassa osassa on mukana *vittu* jossain muodossa. Käännösten tyylistä voidaan huomata se, että

suomenkielisistä käännöksistä löytyy vain yksi +neutraali+ilmaisu *voi ei* ja kaikissa muissa esiintyy joko kirosana tai sitten jokin muu erittäin alatyylinen ilmaisu, kuten *vedä käteen*. Saksankielisissäkin käännöksissä suurimmassa osassa oli kiro sanoja ja alatyylisiä ilmaisuja, mutta samalla myös huomattavasti enemmän +neutraaleja+ilmaisuja kuten *du spinnst wohl* ja *hör schon auf*.

Luettelon ilmaisuissa *fuck* esiintyy esimerkiksi itsenäisenä huudahduksena (esim. *Fuck!*), verbinä (esim. *Fuck off.*), määritteenä (esim. *fuckin bullshit*) sekä viittaamassa asiaan (esim. *fuck sake*). Myös käännöksissä voidaan havaita, että kiro sanoja tai alatyylisiä ilmaisuja on käytetty samoissa tehtävissä: itsenäisenä huudahduksena (*Scheiße!*, *Vittu!*), verbi-ilmaisussa (*Verpiß dich*, *vedä käteen*), määritteenä (*beschissenes Arschloch*, *vitun idiootti*) sekä viittaamassa asiaan (*Scheiß drauf*, *vitun tähden*). Listasta käy myös ilmi, että toisin kuin alkuperäiskielisissä tapauksissa, käännöksissä ei ole käytetty varsinaista kiro sanaa verbinä, vaan on jouduttu käyttämään jotain muuta rakennetta, jolla alatyylisyys ja verbi-ilmaus on saatu välitettyä.

Itsenäisissä ilmaisuissa *fuck* esiintyi viittaamassa asiaan 30 kertaa, joiden saksannoksissa esiintyi kirosana viittaamassa asiaan 15 kertaa ja suomennoksessa puolestaan 28 kertaa. Tyypillisin asiaan viittaava saksannos oli *Scheiße*, joka esiintyi 13 kertaa ja tyypillisimmät suomennokset tässä käyttöyhteydessä olivat *vittu/vitun*, joita esiintyi 25 kertaa. Verbinä *fuck* esiintyi listauksessa 13 kertaa, joiden saksannoksissa esiintyi alatyylinen tai kirosana verbinä vain kerran (*verpiß dich*), eikä suomennoksissa tällaisia esiintynyt kertaakaan. Tässä luokassa sanaa *fuck* oli puolestaan käytetty määritteenä yhdeksän kertaa, joiden saksannoksissa esiintyi kirosana määritteenä viisi kertaa ja suomennoksissa kuusi kertaa. Tyypillisin saksannos edellä mainituissa määritteissä oli *verdammmt*, joka esiintyi neljä kertaa ja tyypillisin suomennos oli *vitun*, joka myös esiintyi neljä kertaa.

Kuten listasta huomataan, on käännöksissä käytetty useimmissa tapauksissa jotain kiro sanaa tai huomattavan alatyylistä ilmaisuja. Muutama poikkeus kuitenkin löytyi. Seuraavassa tapauksessa Sick Boy ja kumppanit kiilaavat taksijonossa:

Git tae fuck. We wir here first, Sick Boy sais, opening the taxi door. (s. 5)

Klappe. Wir warn zuerst da, sagt Sick Boy und macht die Wagentür auf. (s. 13)

Vedä käteen. Me oltiin ekoja, Sick Boy sanoo ja avaa taksin oven. (s. 11)

Suomenkielisessä käännöksessä on käytetty huomattavan alatyylistä ilmaisua *vedä käteen*, jolla kääntäjä on ilmeisesti luonut alkuperäistekstiä vastaavaa tyyliä ja mielestäni siinä on myös onnistuttu, vaikka suomenkielisessä ilmaisussa ei varsinaista kirosanaa olekaan. Saksannoksessa puolestaan itsenäisen ilmaisun käännös on *Klappe*, joka on mielestäni melko erityylinen alkuperäisen ilmaisun kanssa: ilmaisussa ei ole kirosanaa, eikä muutakaan erityisen vulgaaria. Kyseessä on kuitenkin tyyneä ilmaisu, joka toimittaa ns. haistattelun virkaa käännöksessä ja siinä mielessä se vastaa alkuperäistä ilmaisua. Ilmaisut ovat hyvin erilaisia, mutta tässä kontekstissa niiden voidaan ajatella täyttävän samanlaista funktiota.

Käännöksissä käytettyjen neutraalien ilmausten yhteydessä on myös usein kyse rakenteen muutoksesta, kuten seuraavassa, jossa Sick Boy vastustaa Mattyn ehdotusta lähteä pois talosta, kun Dawn-vauva löytyy kuolleena huoneestaan:

Fuck it Matty! Nae cunt! leavin here the now! Sick Boy shouts. (s. 53)

Du spinnst wohl, Matty! Niemand rührt sich weg! brüllt Sick Boy. (s. 67)

Vedä käteen, Matty! Ykskään **vittupää** ei lähde täältä nyt! Sick Boy huutaa. (s. 66)

Tässä esimerkissä on mielestäni melko huomattava tyyllinen ero saksankielisen version ja muiden välillä. Saksannoksessa on itsenäisen ilmaisun kohdalla muutettu rakennetta ja tyyllisesti ilmaisu on selvästi neutraalimpi, kuin suomennos tai alkuperäiskielinen ilmaisu, vaikka sekin toki ilmaisee muiden tavoin erimielisyyttä Mattyn ehdotusta kohtaan. Tyyllinen ero jatkuu läpi koko tämän Sick Boy'n repliikin, sillä seuraavassa lauseessa viitataan henkilöön sanalla *cunt*, joka on suomennettu *vittupääksi*, mutta saksannoksessa pysytään jälleen neutraalimmalla tasolla ja henkilöön viitataan sanalla *niemand*.

5.1.2 Fuck melko itsenäisissä lisäyksissä

Seuraavassa taulukossa esitetään, miten *fuck* on esiintynyt tutkimusaineistossa melko itsenäisissä lisäyksissä. Aineistossa tällaisia tapauksia oli 41 kappaletta.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
Fuck me	5	Scheiße	3	Vittu	2
		Kein Scheiß	1	Vittu mikä juttu	1
		Verdammt	1	Vittu sentään	1
Fuck sake	5	Scheiße	3	(.)	1
			2	Vittu	1
		Verdammt	1	Vitun tähden	1
			1	Voi vittu	1
			1	Voi vitun tähden	1
Fuck sakes	5	Scheiße	2	Paskat	1
		Verdammt	2	Vittu	1
		Verdammt nochmal	1	Vittu sentään	1
			1	Voi vitun tähden	1
			1	(.)	1
Fir fuck sakes	4	Verdammt	2	Vittu	3
		Verdammt nochmal	1	Herran tähden	1
		(.)	1		
Fuck	4	Scheiße	3	Vittu	2
		Verdammt	1	Mä niinku tarkotan	1
Surely tae fuck	3	Also wirklich	1	Paskat	1
		Glassklar	1	Vittu ei	1
		Keine Bange	1	Vittu ihan varmasti	1
Fuck it	2	Scheiß drauf	2	Vittu varmana	1
			2	Vittu	1
Fir fucks sake	1	Verdammt	1	Voi vittu	1
Fuck all	1	(.)	1	Voi vittujen kevät	1
Fuck that	1	Bestimmt nicht	1	Vittu	1
Fuck the facts	1	Scheiß auf die Tatsachen	1	Vitut en takuulla	1
Fuckin bams	1	Echter Penner	1	Vittu	1
Fuckin junkies	1	Verdamnte Junkies	1	Vitun kovanaamat	1
			1	Vitun narkkarit	1

Fuckin radge cunt	1	Beschissener reicher Arsch	1	Vittu mikä idiootti	1
Fucking sad	1	Verdammt traurig	1	Vitun surku	1
Oh fuckin god	1	O Gott verdammt	1	Voi vitun jeesus	1
Sure as fuck	1	Da kannste drauf wetten	1	Vittu	1
Thank fuck	1	Gottseidank	1	Vittu kiitos siitä	1
Wis it fuck	1	Nie im Leben	1	Vitut väliä	1
What the fuck	1	Was zum Teufel	1	Mitä vittua	1

Listasta voidaan havaita, että tutkimusaineistossani esiintyneet melko itsenäiset lisäykset on käännetty hyvin samalla tavoin kuin itsenäiset ilmaisut. Samankaltaisuus lienee luonnollista, sillä myös Anderssonin ja Trudgillin (1990, 62. 63) luokituksessa näiden luokkien ilmaisut saattoivat paikoin olla hyvin paljon toistensa kaltaisia. Joissain tapauksissa yksiselitteisesti oikean luokan löytäminen on ollut hankalaa ja tällaisissa tapauksissa on tarkasteltu lähemmin kontekstia ja sen perusteella sijoitettu ilmaisu sopivimpaan luokkaan. Pysin kuitenkin luokittelemaan sanoja Anderssonin ja Trudgillin (1990, 62) luokituksessa esittämien rakenteiden perusteella, jolloin melko itsenäisiin lisäykseen kuuluvat ilmaisut kuten *You have to tell me, for God's sake!* ja vastaavasti itsenäiset ilmaisut ovat selvemmin itsenäisiä kokonaisuuksia kuten *God damn you!*. Tämän lisäksi listassa esiintyy poisjättöjä sekä neutraaleja ilmaisuja, joita saattaa olla hankala mieltää kirosan vastineeksi. Tällaiset tapaukset on luokiteltu poisjätöiksi silloin, kun käänöksessä ei ole löytynyt mitään vastinetta tutkittavalle elementille (tässä luokassa melko itsenäinen lisäys) ja vastaavasti neutraalilla ilmaisulla käännettyksi, jos virkkeessä on ollut melko itsenäinen lisäys, jonka on voitu katsoa hoitavan alkutekstin melko itsenäisen lisäyksen tehtävää.

Kuten itsenäisissä ilmaisuissa, tässäkin ryhmässä suomennoksissa esiintyy *vittu* lähes jokaisessa käänöksessä ja saksannoksissa puolestaan suurimmassa osassa esiintyvät *verdammt* ja *Scheiße*. Tämän lisäksi itsenäisten ilmaisujen tavoin myös tässä luokassa saksannoksissa esiintyi enemmän +neutraaleja+ilmaisuja kuten *also wirklich* ja *Glassklar*, kun taas suomennoksista kaikissa käänöksissä esiintyi jokin kirošana tai alatyylinen ilmaus.

Tässä luokassa voidaan edellisen luokan tavoin huomata, että alkuperäiskielisissä tapauksissa *fuck* esiintyy viittaamassa asiaan 27 kertaa (esim. *surely tae fuck*), verbinä yhdeksän kertaa (esim. *fuck that*) sekä viisi kertaa määritteenä (esim. *fuckin sad*). Asiaan viittaavien ilmaisujen saksannoksista yhdeksässä viitattiin asiaan kirosanalla, joista kahdeksan kertaa viittaava sana oli *Scheiße*. Tällaisten ilmausten suomennoksissa viitattiin asiaan huomattavasti useammin asiaan kirosanalla (yhteensä 23 kertaa) ja 21 tapauksessa viittaava sana oli *vittu*. Verbi-ilmausten käänöksissä ei taaskaan esiintynyt kirosan käyttöä itse verbinä. Voitaneen siis päätellä, että näissä kielissä ei ole yhtä tavallista muodostaa kirosoista verbejä kuin englannin kielessä. Määritteenä *fuck* esiintyi tässä luokassa viisi kertaa, joista neljä kertaa se oli käännetty saksaksi kirosanalla ja näistä tyypillisin käänös oli jälleen *verdammt* kolmella esiintymällään. Suomennoksissa puolestaan kaikissa tapauksissa määrite oli käännetty sanoilla *vittu* tai *vitun*.

5.1.3 *Fuck* verbi-ilmaisuissa

Seuraavaksi esitellään sanan *fuck* esiintymistä verbi-ilmauksissa tutkitussa aineistossa (87 kpl). Huomautettakoon tässä välissä vielä, että mukaan on laskettu vain sellaiset ilmaisut, joissa *fuck* esiintyy kuvainnollisesti ja näin täyttävät kirosan kriteerit. Näin ollen esimerkiksi *Renton fucked her* -tyyppisiä ilmaisuja ei ole laskettu mukaan. Eli jos *fuck* viittaa esimerkiksi sukupuoliseen kanssakäymiseen, se on jätetty pois, mutta *Renton fucked up* -tyyppiset ilmaisut ovat kuvainnollisia ja näin ollen laskettu mukaan. Näiden lisäksi seuraavassa taulukossa esitellään muutamia sellaisia verbi-ilmaisuja käänöksineen, joissa *fuck* ei ole verbinä, mutta kuuluu kiinteästi tiettyyn verbifraasiin kuten *+give a fuck+*. Tämän taulukon loppuun on liitetty myös muutamia määritteinä käytettyjä ilmaisuja, joissa esiintyy *fuck*. Kyseiset ilmaisut on liitetty tämän taulukon jatkoksi, koska ne ovat johdettu verbistä ja lisäksi osan merkitys kontekstissa on hyvin verbimäinen, kuten käänöksistä voidaan havaita.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
fuck off	20	sich verpissen	9	lähteä vetämään	4
		sich verdücken	3	vetää käteen	4
		abhauen	1	häippästä/häipyä	2
		aussteigen	1	häipyä/mennä vittuun	2
		flattermachen	1	alkaa vetämään	1
		verduften	1	käydä katsomassa	1
		verschwinden	1	lähteä	1
		zurückgehen	1	munata	1
		(.)	2	naitu	1
				painua (vittu) takaisin	1
				runkata	1
				(.)	1
fuck up	12	versauen	3	munata	3
		allemachen	1	seota	2
		breit sein	1	hämätä	1
		den Kopf schwirren	1	olla välit poikki	1
		fertigmachen	1	pistää pää sekaisin	1
		irre machen	1	saada järkkymään	1
		ruinieren	1	saada sekaisin	1
		vermasseln	1	sekoittaa	1
		verscherzen	1	(.)	1
		(.)	1		
fuck	10	fuck	2	vittu/vittuun	4
		geschissen	2	fuck	2
		scheißegal sein	1	olla vitun naurettavaa	1
		schrubben	1	paskat	1
		zum Totlachen	1	voittaa	1
		(.)	3	(.)	1
fuck about	4	fertigmachen	1	mennä perseelleen	1
		nerven	1	nussia silmään	1
		rummachen	1	tuhlata aikaa	1
		schlußmachen	1	vittuilla	1
fuck it	2	du spinnst wohl	1	vetää käteen	1
		Scheiß darauf	1	vittu	1
fuck over	2	reinlegen	2	olla paskamainen	2

gie a fuck	8	scheißegal sein	4	välittää	2
		sich interessieren	2	kiinnostaa vitun vertaa	1
		jemandem am Arsch	1	vitut välittää	1
		vorbei gehen		välittää vitun vertaa /	1
		Scheißdreck darauf geben	1	paskaakaan /	2
				pennin vertaa	1
git tae fuck	5	sich verpissen	2	painua/häipyä vittuun	3
		Scheiße	1	lähteä (vittu) vetämään	1
		verduften	1	käteen	
		verschwinden	1	lähteä vetämään vittuun	1
Why fuck me insensible!	1	Da soll mich doch einer!	1	Vittu nussi mut kumoon!	1
määritteitä:					
fucked	16	am/im Arsch sein	3	olla sekaisin	2
		fertig sein	2	olla kusessa	1
		bescheuert sein	1	olla loppu	1
		bestimmt nicht	1	olla menoa	1
		dran sein	1	olla paskana	1
		durchgeknallt sein	1	olla pölyssä	1
		kaputt sein	1	olla ventti	1
		übel	1	paskat	1
		verdammt	1	turha	1
		zugeknallt sein	1	turpaansa saanut	1
		(.)	3	vittu en	1
				vitut	1
				(.)	3
fucked-up	7	fertig sein	3	hullu	1
		versaut sein	3	itsekäs	1
		bescheuert sein	1	seko	1
				sekopää / -inen	2
				vittu	1
				vituilleen mennyt	1

Verbi-ilmaisujen yhteydessä on selvästi havaittavissa, että molemmissa käännöksissä kiro sanoja esiintyy huomattavasti alkuperäistekstiä vähemmän. Yhtenä syynä tähän tietysti saattaa olla, että *fuck* on englannin kielessä niin yleisessä käytössä (ks. 2.4.3 Englanninkielisen kiroilun ominaispiirteitä), että käännöksissä yhtä tiheä toisto saattaisi

vaikuttaa luonnottomalta. Toisaalta käännöksissä olisi tietenkin ollut mahdollista välttää toistoa käyttämällä esimerkiksi vaihtelevasti eri kirosanoja. Saksannoksissa tyypillisin *fuck*:n korvannut kirosana oli *Scheiße* jossain sen muodossa. Myös *Arsch* esiintyi käännöksissä, mutta pääosassa käännöksiä oli päädytty neutraalimpaan ilmaisuun ja jätetty kirosana pois. Tässä luokassa neutraalit ilmaisut käännöksissä olivat keskimääräistä yleisempiä, kuten esimerkiksi: *fuck off* . *aussteigen* . *häipyä*.

Jos tutkitaan listan tapauksia tarkemmin, huomataan, että saksannoksissa vain 29 ilmaisussa esiintyy jokin kirosana ja vielä harvinaisempaa on, että kirosana esiintyisi verbinä. Tällaisiakin tapauksia toki oli (kuten *sich verpissen*), mutta selvästi tyypillisintä oli, että kirosana ei toiminut varsinaisena verbinä. Edellä mainittujen lisäksi saksannoksessa esiintyi tapauksia, joissa kirosana oli osana verbi-ilmaisua, muttei varsinaisena verbinä, kuten esimerkiksi *Scheißdreck darauf geben*. Tällaisten ilmausten lisäksi käännöksissä alkuperäistekstin verbi-ilmausten sävyä oli haettu käyttämällä jotain hyvin alatyylisiä ilmausta, joka ei kuitenkaan sisällä varisnaista kirosanaa, kuten esimerkiksi suomennoksen *nussia silmään*.

Suomennoksissa kirosanoja tai erittäin alatyylisiä ilmauksia esiintyi hieman enemmän kuin saksannoksissa (42 tapauksessa), mutta hyvin tyypillistä on, että kirosana on jätetty pois. Käännöksissä yleisin kirosana oli *vittu*, mutta myös *paska* esiintyi muutaman kerran. Näistä on kuitenkin huomioitava se, että kirosanoja ei juuri esiintynyt varsinaisena verbinä, vaan ne ovat ennemminkin esimerkiksi verbiin liittyneitä määritteitä. Suomennoksissa oli lisäksi hyvin tyypillistä se, että verbin läheisyyteen on lisätty *vittu* täyttämään kirosanafunktiota, jos se varsinaisesta verbi-ilmaisusta on jäänyt puuttumaan, kuten esimerkiksi:

You just want tae **fuck up** on drugs so that everyone~~d~~ think how deep and fucking complex you are. (s. 186. 187).

Sä haluat vaan seota huumeisiin **vittu** sen takia, et kaikki ajattelis kuinka syvällinen ja vitun kompleksinen ihminen sä oot. (s. 214).

Ennakkoon ajatellen olisi voinut odottaa suomennoksissa olevan enemmän varsinaisia kirosanoista muodostettuja verbi-ilmaisuja, koska esimerkiksi *vittu* on melko produktiivinen. Tästä huolimatta tällaisia varsinaisia verbejä oli vain *vittuilla*, joka esiintyi aineistossa kerran. On totta kai otettava huomioon, että suomennoksissa ja saksannoksissa saattaa esiintyä kirosanoista muodostettuja verbejä joidenkin toisten ilmaisujen käännöksinä, mutta tällaisia tapauksia ei ole tutkittu tämän tutkielman puitteissa. Käännöksiä tarkastellessa pitää myös muistaa, että monessa tapauksessa rakennetta on muutettu käännökseen, jolloin vastaava verbi-ilmaisu ei välttämättä sovi uuteen lauseyhteyteen. Tällaisiakin tapauksia löytyy tästä luokasta, kuten esimerkiksi:

Fuck all that for a laugh. (s. 36).

Zum Totlachen, **die Scheiße**. (s. 48).

Vitun naurettavaa. (s. 47).

Edeltävässä esimerkissä alkuperäiskielisessä ilmauksessa kirosana toimii lauseen verbinä, mutta saksannoksessa kirosana viittaa asiaan ja suomennoksessa puolestaan kirosana esiintyy määritteenä.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta listan perusteella, että tässä luokassa käännösten verbi-ilmaisuissa on pääsääntöisesti käytetty alkuperäistekstiä neutraalimpaa ilmausta. Alhaista tyyliä on käännöksissä luotu alkuperäistekstistä eroavilla keinoilla. Yksi syy tähän saattaisi olla, että käännösten kielissä verbeinä käytetyt kirosanat eivät ole yhtä yleisiä ja tästä syystä olisi jouduttu turvautumaan kokonaan erilaisiin rakenteisiin, jotta kirosana saataisiin mukaan ilmaisuun. On myös mahdollista, että alkuperäistekstin ja käännöstekstien kielissä kirosanaa käytetään verbinä hyvin erilaisissa yhteyksissä, jolloin kaikki tällaiset tapaukset eivät tule ilmi tämän tutkimuksen puitteissa, sillä tässä tutkimuksessa tutkitaan vain vastaavuuksia alkuperäistekstin kirosanailmauksille, eikä käännösten +ylimääräisiä+ ilmaisuja ole huomioitu. Esimerkiksi verbit *vituttaa* ja *vittuilla* ovat melko yleisiä suomenkielisiä kirosanoja, joiden olisi voinut olettaa esiintyvän usein verbiluokassa, mutta jos tarkastellaan englanninkielisiä sanan *fuck* sisältäviä verbi-ilmaisuja, huomataan, että edellä mainitut kirosanat esiintyvät hyvin erilaisissa yhteyksissä.

5.1.4 Fuck viittaamassa henkilöön tai asiaan

Seuraavassa taulukossa esitellään, miten sanaa *fuck* on käytetty tutkitussa aineistossa viittaamassa henkilöön tai asiaan. Aineistossa tällaisia tapauksia esiintyi noin 90 kappaletta. Tähän luokkaan on laskettu mukaan myös *What the fuck?*-tyyppiset ilmaisut, jotka on koottu taulukon loppuun.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
viittaa henkilöön:	52				
fucker	42	Wichser	12	kusipää	9
		Arsch	7	pronomini	8
		pronomini	4	runkku	5
		Arschloch	2	mulkku	3
		Idiot	2	hilleri	1
		Typ	2	homeaivo	1
		Bekloppte	1	kaveri	1
		blöder Hund	1	kusiaivo	1
		Fotze	1	paskapää	1
		Mistkerl	1	peto	1
		Mistvieh	1	vittu	1
		Schwein	1	vittupää	1
		(.)	7	äijä	1
				ämmä	1
				(.)	7
fuck	7	pronomini	2	vitusti	2
		Loser	1	onnen kerjäläinen	1
		Nichtsnutz	1	(.)	4
		(.)	3		
fuck-up	3	Versager	1	kusipää	1
		Wichser	1	typerys	1
		(.)	1	(.)	1
viittaa asiaan:					
fuck	12	blassen Shimmer	2	vittu ,[eri johdoksineen]	9
		Schnautze	2	juttu	1
		Loch	1	suu	1
		Scheiß	1	turpa	1

		Teufel	1		
		zu Tode	1		
		zum Teufel	1		
		(.)	3		
What/where the fuck?	26	zum Henker	7	vittu [eri johdoksineen]	20
-tyyppiset ilmaisut		zum Teufel	5	helvetti	1
		(.)	14	(.)	5

Listan perusteella voidaan jälleen havaita, että käänöksissä on melko paljon vaihtelevuutta, mutta toisaalta huomataan myös se, että henkilöön tai asiaan viittaavana käytetyn *fuck* -sanon käänös on jokin, juuri samana lauseenjäsenenä toimiva, ruma tai alatyylinen sana. Saksannoksessa esimerkiksi *Wichser* ja *Arsch* olivat yleisiä ja suomennoksessa puolestaan esiintyivät esimerkiksi *kusipää* ja *runkku*. Nämä ovat tyyllisesti hyvin lähellä alkuperäiskielistä ilmaisua, mutta käänösratkaisujen joukkoon mahtui myös tyyliään hyvin erilaisia ratkaisuja, kuten *Typ* tai *hilleri*. Tässä luokassa *fuck* on käännetty saksannoksessa jollakin neutraalilla sanalla 18 kertaa ja suomennoksessa vastaavasti myös 18 kertaa.

Vaikka henkilöön tai asiaan viittaavat sanat on usein käännetty jollain kirosanalla tai muulla alatyylisellä ilmauksella, voidaan huomata, että poisjätöt olivat silti melko yleisiä molemmissa käänöksissä: saksannoksessa kirosanana on jätetty pois käänöksestä tässä luokassa yhteensä 28 kertaa ja suomennoksessa puolestaan 17 kertaa. Näissä tapauksissa on usein ollut kyse rakenteen muutoksesta ja joissain tapauksissa poisjättöä on vastaavasti pyritty kompensoimaan luomalla alhaista tyyliä jollain muulla kielellisellä keinolla tai lisäämällä kirosan johonkin toiseen kohtaan lausetta, kuten esimerkiksi:

When she finally gets oan the auld **fucker** still has the cheek tae have gob oan her like a cat~~s~~ erse. (s.18)

Als sie endlich einsteigt, hat der alte **Arsch** doch echt noch den Nerv, ihr nachzuglotzen. (s. 27)

Kun se **ämmä** vihdoin pääsee sisälle sillä kehtaa vielä olla suukin ku katin perse. (s. 25)

Tässä esimerkissä saksannoksessa englanninkielinen kirosana on käännetty kirosanalla. Suomenoksessa puolestaan varsinainen kirosana on käännetty neutraalilla sanalla, mutta virkkeeseen on toiseen kohtaan sijoitettu sana *ämmä*, jolla on kompensoitu kirosanaa ja saatu aikaan alkuperäistekstiä vastaava tyyli.

Aineistossa oli havaittavissa myös se, että saksankielisissä käännöksissä on usein muutettu rakennetta ja/tai lisätty superlatiivi, jos *fuck* on jätetty kääntämättä. Suomenoksissa kyseisen sanan poisjättöä oli kompensoitu mm. muuttamalla rakennetta tai vaihtamalla jokin toinen lauseenjäsen kirosanaksi, kuten esimerkiksi:

The thought depresses **the fuck** out ay us. (s. 239)

Der Gedanke deprimiert mich **zutiefst**. (s. 269)

Ajatus masentaa mua vähän **helvetisti**. (s. 270)

Hyvin yleisiä tässä luokassa olivat *What/where the fuck* -tyyppiset ilmaiset, joiden saksannoksissa oli selvästi huomattavissa, että ilmaiset oli käännetty joko *zum Teufel* tai *zum Henker* tai sitten ilmaisu oli jätetty kokonaan pois. Tällaisten ilmausten suomennoksissa puolestaan esiintyi yleisimmin *vittu* jossakin muodossa ja muutamassa tapauksessa myös suomennoksessa ilmaisu oli jätetty kokonaan pois. Seuraavan esimerkin käännöksissä kääntäjät ovat käyttäneet kirosanoja:

Whair the fuck Sick Boy? (s. 325)

Wo zum Teufel ist Sick Boy? (s. 361)

Missä vitussa Sick Boy on? (s. 363)

5.1.5 *Fuck* määritteenä

Ylivoimaisesti yleisin kirosanan käyttöyhteys tutkitussa aineistossa oli määritteenä käytetty *fuck*. Tähän luokkaan on laskettu tapaukset, joissa *fuck* määrittää jotain keskeistä lauseenjäsentä, eli se toimii adjektiivina, attribuuttina tai adverbina. Kaikissa tapauksissa sanan tehtävää ei voinut määritellä aivan yksiselitteisesti, kuten esimerkiksi:

The cunt nivr sais a **fuckin** wurd. (s. 85).

Se **vittu** ei sano sanaakaan. (s.103).

Tässä tapauksessa *vittu* voisi joko viitata henkilöön tai käyttäytyä kuten puhekielessä käytetty lisäys. Luokittelussa olen pyrkinyt ottamaan mukaan ne sanat, jotka selvästi määrittävät jotain keskeistä lauseenjäsentä ja näiden lisäksi käännöksissä on otettu mukaan sellaiset tapaukset, joissa kirosana on lisätty ikään kuin ylimääräisenä osana lauseeseen lähelle määritteen paikkaa, jolloin sen voi katsoa toimittavan samaa kirosanafunktiota, vaikka se ei suoranaisesti olekaan määrite. Kuten esimerkiksi:

Find oot whit the **fuckin** story is, Billy suggested. (s. 96).

Jos **vittu** sais vaikka jonkun selityksen, Billy ehdotti. (s. 115).

Suomennoksissa tällaisena lisäkirosanana esiintyi *vittu* ja saksannoksissa puolestaan *verdammt* ja *verflucht*. Tällaiset tapauksen on laskettu kuuluviksi tähän luokkaan, koska olen katsonut lisätyn kirosanan toimivan määritteen vastineena, vaikka se ei aina esiintyisikään alkuperäisilmaisun tapaisena määritteenä, mikä käy hyvin esille edeltävästä esimerkistä. Tällaisia lisäkirosanoja on kuitenkin laskettu mukaan vain määritteet-luokassa. Esimerkiksi henkilöön tai asiaan viittaavien sanojen luokassa käännösratkaisuihin on laskettu kuuluviksi vain ne sanat, jotka käännöksissäkin viittaavat henkilöön tai asiaan. Näissä lauseissa siis saattaa joissain tapauksissa esiintyä kirosana jossain muussa kohdassa virkettä jossain eri tehtävässä. Huomautettakoon vielä, että seuraavassa listassa on huomattava määrä myös sellaisia ilmaisuja, joita on hankala mieltää kirosanojen käännöksiksi (kuten *doch* ja *kyllä*). Tällaiset on kuitenkin listattu mukaan niissä tapauksissa, joissa käännöksessä ei ole käytetty kirosanaa määritteenä eikä +lisäkirosanana+, jolloin listatut elementit ovat olleet määritteen lähimpiä vastineita. Näitä ei voi pitää varsinaisina kirosanojen käännöksinä, mutta ne ovat esimerkkejä kääntäjien ratkaisuihin ja siitä, miten alkuperäistekstin tyyliä on tavoiteltu. Tällaisissa tapauksissa on usein kyse myös rakenteen muutoksesta. Kyseisiä ilmaisuja ei siis ole laskettu poisjätöiksi. Poisjättöihin kuuluvat sellaiset tapaukset, joiden käännöksistä ei kirosanamääritteille löytynyt mitään vastinetta. Käsittelen esimerkkejä näistä myöhemmin tässä luvussa.

Seuraavassa listassa esitellään, miten määritteenä käytetty sana *fuck* on käännetty suomeksi ja saksaksi. Poikkeuksellisesti tämän listan kohdalla poisjättöjä ei ole sijoitettu listan loppuun, sillä nämä muodostivat tässä luokassa niin merkittävän osan käänösratkaisuista ja tästä syystä ne on muiden tavoin listattu esiintymien lukumäärän mukaan. Listan lopussa on muutama esimerkki siitä, miten määritteestä on käänöksessä muodostettu yhdyssana tai miten sitä on ilmennetty erilaisessa rakenteessa.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
fucking (1015 kpl)	1015	(.)	624	vittu, vitun	591
		verdammt	145	(.)	370
		beschissen	49	helvetti, helvetin	13
		echt	32	paska	8
		blöd	19	tosi	6
		einfach	16	täysin (3), täytinen	4
		Scheiße	16	jumalauta	3
		bloß	14	ihan	2
		ganz	13	niin	2
		doch	11	oikeen	2
		total	8	piru	2
		bescheuert	6	tautinen	2
		rein	5	aika	1
		aller	4	aina	1
		völlig	4	hurja	1
		immer noch	3	jumala	1
		so	3	melkonen	1
		widerlich	3	mikä	1
		wirklich	3	pelkkä	1
		ziemlich	3	perhanan	1
		brechend	2	rupunen	1
		eigentlich	2	saatana	1
		gar (nicht)	2		
		letzt	2		
		mies	2		
		unglaublich	2		
		abgefuckt	1		

		absolut	1		
		alt	1		
		Arsch	1		
		diese	1		
		dreckig	1		
		dumm	1		
		dämmlich	1		
		einzig	1		
		groß	1		
		lausig	1		
		leise	1		
		schwul	1		
		süß	1		
		tierisch	1		
		ungeheuer	1		
		unheimlich	1		
		verflucht	1		
		wohl	1		
		vollkommen	1		
		übel	1		
		zum Henker	1		
		zum Teufel	1		
fuckin boring	2	Arschlangweilig	2	vittu on tylsää	1
				vitun tylsää	1
fuckin porters job	1	Scheiß-Portersjob	1	vitun portсарin hommaa	1
fuckin Rent Boy	1	Rent Boy, du Arsch	1	vittu [ö] Rent Boy	1
fuckin hands	1	Dreckfingern	1	pääsis hakkaan mua	1

Tässä luokassa esiintyi todella paljon kiro sanojen poisjättöjä . erityisesti saksannoksessa näitä oli todella suuri määrä (624 kappaletta). Myös suomennoksessa esiintyi paljon poisjättöjä, mutta ei lähellekään yhtä paljon kuin saksannoksessa (370 kappaletta). Yksi syy tähän saattaa olla se, että suomen *vittu/vitun* -sanoja voidaan käyttää hyvin samaan tyyliin kuin englannin *fuckin*: kiro sanan aihepiiri pysyy samana ja nämä kiro sanat ovat kielenkäytössä (esimerkiksi nuorten puheessa epävirallisissa yhteyksissä) niin yleisiä, että niiden runsaskaan käyttö ei tunnu epäluontevalta. Toisaalta erojen syynä saattaa

luonnollisesti olla myös kääntäjän yksilölliset mieltymykset tai yleiset kulttuurierot siinä, miten runsas kirosanojen käyttö tuntuu luontevalta ja mitä kirosanoja yleensä suositaan.

Listasta voidaan myös havaita, että erilaisia käännöksiä löytyy huomattava määrä ja saksannoksissa eri vaihtoehtoja on vielä selvästi enemmän kuin suomennoksissa. Saksannoksissa selvästi yleisin ratkaisu oli jättää kirosana kääntämättä, mutta myös *beschissen*, *verdamm*t ja *echt* esiintyivät usein. Suomennoksissa kääntämättä jättämistä ei esiintynyt yhtä paljon kuin saksannoksessa, mutta se oli silti toiseksi yleisin ratkaisu *vittu/vitun* jälkeen. Koska *fuck* esiintyi niin usein määritteenä, on luonnollista, että eri käännöksiä on myös lukuisia. Molemmissa kieliversioissa kirosana oli myös usein korvattu jollain neutraalilla ilmaisulla, kuten *ganz*, *einfach* tai *tosi*. Tätä esiintyi kuitenkin merkittävästi enemmän saksannoksessa, jossa *fuck* on käännetty jollain haukkuma- tai kirosanalla vain 228 kertaa, kun taas 792 tapauksessa käänöksessä ei esiinny haukkuma- tai kirosanaa. Suomennoksessa haukkuma- ja kirosanoja esiintyy huomattavasti enemmän (623 tapauksessa), mutta myös tässä on huomattava määrä poisjättöjä ja kirosanattomia käännöksiä (397 kappaletta).

Alkuperäistekstiä tarkastellessa voidaan huomata, että *fuck*:n käyttö määritteenä on hyvin monipuolista, sillä se esiintyy määrittämässä esimerkiksi verbiä, substantiivia sekä adjektiivia:

Määrittää

verbiä: Ah kin **fuckin** handle it. (s. 90)

Das krieg ich schon klar. (s. 109)

Mä **vittu** kyllä hallitsen tän tilanteen. (s. 109)

substantiivia:

One **fuckin** shot isnae gunnae hurt us. (s. 90)

Ein **verdammter** Schuß wird schon nich schaden. (s. 109)

Yks **vitun** piikki mitään vahinkoa tee. (s. 109)

adjektiivia: This is pure **fuckin** brilliant Mark [ö] (s. 90)

Das is einfach **unheimlich** stark, Mark [ö] (s. 109)

Tää on **vittu** ihmeellistä, Mark [ö] (s. 109)

Myös nämä esimerkit tukevat aiemmin todettua, että suomennoksessa *vittu* esiintyy hyvin usein ja sen käyttöyhteydet ovat pitkälti *fuck*:n kaltaisia, kun taas saksannoksessa määritteitä on tyypillisesti joko jätetty pois (kuten verbiesimerkin kohdalla) tai korvattu jollain neutraalilla sanalla (kuten adjektiiviesimerkin kohdalla), kun kirosanaa ei ole luontevasti saatu mukaan (kuten substantiiviesimerkissä).

Seuraavaksi käsittelen muutamia erikoistapauksia, joita ilmeni käänöksissä:

Hardly anybody calls us Mark. It's usually Rents, or worse, the Rent Boy. That is **fuckin awful**, getting called like that. (s. 11)

Kaum jemand nennt mich Mark. Meistens Rents oder, was noch schlimmer ist, Rent Boy. Is doch **wirklich furchtbar**, so genannt zu werden. (s. 20. 21)
(*fuck* käännetty neutraalilla sanalla *wirklich*)

Tuskin kukaan sanoo mua Markiksi. Useimmiten mä oon Rents, tai mikä pahinta, Rent Boy. **Vituttaa**, et sanotaan sellaseks. (s. 19) (rakenteen muutos)

Tässä esimerkissä *fuckin* määrittää adjektiivia, ja saksannoksessa on päädytty rakenteellisesti hyvin samankaltaiseen ratkaisuun. Erona näiden kahden välillä on, että saksannoksessa käytetään sanaa *wirklich*, joka on tyyliltään neutraali, eikä kirosanaelementtiä ole kompensoitu muualla virkkeessä. Tämä on luokittelussani hyvin tyypillinen esimerkki tapauksesta, jossa kirosana on käännetty neutraalilla ilmaisulla, mutta kyse ei ole poisjätöstä. Suomennoksessa on puolestaan muutettu rakennetta selvästi, mutta ilmaisussa on mukana kirosana. Tämä esimerkki on lisäksi hyvä esimerkki kielten erilaisista tavoista käyttää kirosanoja. Aiemmin verbi-ilmausten kohdalla todettiin, että kyseisen luokan suomennoksissa ei ole käytetty kirosanaa verbinä, vaikka esimerkiksi sanasta *vittu* voidaan suomen kielessä muodostaa verbi. Nyt tässä esimerkissä rakenteen muutoksen kautta tekstissä esiintyy verbi *vituttaa*, mutta tämä ei esiinnykään alkuperäiskielisen verbi-ilmauksen käännöksenä, vaan tavallaan kompensoi määritteenä käytettyä kirosanaa.

Seuraava esimerkki on kohdasta, jossa Begbie on kertonut vanhasta koulutoveristaan, joka ei ollut tunnistanut häntä:

Doon the **fuckin** harbour, ken? He nimir **fuckin** recognised us. (s. 84)

Unten am Hafen, verstehste? Und er erkennt mich nich. (s. 102)
(kaksi poisjättöä)

Tietsä satamassa. Se ei **helvetti** tunnistanu mua. (s. 102) (poisjättö, rakenteen muutos)

Tämän esimerkin saksannoksessa on kaksi poisjättöä, eikä alkuperäistekstin määritteinä olleita kirosanoja ole lauseissa kompensoitu muissa kohdissa millään alatyylisellä ilmauksella. Saksannokset ovat kuitenkin rakenteellisesti hyvin alkuperäislauseiden kaltaisia. Suomenoksessa puolestaan ensimmäisessä lauseessa rakennetta on muutettu ja kirosana on jätetty pois, eikä sitä ole kompensoitu millään. Toisessa lauseessa puolestaan esiintyy kirosana *helvetti*, joka on laskettu kuuluvaksi määritteisiin. Begbie kuvailee koulutovereitaan myös seuraavalla tavalla:

Fuckin bams. (s. 84)

Echter Penner. (s. 101)

Vitun kovanaamat. (s. 102)

Tässä tapauksessa pääsanojenkin kohdalla on selvä ero, mikä saattaa johtua siitä, että kääntäjilläkin on ollut vaikeuksia ymmärtää, mitä alkuperäisellä ilmauksella tarkoitetaan. Sanalle *bam* ei nimittäin löydy tavallisista sanakirjoista mitään tässä yhteydessä järkevää vastinetta. Määritteiden osalta on jälleen huomion arvoista, että suomennoksessa on käytetty hyvin tyyppillistä ratkaisua *vitun* ja saksannoksessa on puolestaan jälleen käytetty neutraalia määritettä *echt*.

Kielten rakenteet sallivat myös hyvin erityyppisiä ratkaisuja, kuten seuraavassa:

It's really **fuckin cauld**, man. (s. 95)

Es ist echt **arschkalt**, Mann. (s. 114)

Täällä on **vitun kylmä**. (s. 114)

Suomennoksessa ratkaisu on hyvin pitkälti englannin kaltainen, joskin *man*-lisäykselle ei ole käännöstä, mikä ei varsinaisesti ole yllättävää, sillä suomessa sen tyyppisiä lisäyksiä ei ole juurikaan tapana käyttää. Saksannoksessa määrite puolestaan muodostaa pääsanansa kanssa yhdyssanan.

5.1.6 *Fuck* sanan osana

Vaikka englannin kielelle ei ole erityisen tyyppillistä yhdistää sanoja, löytyi aineistosta siitä huolimatta 19 tapausta, joissa *fuck* esiintyi sanan osana. Tällaisiksi tapauksiksi on laskettu sellaiset yhdyssanat, joissa sanat on kirjoitettu toisiinsa kiinni tai ne on yhdistetty toisiinsa yhdysviivalla. Näiden lisäksi olen laskenut mukaan sellaiset tapaukset, joissa *fuck* on lisätty esimerkiksi kiinteästi yhteen kuuluvien sanojen väliin, kuten *New fucking Year*. Seuraavassa luettelossa esitellään sanan *fuck* käyttö edellä mainituissa yhteyksissä. Ilmausten kirjoitusasut ovat lähdeteosten mukaisia.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
fucked-up	4	versaut	2	luuseri	1
		Verlierer	1	itsekäs	1
		abgewackert	1	vituilleen mennyt	1
fuck-ups	3	Loser	1	kusipäinen	1
		Versager	1	onnen kerjäläinen	1
		Schimpfwörter	1	typerysjoukko	1
astro-fuckin-nomical	1	scheiß-astronomisch	1	haukkumanimiä	1
boo-fucking-hoo	1	scheißleid	1	tähtitieteellinen	1
Charlton fucking Heston	1	der blöde Charlton Heston	1	nyyh-vittu-nyyh	1
custom-fuckin-designed	1	Arschgenau richtig	1	Charlton vitun Heston	1
fuck-all	1	nix	1	räätälöity	1
fuckbag	1	Widerling	1	paskat	1
fuck-pig	1	Schwein	1	paskiainen	1
James fuckin Connolly	1	verdammte James Connolly	1	sika	1
Jean-Claude van Fuckin Damme	1	beschissene Jean-Claude van Damme	1	James vitun Connolly	1
				Jean-Claude vitun Damme	1

Joe-fuckin-cool	1	Joe Cool	1	vitun terävä	1
New fuckin Year	1	Neujahr	1	vitun uusvuosi	1
over-fuckin-drive	1	auf volle Touren	1	yli-vitun-kierroksilla	1

Luettelon perusteella voidaan havaita, että käänöksissä esiintyy selvästi vähemmän kirosanoja: saksannoksessa 13 tapauksessa käänöksestä on jätetty kirosana pois ja suomennoksessa puolestaan kuudessa. Kääntämättä jättämisen lisäksi kirosanoja on voitu korvata jollain neutraaleilla sanoilla (esim. *nix*, *räättälöity*) tai jollain alatyylisellä ilmaisulla (esim. *Charlton fucking Heston* . *der blöde Charlton Heston* tai *fucked-up -luuser*), jos käänöksessä ei ole kirosanaa. Tämän lisäksi voidaan havaita, että suomennoksissa on pysytty lähempänä alkuperäiskielistä rakennetta niissä tapauksissa, joissa *fuck* on lisätty kiinteästi yhteen kuuluvien sanojen väliin, kuten esimerkiksi *Jean-Claude van Fuckin Damme* . *Jean-Claude vitun Damme*, kun taas saksannoksessa koko nimen eteen on lisätty tässä tapauksessa sana *beschissen*. Saksannoksissa puolestaan on pysytty lähempänä alkuperäistä esimerkiksi ilmaisujen *custom-fuckin-designed* ja *astro-fuckin-nomical* käänöksissä, joiden suomennoksista on taas jätetty kirosana kokonaan pois. On kuitenkin otettava huomioon, että suomen- ja saksankielisissä käänöksissä kirosanoja on voitu lisätä toiseen kohtaan lausetta saman vaikutelman aikaansaamiseksi.

Muista käänösratkaisuista poikkesi selvästi ilmaisun *fuck-all* käänökset kohdassa, jossa Renton kertoo terapiansa hyödyttömyydestä:

It's done **fuck-all** good. (s. 89)

Hat **nix** genützt. (s. 107)

Paskat se vaikutti mitenkään. (s. 108)

Sanakirjan mukaan *fuck all* merkitsee *ei yhtään mitään* (MOT 2010 Englanti 4.8), minkä perusteella saksannos *nix* vastaa alkuperäisilmaisua melko hyvin merkitykseltään. Suomennoksessa puolestaan *mitenkään* vastaisi mahdollisesti sisällöltään englanninkielistä ilmaisua, mutta toisaalta sanaa *paskat* on käytetty nimenomaan

kirosanan vastineena ja ilmaisun voi myös itsessään katsoa kantavan kielteistä merkitystä, kuten esimerkiksi ilmaisussa *Paskat voitti.*, jonka voidaan tulkita tarkoittavan ϕ varmasti voittanutq

5.1.7 *Fuck* \ddot{E} yhteenveto

Tässä esitän lyhyen yhteenveton edellisten kappaleiden perusteella sanan *fuck* ominaisuuksista ja sen käänöksistä. *Fuck* oli ylivoimaisesti tutkitussa englanninkielisessä aineistossa yleisimmin käytetty kirosana noin 1300 esiintymällään. Englannin kielessä sana on erittäin monipuolinen käyttöyhteyksiltään ja -tavoiltaan: sillä on parittelun lisäksi paljon ei seksuaalisia merkityksiä ja sitä käytetään edelleen paljon esimerkiksi adjektiivina, nimityksenä, määritteenä, huudahduksena ja niin edelleen. Monipuolisuus kävi ilmi myös tutkitussa aineistossa, josta löytyi runsaasti tapauksia kaikkiin tutkittuihin luokkiin. On kuitenkin selvästi havaittavissa, että yleisimmin tässä aineistossa *fuck* esiintyi määritteenä.

Kaikkien luokkien käänöksinä yhdessä tutkittaessa huomataan, että yleisimpiä saksannoksessa käytettyjä kirosanavastineita sanalle *fuck* olivat *verdamm* (176 tapausta) ja *Scheiße* (122 tapausta). Suomenoksessa puolestaan *vittu* oli selvästi yleisimmin käytössä (727 tapausta). Muista luokista erosivat hieman verbi-ilmaukset sekä viittaukset henkilöön. Verbi-ilmaukset olivat siinä mielessä poikkeuksellisia, että molemmissa käänöksissä oli turvauttu poikkeuksellisen paljon neutraaleihin ilmaisuihin, mikä mahdollisesti kertoo siitä, että käänösten kielissä tällainen käyttöyhteys on epätyypillinen. Henkilöön viitatessa muista luokista käänöksissä erottiin siinä, että yleisimmin käytetyt kirosanat olivat *Wichser* ja *paskapää*.

Seuraava taulukko kuvaa haukkuma- ja kirosanojen suhdetta muihin ratkaisuihin käänöksessä. Tarkoituksena on antaa yleiskuva siitä, miten yleisesti kirosanoja on käytetty kunkin luokan käänöksissä suhteutettuna neutraaleihin ilmaisuihin ja poisjättöihin. #Kirosana+kohdan alle lukeutuvat taululukossa ilmaisut, jotka on laskettu kuuluviksi haukkuma- tai kirosanoihin.

FUCK	saksannos kirosana	saksannos ei kirosanaa	suomennos kirosana	suomennos ei kirosanaa
Itsenäiset ilmaiset (52 kpl)	42	10	51	1
Melko itsenäiset lisäykset (41 kpl)	32	9	37	4
Verbi-ilmaiset (87 kpl)	29	58	42	45
Viittaa henkilöön tai asiaan (90 kpl)	48	42	54	36
Määrite (1020 kpl)	228	792	623	397
Sanan osa (19 kpl)	10	9	13	6
Yhteensä (1309 kpl)	389	920	820	489

5.2 Cunt

Tutkimassani aineistossa toiseksi yleisin kirosana oli *cunt*, jota Rawson on määritellyt seuraavasti:

The most heavily tabooed of all English words . generally not used by either males or females until adulthood, unspeakable in mixed company except as an insult or among those who are close if not intimate friends [ö] The word may be employed in a strictly anatomical sense or as a term of abuse for a person, usually a woman but on occasion a man. (Rawson 1989, 106. 107.)

Sana *cunt* esiintyi alkuperäiskielisessä teoksessa yhteensä 702 kertaa. Itsenäisissä ilmaisuissa se esiintyi 37 kertaa, melko itsenäisissä lisäyksissä 39 kertaa, 620 kertaa henkilöön tai asiaan viittaavana sanana ja kerran määritteenä. Nämä lukemat sopivat yhteen Rawsonin määritelmän kanssa, sillä tutkitussa aineistossa sanaa käytettiin pääasiassa juuri viittaamaan henkilöön ja esiintymien yleisyyttä puolestaan selittävät kaverusten läheisyys sekä luonnollisesti jo aikaisemmin esillä ollut alhainen yhteiskunnallinen asema.

Aineistossa oli sanan käytöstä havaittavissa myös se, että joissain tapauksissa käänöksissä oli yhdistetty alkuperäiskielisestä tekstistä esimerkiksi adjektiivi sanaan *cunt* ja näin muodostettu yhdyssana. Muutamia tällaisia yhdyssanaesimerkkejä esitellään käänösvertailun lopuksi. Vertailussa näistä yhdyssanoista on otettu huomioon sanaan *cunt* viittaava osa. Erityisesti suomenkielisessä käänöksessä oli havaittavissa, että

henkilönimen korvikkeena olevaa kirosanaa ei ollut aina käännetty kirosanalla, vaan se oli esimerkiksi jätetty kääntämättä tai käännetty sanalla se tai jollain muulla neutraalilla ilmaisulla ja näissä tapauksissa oli yleistä, että lauseeseen oli johonkin muuhun kohtaan lisätty *vittu* ikään kuin vahvisteeksi saamaan aikaan alkuperäistekstin tyyliä.

Suomenkielinen käänнос oli paikoin poikkeava myös silloin, kun *cunt* esiintyi erisnimen yhteydessä. Alkuperäiskielellä esimerkiksi *cunt*+erisnimi kääntyi saksaksi tyypillisesti *der Arsch*+erisnimi, kun taas suomeksi käännettynä kirosana muuttui enemmänkin määritteeksi: *vitun*+erisnimi.

CUNT	N	Saksannokset	N	Suomennokset	N
Itsenäiset ilmaisut	37	Arsch Arschloch Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	10 5 13 8 1	vittu mulkku Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	22 15 9 1 1
Melko itsenäiset lisäykset	39	Arsch Arschloch Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	22 6 7 3 3	vittu mulkku Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	17 13 13 1 5
Verbi-ilmaisut	0		0		0
Henkilöön tai asiaan viittaava sana	620	Arsch Arschloch Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (joista pronomineja 101) (.)	196 42 139 199 44	mulkku vittu (39), vittupää (32) Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (joista pronomineja 78) (.)	207 71 140 129 73
Määritteet	1	Arsch	1	paska	1
Sanan osa	0		0		0

Taulukosta voidaan jälleen huomata, että kaikissa luokissa käännosten lukumäärät eivät täsmää alkuperäistapausten kanssa. Tämä johtuu siitä, että erityisesti kahdessa ensimmäisessä luokassa oli monia sellaisia tapauksia, joissa käännoksissä (erityisesti suomennoksissa) kirosanailmaukseen on käännetty kaksi kirosananaa, kun alkuperäistekstissä kiro sanoja oli vain yksi, kuten esimerkiksi: *the cunt . der Arsch . vitun mulkku*. Suomennoksille näyttäisikin olevan hyvin tyypillistä lisätä ilmaisuun *vittu* tai *vitun*, vaikka alkuperäistekstin kirosanailmaus olisi jo käännetty kirosanalla. Edellisen esimerkin kaltaisissa tapauksissa edeltävään listaan on merkitty *vittu* ja *mulkku* erillisiksi kohdiksi, ja myöhemmin tässä luvussa annetaan esimerkkejä siitä, millaisissa muodoissa kiro sanoja esiintyi teksteissä.

Edeltävän taulukon perusteella voidaan havaita, että kaikissa luokissa saksannoksissa *Arsch* ja *Arschloch* olivat yleisimpiä kiro sanoja, joilla englanninkieliset ilmaukset oli käännetty. Taulukosta käy ilmi myös se, että itsenäisissä ilmaisuissa ja melko itsenäisissä lisäyksissä alkuperäistekstin kiro sanaelementit oli käännetty pääsääntöisesti jollain haukkuma- tai kiro sanalla. Itsenäisissä ilmaisuissa vain yhdeksässä tapauksessa käännoksessä ei ollut kiro sananaa tai kiro sanailmaus oli jätetty kokonaan kääntämättä ja melko itsenäisissä lisäyksissä samanlaisia tapauksia oli vain kuusi kappaletta. Henkilöön tai asiaan viittaavissa sanoissa taas oli huomattavan usein (243 kertaa) jätetty kiro sanailmaus kokonaan pois tai käännetty se jollain neutraalilla sanalla. Pronominit olivat hyvin yleinen tällainen neutraali käänнос ja niitä löytyikin 101 kappaletta.

Ilmeistä lienee myös, että *cunt* ei ole käyttöyhteyksiltään yhtä monipuolinen kuin esimerkiksi *fuck*: sitä ei ole käytetty lainkaan verbi-ilmaisuissa eikä sanan osana ja käyttö määritteenä näyttäisi myös olevan hyvin poikkeuksellista. Selvästi yleisimmin *cunt* esiintyi viittaamassa henkilöön tai asiaan. Valtaosa näistä tapauksista oli viittauksia henkilöön, sillä aineistosta löytyi vain muutama tapaus, jossa *cunt* viittaa asiaan. Käyttöyhteyksiä käsitellään tarkemmin kyseisen kappaleen kohdalla. Taulukon mukaan sanan *cunt* käyttö viittaamassa henkilöön tai asiaan on sen tyypillisin käyttöyhteys, mutta sitä esiintyy myös itsenäisissä ilmaisuissa ja melko itsenäisissä lisäyksissä. Jos kuitenkin tarkastellaan listoja, joihin on koottu kaikki käännookset, huomataan, että silloinkin kun *cunt* on

itsenäisessä ilmaisussa tai melko itsenäisessä lisäyksessä, se viittaa henkilöön tai asiaan. Näin ollen voitaneen yleistää, että *cunt* viittaa lähes aina henkilöön tai asiaan, ja näistä kahdesta tavallisemmin henkilöön.

Sanan *cunt* suomennoksista voidaan huomata, että *mulkku* ja *vittu* (myös *vittupää*) esiintyvät tyypillisimpinä käännöksinä kaikissa tutkituissa luokissa. Ainoan poikkeuksen tekee määritteet-luokka, jossa käänнос on *paska*, mutta tähän käännökseen ei tarvitse kiinnittää kovin paljon huomiota, sillä kuten jo aikaisemmin todettiin, on sanan *cunt* käyttö määritteenä hyvin harvinaista. Voidaan myös huomata, että alkuperäistekstin kirosana on hyvin usein myös suomennettu kirosanaksi. Erityisen selvästi tämä käy ilmi kahden ensimmäisen luokan kohdalla, joissa itsenäisissä ilmaisussa kirosana on käännetty vain kaksi kertaa jollain muulla kuin haukkuma- tai kirosanalla tai jätetty kokonaan pois ja vastaavasti melko itsenäisissä lisäyksissä tällaisia tapauksia oli vain kuusi kappaletta. Samoin kuin saksannoksissa, myös suomennoksissa poisjättö tai korvaaminen neutraalilla ilmaisulla oli edellisiä yleisempää henkilöön tai asiaan viittaavat sanat -luokassa, jossa kyseisiä tapauksia oli 202 ja jälleen pronominit olivat vahvasti edustettuina (78 tapausta). Kuten aiemmin todettiin, viittaa *cunt* tyypillisimmin henkilöön tai asiaan, ja jos tämä mielessä pitäen tutkitaan listoja, joihin kaikki käännökset on koottu, huomataan, että suomennoksissa tyypillisimmin viitataan henkilöön tai asiaan sanalla *mulkku*. *Vittu* puolestaan esiintyy yleensä ilmaisussa ylimääräisenä tai muuna kiroसानaelementtinä, mutta se viittasi melko harvoin henkilöön tai asiaan. Näin ollen voidaan päätellä, että *cunt* esiintyy tyypillisimmin viittaamassa henkilöön tai asiaan, jolloin sen tyypillisin kirosanakäännös saksaksi on *Arsch* tai *Arschloch* ja tyypillisin suomennos puolestaan *mulkku*.

5.2.1 *Cunt* itsenäisissä ilmaisussa

Seuraavassa taulukossa esitetään, miten *cunt* esiintyy ja miten se on käännetty itsenäisissä ilmaisussa. *Cunt* esiintyi tutkimassani aineistossa itsenäisissä ilmaisussa 37 kertaa.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
the cunt	5	der Arsch	4	vitun mulkku	3
		die Sau	1	mikä vittu	1
				se kusipää	1
ya cunt	4	du Arsch	2	helvetti mikä olo	1
		verdammte Scheiße	1	perhanan porho	1
		du blöder Köter	1	vitun mulkku	1
				vittu	1
cunt	2	du Arsch	1	vitun mulkku	1
		Fotze	1	vittu	1
doss cunt	2	du spinner	1	voi sua vitun nuijaa	1
		der Arsch	1	se mulkku	1
that cunt	2	dieser Arsch	1	emämulkku	1
		Arschloch	1	vitun runkku	1
awright ya cunt	1	wie gehts	1	mitä vittua	1
cheeky cunts	1	unverschämte Idioten	1	röyhkeitä paskiaisia	1
cunts	1	verdammt	1	vitun mulkut	1
dirty wee cunt	1	du blöder Hund	1	likainen pikku paska	1
fuckin auld cunt	1	alter Scheißpenner	1	vanha vitun mulkku	1
fuckin cunt	1	du Sau	1	helvetin mulkku	1
fuckin doss cunt	1	ein beschissenes Arschloch	1	emämulkku	1
fuckin shitein cunt	1	du beschissenes Arschloch	1	vitun pelkuri	1
immature cunts	1	Kindsköpfe	1	vitun kakarat	1
lazy cunt	1	faules Stück	1	vittu mikä laiska mulkku	1
lippy cunt	1	du mit der dicken Lippe	1	löysäturpa	1
oh ya cunt	1	o Mann	1	jes, vittu, jes	1
posin cunts	1	(.)	1	vittu mitä makeilijoita	1
shitein cunt	1	Arschloch	1	vitun paska	1
smart cunts	1	Arschlöcher	1	vitun mulkut	1
wee cunt	1	kleiner Kerl	1	õ lyhytö	1
what a cunt	1	son Scheißkerl	1	mikä mulkku	1
wide cunt	1	du Arsch	1	helvetin paska	1
wide cunts	1	blöde Hunde	1	vitun mulkut	1
ya cuntchy	1	der ist aber drauf	1	katsokaa tota vittua	1
ya dirty auld cunt	1	du alte Drecksau	1	senkin likainen vanha paska	1
ya dirty cunt	1	du Drecksau	1	(.)	1

Tässä ryhmässä saksannoksissa esiintyi tyypillisimmin sana *Arsch* joko yksinään tai yhdyssanassa *Arschloch*. Myös muita kiro sanoja (kuten esimerkiksi *Sau*, *Hund*, *Idiot*) oli käytetty käänöksissä, joten eri vaihtoehtoja esiintyi kohtalaisen useita. Suomenoksissa puolestaan sanan *cunt* tyypillisin käänös tässä luokassa näyttää olevan *mulkku*, mutta myös *vittu* ja *paska* esiintyivät usein. On kuitenkin todettava, että *vittu* esiintyy tyypillisesti juuri sellaisissa ilmaisuissa, joissa alkuperäiskielisessä ilmaisussa on ollut jokin kiro sana tai muu ruma sana (usein *fucking*) määrittämässä sanaa *cunt*. Taulukon perusteella voidaan kuitenkin todeta, että niin suomen- kuin saksankielisissäkin käänöksissä substantiivi-substantiivi -vastaavuus toteutui lähes kaikissa tapauksissa. Vaikuttaa siis siltä, että näissä kielissä tällaisissa ilmaisuissa on tapana käyttää samanlaista rakennetta. Luontevuuden puolesta puhuu myös se, että kääntäjät ovat johdonmukaisesti päätyneet samanlaisiin rakenteisiin, eikä heidän ole ollut tarpeen etsiä vaihtoehtoisia ilmaisutapoja. Seuraava on tyypillinen esimerkki sanan *cunt* käytöstä itsenäisissä ilmaisuissa:

The cunt gets a beamer n turns roond. **Shitein cunt**. (s. 118)

Der Typ kriegt ne rote Birne und dreht sich wieder um. **Arschloch**. (s. 136)

Se mulkku punastuu ja kääntyy takasin. **Vitun paska**. (s. 137)

Näissä tapauksissa itsenäinen ilmaisu muodostaa oman kokonaisuutensa, eikä määritä toista lausetta.

Alkuperäiskielisten ilmaisujen listasta voidaan huomata, että tässä luokassa kaikissa tapauksissa (kuten edeltävässä esimerkissäkin) sanalla *cunt* viitataan henkilöön tai asiaan. Tämä lienee luonnollista sillä, kuten edeltäneestä taulukosta havaittiin, sana *cunt* viittaa selvästi yleisimmin juuri henkilöön tai asiaan. Saksannoksissa henkilöön tai asiaan viitattiin tässä luokassa kiro sanalla 24 kertaa (kuten *the cunt* . *der Arsch*), kahdeksassa tapauksessa oli käytetty neutraalimpaa ilmaisua (kuten *oh ya cunt* . *o Mann* ks. esimerkki seuraavassa kappaleessa) ja viidessä tapauksessa oli turvauduttu erilaiseen rakenteeseen (kuten *ya cuntchy* . *der ist aber drauf*), jolloin tällaista ns. suoraa vastinetta henkilöön tai asiaan viittaavalle sanalle *cunt* ei ollut. Yleisin tällaisessa yhteydessä käytetty kiro sana saksannoksessa oli *Arsch* (mukaan on laskettu myös *Arschloch*), joka esiintyi 15 kertaa.

Suomennoksessa puolestaan henkilöön tai asiaan viitattiin kirosanalla 26 kertaa (kuten *the cunt . vitun mulkku*), kuusi kertaa jollain neutraalimmalla sanalla (kuten *posin cunts . vittu mitä makeilijoita*) ja viisi kertaa oli käytetty erilaista rakennetta kuin lähdetekstissä, kuten seuraavassa:

There is fanny of every race, colour, creed and nationality present. **Oh ya cunt**, ye! It's time to move. (s. 28. 29)

Hier gibts Hintern jeder Rasse, Hautfarbe, Religion und Nationalität. **O Mann!** Zeit zu handeln. (s. 40)

Paikalla on edustettuna pilluja kaikista roduista, ihonväreistä, uskonnoista ja kansallisuuksista. **Jes, vittu, jes!** On aika tehdä siirto. (s. 38)

Käännöksissä huomataan, että ilmaisun rakenne on muuttunut merkittävästi. Erityisen paljon alkuperäisilmaisusta poikkeavat käännökset johtuvat usein juuri rakenteen muutoksesta. Tällaisissa tapauksissa kontekstilla on suuri merkitys siihen, että ilmaisu ymmärretään oikealla tavalla. Tässäkin tapauksessa käännösten ilmaisut ovat rakenteeltaan ja sanastoltaan hyvin alkuperäisestä poikkeavat, mutta silti ne välittävät puhujan tyytyväisyyden vallitsevaan naistilanteeseen. Suomennoksissa yleisin itsenäisissä ilmaisuissa henkilöön tai asiaan viittaava kirošana oli *mulkku*, joka esiintyi 15 kertaa.

5.2.2 *Cunt* melko itsenäisissä lisäyksissä

Seuraavassa luettelossa esitetään melko itsenäiset lisäykset, joissa esiintyy *cunt*, sekä niiden käännökset. Kirjoitusasut ovat lähdeostosten mukaisia. Melko itsenäisiä lisäyksiä, joissa esiintyi *cunt*, löytyi aineistosta 39 kappaletta. Lisäyksiä löytyi melko erityyppisiä, mutta tämä selittyy ainakin osaksi sillä, että lisäykset esiintyivät hyvin erilaisissa konteksteissa, joten ei sinänsä ole yllättävää, että tyyli vaihtelee huomattavastikin.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
ya cunt	19	du Arsch	11	senkin mulkku	8
		du Arschloch	2	vittu	3
		verdammt	1	älä vittu vaan	1
		Mann	1	helvetin mulkku	1
		oder was	1	perhanan porho	1
		o Mann	1	sä mulkku	1
		(.)	2	vai mitä	1

				vittu mitä	1
				(.)	2
cunt	4	du Arsch Mann	3 1	vittu paskiainen	2 1
				(.)	1
ya doss cunt	3	du blöder kleiner Sack du alte Sau (.)	1 1 1	mulkku voi vitun mulkku helvetin paskapää	1 1 1
the cunt	2	der Arsch Scheiße	1 1	(.)	2
doss cunt	1	du Arsch	1	vitun lahopää	1
fackin radge cunt	1	beschissener reicher Arsch	1	vittu mikä idiootti	1
smart cunt	1	du Wichser	1	vitun homot	1
that cunt	1	der Arsch	1	se vittu	1
ya crappin cunt	1	du Arsch	1	mulkku	1
ya daft cunt	1	du kleiner blöder Arsch	1	vitun idiootti	1
ya fackin cunt	1	du altes Arschloch	1	vittu sä oot hurja jätkä	1
ya radge cunt	1	du Arsch	1	vitun paskiainen	1
ya rid-heided cunt	1	du rothaariges Arschloch	1	punapäämulkku	1
ya tight cunt	1	du knickiger Arsch	1	senkin pihiperse	1
ya wee cunt	1	du kleines Arschloch	1	vitun pikku kusipää	1
you fuckin docile cunt	1	de beschissenes lahmes Arschloch	1	vitun homekorva	1

Samoin kuin *fuck*:n tapauksessa, myös tämän sanan kohdalla itsenäiset ilmaisut ja melko itsenäiset lisäykset ovat paljolti toistensa kaltaisia ja itsenäisten ilmaisujen tapaan myös tässä luokassa kaikissa lisäyksissä sana *cunt* viittaa henkilöön tai asiaan. Edellä mainittujen luokittelussa on, tämän ja kaikkien muiden tutkittujen sanojen kohdalla, käytetty samaa erottelukriteeriä, kuin sanan *fuck* yhteydessä. Hyvin tyypillisesti melko itsenäistä lisäystä, jossa esiintyy *cunt*, käytettiin seuraavan kaltaisissa yhteyksissä:

Stoap makin fuckin excuses, **ya crappin cunt**. (s. 118)

Hör schon auf mit deinen blöden Ausreden, **du Arsch**. (s. 137)

Älä puhu paskaa, **mulkku**. (s. 137)

tai:

Pint ay fuckin Special n a Jack Daniels n coke then, **cunt!** (s. 111)

N Pint Special undn Jack Daniels mit Coke, **Mann!** (s. 129)

Pintti vitun Jack Danielsia kokiksella, **vittu!** (s. 131)

Ensimmäisessä esimerkissä *cunt* on molemmissa käännöksissä käännetty kirosanalla, joskin molemmista käännöksistä määrite *crappin* on jätetty pois. Jälkimmäisessä esimerkissä *cunt* on suomennettu kirosanalla *vittu*, mutta saksannoksessa kirošana on korvattu neutraalilla ilmaisulla *Mann*.

Selvästi yleisimmin alkuperäiskielisessä tekstissä lisäys oli tyyppiä *+ya [õ] cunt+*. Tällaisia tapauksia löytyi yhteensä 30 kappaletta. Käännöksissäkin, erityisesti saksannoksessa, oli havaittavissa selvää painottumista tiettytyyppisiin ilmaisuihin: *+du [õ] Arsch/Arschloch+*-tyyppisiä ilmaisuja esiintyi 25 kertaa ja suomennoksessa suurin osa lisäyksistä noudatti kaavaa *senkin/vitun + haukkuma-* tai kirošana. Suomennoksissa oli kuitenkin enemmän vaihtelevuutta eteenkin sanastollisesti, joten aivan yhtä selvää mallia ei ollut havaittavissa.

Kuten jo todettiin, *cunt* viittaa tässä luokassa kaikissa tapauksissa henkilöön tai asiaan, joten käännösten tarkastelussa kannattaa erityisesti huomioida juuri samaa tehtävää toimittavat sanat. Listaa tarkastelemalla voidaan huomata, että saksannoksissa henkilöön tai asiaan viitataan kirosanalla 30 kertaa (kuten *ya cunt . du Arsch*), neljä kertaa jollain neutraalimmalla sanalla (kuten *cunt - Mann*) ja viisi kertaa rakennetta oli muutettu (kuten *ya cunt - verdammt*). Selvästi yleisimmin tässä tehtävässä käytetyt kirosanat olivat *Arsch* ja *Arschloch*, jotka esiintyivät käännöksissä yhteensä 28 kertaa.

Suomennoksissa puolestaan henkilöön tai asiaan viitataan kirosanalla 29 kertaa (kuten *ya cunt . senkin mulkku*), kolme kertaa jollain neutraalimmalla sanalla (kuten *ya cunt . perhanan porho*) ja seitsemän kertaa rakennetta oli muutettu (kuten *ya cunt . vai mitä*).

Suomennoksessa oli selvästi enemmän eri kiro sanoja tässä tehtävässä, mutta voidaan silti havaita, että yleisin kiro sanakäännös oli *mulkku*, joka esiintyi 14 kertaa.

Joissain tapauksissa käännöksissä oli muutettu rakennetta, kuten esimerkiksi tässä selvästi muista eroavassa suomennoksessa, joka on tilanteesta, jossa Tommy suostuttelee Rentonia antamaan hänen kokeilla heroiinia ensimmäistä kertaa:

Ahqn tellin ye, cqnnoan. Supposed tae be fuckin mates, **ya cunt**. (s. 90)

Na komm schon. Wir sind doch Kumpel, **du Arsch**. (s. 109)

Mä oon tosissani. Meidän pitäis olla vittu kavereita, **vai mitä**. (s. 109)

Tässä esimerkissä saksannoksen melko itsenäinen lisäys on hyvin alkuperäisilmaisun kaltainen. Suomennoksessa on puolestaan käytetty ilmaisua *vai mitä*, joka poikkeaa selvästi alkuperäisestä. Myös merkitys on erilainen, sillä englannin- ja saksankieliset lisäykset ikään kuin puhuttelevat Rentonia, mutta suomennoksen ratkaisu on kysymys.

5.2.3 *Cunt* viittaamassa henkilöön tai asiaan

Seuraavassa luettelossa esitetään sanan *cunt* eri käännökset, kun sitä on käytetty viittaamaan henkilöön tai asiaan. Tapauksia aineistosta löytyi tutkimukseni mukaan 620 kappaletta. Tässäkin tapauksessa käännöksissä oli todella paljon vaihtelevuutta, mutta tästä huolimatta ylivoimaisesti yleisimmät käännökset nousivat selvästi esiin: suomenkielisistä käännöksistä yleisin oli *mulkku* (234 esiintymää) ja saksankielisistä käännöksistä yleisin oli *Arsch* (211 esiintymää). Näihin lukemiin on laskettu mukaan myös sellaiset esiintymät, joissa sanoja *Arsch* tai *mulkku* edeltää jokin määräite, mutta esimerkiksi *Arschloch* on laskettu omaan luokkaansa. Aineistossa oli myös havaittavissa useita tapauksia, joissa suomen- tai saksankieliseen käännökseen oli yhdistetty esimerkiksi alkuperäistekstissä erillään ollut adjektiivi, jolloin sanaa *cunt* vastaavassa tehtävässä käännöksen lauseessa esiintyikin jokin yhdyssana. Tällaisia tapauksia esitetään luettelon alkuosassakin, mutta muutama erityistapaus on koottu luettelon loppuun erikseen malliksi

tyylistä, millä tällaisia yhdistelmiä on muodostettu. Olen myös yksinkertaistanut esitystä siten, että eri pronomineja ei ole eritelty, vaan ne on kaikki katsottu kuuluvaksi luokkaan +pronominit+.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
cunt	620	Arsch	196	mulkku	207
		pronominit	101	pronominit	78
		Arschloch	42	vittu	40
		Typ	41	kusipää	37
		Kerl	36	vittupää	32
		Sack	36	punapäämulkku	15
		Schwein	10	runkku	14
		(blöder) Hund	8	kaveri (12), kamu,	14
		Klugscheißer	7	ystävä	
		Sau	6	jätkä	10
		Idiot	5	paska	10
		Penner	5	emämulkku	8
		Blödmann	4	ihminen (6), ihmisolento	7
		Leute	4	paskapää	6
		Mistkerl	4	[erisnimi]	4
		Mistvieh	4	vittuparka	4
		Scheißer	4	paskiainen	3
		Schlampe	4	piruparka	3
		Affe	3	ämmä	3
		Kumpel	3	finnipelle	2
		man	3	homekorva	2
		Schachtel	3	idiootti	2
		Beiden	2	kirjamulkvisti	2
		Blödarsch	2	runkkari	2
		Schnalle	2	tyyppi	2
		Alte	1	apinannaama	1
		Arschgeschicht	1	homevittu	1
		Blödsack	1	isosika	1
		Fettarsch	1	juntti	1
		Fettsack	1	junttipaska	1
		Fotze	1	kerjäläispätkä	1
		Griechenarsch	1	lahoaivo	1

		Großkotz	1	limanuljaska	1
		Hosenscheißer	1	makeilija	1
		Kuh	1	mulkvisti	1
		Kurtze	1	munapää	1
		Lahmarsch	1	mänttipää	1
		Langweiler	1	näppylänaama	1
		Mieze	1	ornialaismulkku	1
		Mistköter	1	paskahousu	1
		Oberarsch	1	paskahousu	1
		Scheißpenner	1	pellekeikari	1
		Schlappsack	1	piru, pirulainen	1
		Schleimer	1	pätkäjätkä	1
		Spießersarsch	1	sekoboltsi	1
		Stück	1	suku	1
		Stück Scheiße	1	teeveemulkku	1
		Trottel	1	vekkuli	1
		Weichei	1	vähämielinen	1
		Widerling	1	äijänkutale	1
		Vieh	1	epäkuvainnollinen	5
		Volk	1	viittaus: (mies, nainen,	
		Würmchen	1	koira, hurtta, skini)	
		(.)	44	(.)	72
yhdyssanaesimerkkejä					
corkscrew-heided cunt	5	Korkenzieherarsch	5	korkkiruuvikihara	1
				vittupää	3
				korkkiruuvikaveri	1
big-moothed cunt	1	Großmaul	1	hölösuu perseavo	1
fenian cunt	1	Protestantenschwein	1	feeniläismulkku	1
Government cunts	1	Regierungsärsche	1	hallituksen vittupäät	1
grassin cunt	1	jemand, der einen	1	vasikka	1
	1	verpfeift			1
Hospital cunt	1	Krankenhausarsch	1	sairaalamulkku	1
lucky cunt	1	Glückpiltz	1	(.)	1
middle-class cunts	1	Bürgerärsche	1	laumaeläimet	1
orange cunts		Protestantensäcke	1	papisisia paskiaisia	

Tutkitussa aineistossa henkilöön tai asiaan viitattaessa *cunt* viittasi yleisimmin henkilöön, mutta mukana on myös muutama tapaus, jossa *cunt* viittasi esimerkiksi koiraan, jalkaan tai lääkeaineisiin. Hyvä esimerkki tällaisesta käyttöyhteydestä on esimerkiksi viittaus oopiumperäpuikkoihin:

That's the **cunts** they use in hospitals, fir fuck sakes. (s. 22)

Die **Scheißdinger** gibt man im Krankenhaus, verdammt. (s. 32)

Näitä **vittuja** ne käyttää sairaaloissakin, herran tähden. (s. 31)

Edellä olevaa luetteloä tarkasteltaessa havaitaan, että *cunt* on tässä käyttöyhteydessä ollut hyvin yleinen tapa viitata henkilöön tai asiaan tutkitussa aineistossa. Sanalle on listattu lukuisia eri käännöksiä, mikä mahdollisesti viittaa siihen, että käännösten kielissä ei ole yhtä sanaa, joka olisi näin tyypillinen tässä käyttöyhteydessä. Tietenkin kyse saattaa myös olla yksittäisten kääntäjien mieltymyksistä, mutta silti ei käy kieltäminen, että käännöksissä sanasto on tältä osin vaihtelevampaa. Toki käännöksistäkin on havaittavissa, että tietyt ilmaisut nousevat selvästi toisia yleisemmiksi. Saksannoksessa ovat jälleen *Arsch* ja *Arschloch* hyvin yleisiä: kaiken kaikkiaan näitä on käytetty yhteensä 250 kertaa joko irrallaan tai osana yhdyssanaa. Näiden lisäksi tyypillisimpiä tapoja kääntää sana *cunt* oli korvata se jollakin pronomiinilla (101 kertaa) tai jättää se kokonaan pois käännöksestä (44 tapausta). Jos tarkastellaan sitä, kuinka usein *cunt* on käännetty tässä yhteydessä kirosanalla, huomataan, että saksannoksessa on todella usein päädytty sellaiseen ratkaisuun, jossa ei esiinny kirosanää: tutkimukseni mukaan tässä luokassa 377 tapauksessa *cunt* on käännetty haukkuma- tai kirosanalla ja 243 tapauksessa käännöksessä ei ollut tällaista alatyylisää ilmausta. Tällaisia tapauksia ovat mm. poisjätöt sekä korvaamiset pronomiinilla tai muulla neutraalimmalla sanalla.

Myös suomennos noudatteli samaa linjaa . joskaan ei aivan yhtä vahvasti: 418 tapauksessa *cunt* oli käännetty haukkuma- tai kirosanalla ja 202 tapauksessa käännöksessä oli käytetty jotakin neutraalimpaa ilmausta tai poisjättöä. Jos tarkastellaan eri käännösratkaisuja tarkemmin, huomataan, että suomennoksessa yleisimpiä käännöksiä sanalle *cunt* tässä käyttöyhteydessä olivat *mulkku* (234 tapausta), *vittu/vittupää* (71 tapausta), jokin pronomini (78 tapausta) tai poisjättö (72 tapausta). Tässä suhteessa suomennos ja saksannos ovat olleet samoilla linjoilla: molemmissa yleisimpiin

ratkaisuihin kuuluivat poisjätöt ja korvaaminen pronomiinilla . Luonnollisesti käännösten kiro sanat erosivat toisistaan.

Seuraavaksi havainnollistetaan tämän luokan osalta sanan *cunt* tyypillisimpiä käännöksiä kontekstissa:

Cunt käännetty kiro sanalla:

The **cunt** takes the hint, n hits the bar. (s. 112)

Der **Arsch** kapiert und verschwindet an die Bar. (s. 130)

Se **mulku** tajuu vihjeen ja menee tiskille. (s. 130)

Edellinen esimerkki on hyvin tyypillinen tämän luokan edustaja, jossa *cunt* on käännetty kiro sanoilla. Myös käännöksissä käytetyt kiro sanat ovat yleisimpiä tässä luokassa käytettyjä kiro sanoja. Käännökset ovat myös rakenteiltaan hyvin paljon alkuperäisen kaltaisia.

Cunt käännetty neutraalilla sanalla.

[õ] anyone tell the **cunt** that that's what happens when any **cunt** talks to us like that. (s. 110)

[õ] ich hab **der** schon zimal gesagt, das kommt davon, wenn **man** so mit mir redet. (s.128)

Mä oon sanonu sille **vitulle** sata kertaa et niin käy **kelle tahansa** joka **vittu** puhuu mulle noin. (s. 128)

Tämä esimerkki on hyvin mielenkiintoinen, sillä käännökset ovat toisaalta hyvin paljon rakenteiltaan alkuperäisen kaltaisia, mutta kiro sanojen käytössä on kuitenkin selvä ero. Erityisen selvästi tämä näkyy saksannoksessa, jossa kiro sanat on korvattu neutraaleilla sanoilla. Tämänkaltaisissa tapauksissa, joissa kiro sanoilla ei ole käännöksissä kiro sanavastinetta, jonka voi katsoa täyttävän alkuperäisen kiro sanan funktiota, on käännökseksi katsottu se neutraali ilmaus, jonka voi katsoa hoitavan alkuperäistekstissä esiintyneen kiro sanan tehtävää. Tässä esimerkissä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että suomennoksen osalta käännöksiksi on katsottu sanat *vitulle* ja *vittu*, vaikka ilmaisu *kenelle tahansa* vastaakin alkuperäistekstin ilmausta *any cunt*. Saksannoksessa puolestaan

kirosana on kahdesti käännetty neutraalilla sanalla, joihin katsotaan kuuluvan myös tämän esimerkin *der* ja *man*. Poisjätöstä on kyse vain silloin, kun alkuperäiskieliselle ilmaukselle ei löydy mitään vastinetta. Usein tällaisissa tapauksissa myös rakennetta oli muutettu, kuten seuraavassa esimerkissä:

Poisjättö: This **cunt** really gittin ma fuckin goat. (s. 5)

Der **Typ** ging mir wirklich auf den Sack. (s. 13)

Vittu multa alkoi palaa hihat. (s. 12)

Saksannoksessa kyse ei ole poisjätöstä, vaan *cunt* on käännetty sanalla *Typ*. Myös rakenne on alkuperäisen kaltainen. Suomentoksessa puolestaan kyse on poisjätöstä, sillä rakennetta on muutettu selvästi ja vaikka käänöksessä esiintyy sana *vittu*, ei sitä ole laskettu alkuperäistekstin kirosanan vastineeksi, sillä mielestäni se ei toimi lauseessa samassa funktiossa. Toki voidaan ajatella, että se vastaa alkuperäistä siinä mielessä, että kyseessä on kirosana, mutta mielestäni käyttö poikkeaa tässä tapauksessa niin selvästi alkuperäisestä, ettei käänöksen sana *vittu* vastaa sanaa *cunt*.

5.2.4 *Cunt* määritteenä

Analyysin perusteella voidaan sanoa, että sanaa *cunt* käytetään tyypillisimmin juuri viittaamassa henkilöön tai asiaan, sillä se esiintyi tällaisessa ominaisuudessa myös itsenäisissä ilmaisuissa ja melko itsenäisissä lisäyksissä. Tutkimassani aineistossa esiintyi kuitenkin yksi tapaus, jossa sanaa *cunt* oli käytetty määritteenä. Käänöksissä tämä oli kuitenkin korvattu erilaisella rakenteella:

Sorry mate, ah sais, **feelin cuntish**. (s. 168)

Tut mir leid, Kumpel, sag ich und **komme mir wie der letzte Arsch vor**. (s. 190)

Sori, kaveri, mä sanon ja **tunnen itseni isoksi paskaksi**. (s. 192)

Tämä vaikuttaa siis olevan erittäin epätyypillinen käyttöyhteys sanalle *cunt*. Tämän puolesta puhuu sekin, että käänöksissä on jouduttu turvautumaan selvään rakenteen muutokseen ja näissä sama asia on ilmaistu huomattavasti pidemmällä selityksellä. Käänösten ilmaisut kuitenkin sisällöiltään vastaavat hyvin alkuperäistä ja mielestäni ilmaisut *der letzte Arsch* ja *isoksi paskaksi* voidaan lukea ilmaisun *cuntish* käänöksiksi, koska näillä on kuitenkin vastaava kuvaileva merkitys.

5.2.5 *Cunt* -yhteenveto

Cunt oli tutkitun englanninkielisen aineiston toiseksi yleisin kirosana noin 700 esiintymällään. Vaikka tapauksia oli huomattava määrä, voidaan selvästi huomata, että käyttöyhteyksiltään *cunt* on huomattavasti rajoitetumpi kuin esimerkiksi *fuck*. Sanalla *cunt* on edelleen vahva tabuasema ja sitä voidaan Rawsonin (1989, 106. 107) määritelmän mukaan käyttää joko puhtaasti anatomisessa merkityksessä tai sitten viittaamaan henkilöön . pääasiallisesti naiseen, mutta viittaus mieheenkin on mahdollista. Tämä näyttäisi pitävän hyvin paikkansa tutkitun aineiston kohdalla siinä mielessä, että tyypillisimmin *cunt* viittasi juuri henkilöön, mutta edellä mainittujen käyttöyhteyksien lisäksi aineistossa *cunt* viittasi melko usein myös asiaan. Aineistossa esiintyi yksi tapaus, jossa *cunt* esiintyi määritteenä (*cuntish*), mikä on sille erittäin poikkeuksellinen käyttöyhteys. Verbinä tai sanan osana *cunt* ei esiintynyt kertaakaan. Aineistosta käy kuitenkin selvästi ilmi, että sanalla *cunt* viitataan kaikissa (paitsi edellä mainitussa poikkeustapauksessa) joko henkilöön tai asiaan ja vielä näistä kahdesta selvästi yleisempää on viittaus henkilöön.

Yleisimmät saksannokset sanalle *cunt* olivat *Arsch* (229 esiintymää) ja *Arschloch* (53 esiintymää). Tyypillisimmät suomennokset olivat puolestaan *mulku* (235 esiintymää) ja *vittu* (110 esiintymää). Näistä kuitenkin pitää huomioida se, että *vittu* esiintyy usein kirosanailmauksessa myös esimerkiksi vahvistesanana, yhdyssanan osana ja niin edelleen, eikä sillä kaikissa tapauksissa viitata sanan *cunt* tavoin henkilöön. *Mulku* puolestaan viittaa suomennoksissa juuri henkilöön, joten sitä voitaisiin näillä perusteilla pitää tyypillisimpänä sanan *cunt* suomennoksena juuri tässä tehtävässä.

Seuraava taulukko kuvaa haukkuma- ja kirosanojen suhdetta muihin ratkaisuihin käännöksessä. Tarkoituksena on antaa yleiskuva siitä, miten yleisesti kirosanoina on käytetty kunkin luokan käännöksissä suhteutettuna neutraaleihin ilmaisuihin ja poisjättöihin. +Kirosana+kohdan alle lukeutuvat taululukossa ilmaisut, jotka on laskettu kuuluviksi haukkuma- tai kirosanoiniin.

CUNT	saksannos kirosana	saksannos ei kirosanaa	suomennos kirosana	suomennos ei kirosanaa
Itsenäiset ilmaisut (37 kpl)	28	9	35	2
Melko itsenäiset lisäykset (39 kpl)	33	6	33	6
Viittaa henkilöön tai asiaan (620 kpl)	377	243	418	202
Määrite (1 kpl)	1	0	1	0
Yhteensä (697 kpl)	439	258	487	210

5.3 Shit

Tutkimani aineiston kolmanneksi yleisin kirosana oli *shit* (kirjoitusasu tutkimusaineistossa yleisimmin *shite*), jota Rawson on määritellyt seuraavasti:

Excrement and the act of voiding it, but with a great many extended uses as an exclamation of surprise or disgust; as a personal insult; as a byword for trouble, worthlessness, nonsense, and lying; as a pejorative modifier and suffix; and so on, almost without end, not to mention its specialized use as a synonym for drugs, especially heroin. (Rawson 1989, 349.)

Shit esiintyi tutkitussa aineistossa erilaisissa ilmaisuissa yhteensä 148 kertaa.

Tyypillisimmin se esiintyi viittaamassa henkilöön tai asiaan (94 kertaa), joista 87 kertaa se viittasi asiaan ja seitsemän kertaa henkilöön. Määritteet-luokassa sana esiintyi 19 kertaa, verbinä 16 kertaa, 9 kertaa itsenäisenä ilmaisuna kuten myös sanan osana 10 kertaa. Yhtäkään tapausta melko itsenäisistä lisäyksistä ei löytynyt. Korostettakoon vielä, että tutkimuksessa on huomioitu ainoastaan ne tapaukset, joissa sanaa on käytetty kuvainnollisesti, joten tapaukset, joissa sanalla viitataan ulosteeseen tai ulostamiseen on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle. Taulukoinnissa käännösten yleisimpien kirosanojen kohdassa on esitetty vain kirosanan kantasana, joten esimerkiksi käännökseen *Scheiße* kuuluu sanoja kuten *Scheiße*, *Scheißer*, *beschissen* jne.

SHIT	N	Saksannokset	N	Suomennokset	N
Itsenäiset ilmaisut	9	Scheiße Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	6 1 2 0	Paska Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	9 0 0 0
Melko itsenäiset lisäykset	0		0		0
Verbi-ilmaisut	16	Scheiße Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	9 0 7 0	Paska Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	10 1 5 0
Henkilöön tai asiaan viittaavat sanat yhteensä	7 87 94	Viittaa henkilöön: Arsch/Arschloch Scheiße Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.) Viittaa asiaan: Scheiß(e) Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	4 3 0 0 0 69 6 8 4	Viittaa henkilöön: Paska Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.) Viittaa asiaan: Paska Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	5 1 1 0 65 2 8 12
Määritteet	19	Scheiße Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	12 2 2 3	Paska Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	11 2 2 4
Sanan osa	10	Scheiße Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	3 4 2 1	Paska Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	6 0 2 2

Aineistossa voitiin huomata, että suhteellisesti sanaa *shit* oli selvästi muita tutkittuja sanoja yleisemmin käytetty yhdyssanan muodostamisessa. Usein yhdistämisessä oli käytetty apuna yhdysviivaa, mutta ainakin kerran yhdyssana oli muodostettu myös ilman sitä. Voidaan myös todeta, että vaikka *shit* ei ollutkaan yleisimmin käytetty kirosana tutkimassani aineistossa, oli se silti hyvin monipuolisessa käytössä: tapauksia löytyi lähes kaikkiin luokkiin. mikä puolestaan sopii hyvin yhteen Rawsonin edellä esitetyn määritelmän kanssa. Sen lisäksi, että *shit* esiintyi luokituksessa monipuolisesti, kertoo sen monipuolisuudesta sekin, että sitä käytettiin useita kertoja niin verbinä, määritteenä kuin henkilöön tai asiaan viittaavana sananakin. Näistä käyttöyhteyksistä kuitenkin asiaan viittaaminen oli tyypillisintä. On kuitenkin huomattava, kuten myöhemmin esiteltävistä käännösluokista käy ilmi, että esimerkiksi suuri osa sanan osa -luokan tapauksista on myös määritteitä ja tästä syystä sanan *shit* käyttöä määritteenä ei voi pitää mitenkään merkityksettömänä käyttöyhteytenä.

Edeltävästä taulukosta käy selvästi ilmi, että saksannoksessa tyypillisin käännöksissä käytetty kirosana kaikki luokat huomioiden oli *Scheiße*. Sen yleisyydestä kertoo se, että muita saksannoksessa käytettyjä kirosanoja oli vain 17. Henkilöön viitattiin muutamia kertoja myös sanoilla *Arsch* ja *Arschloch*, mutta sanan *shit* kohdalla nämä sanat eivät olleen yhtä yleisiä kuin muiden tutkittujen sanojen kohdalla. Taulukosta voidaan myös huomata, että kirosana on pääasiallisesti käännetty saksaksi jollain haukkuma- tai kirosanalla. Tapauksia, joissa käännöksessä kirosana on jätetty kääntämättä tai se on käännetty jollain neutraalilla sanalla, oli kaikissa luokissa yhteensä 29 kappaletta.

Suomennoksissa oli saksannosten tapaan havaittavissa, että käännöksissä oli hyvin pitkälti pitäyditty alkuperäistekstin kirosanan aihepiirissä, sillä kaikissa luokissa yleisin suomennoksissa käytetty kirosana oli *paska*. Muita haukkuma- tai kirosanoja suomennoksessa oli vain kuusi kappaletta. Yllättävää on kenties myös se, että suomennoksissa *shit* on käännetty saksannosta useammin (36 kertaa) joko neutraalilla sanalla tai jätetty sana kokonaan pois käännöksestä. Sanan *shit* suomennoksissa poikkeuksellista muihin tutkittuihin sanoihin nähden on myös se, että sana *vittu* ei esiintynyt tyypillisimpien käännösten joukossa, eikä sitä myöskään ollut käytetty juurikaan «lisäkirosanana», mikä on muiden sanojen kohdalla ollut yleistä.

Yleistäen sanasta *shit* voitaneen taulukon perusteella sanoa, että se on käyttöyhteyksiltään monipuolinen, mutta selvästi yleisimmin sitä on käytetty tässä aineistossa viittaamaan asiaan. Kirosanojen käännoksissä on puolestaan tyypillisesti pysytty alkuperäistekstin aihealueella ja yleisimmät käännökset tässä aineistossa sanalle *shit* olivatkin *Scheiße* (102 tapausta) ja *paska* (106 tapausta).

5.3.1 *Shit* itsenäisissä ilmaisuissa

Shit esiintyi yhdeksän kertaa itsenäisissä ilmaisuissa. Ainut kategoria, johon liittyviä esimerkkejä ei löytynyt, on melko itsenäiset lisäykset. Seuraavassa taulukossa esitetään itsenäisen ilmauksen *shit* (kirjoitusasu kirjassa *shite*) eri käännökset.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
shite	9	Scheiße	5	paskat	8
		Blödsinn	2	täyttä paskaa	1
		Dünnschiss	1		
		Mist	1		

Kokoavan taulukon perusteella todettiin jo aiemmin, että ainakin tässä aineistossa *shit* viittaa tyypillisesti juuri asiaan tai sitten sitä käytetään kuvaavana sanana. Tässä on selvä ero esimerkiksi sanaan *cunt* verrattuna, joka useimmin viittaa juuri henkilöön, eikä sitä käytetty juuri kuvaavana sanana eikä kertaakaan verbi-ilmauksessa. Kun tarkastellaan ilmaisuja kontekstissa (kuten alla olevassa esimerkissä), huomataan, että itsenäisissä ilmaisuissa käytettynä *shit* eroaa muista luokista siinä, että tässä luokassa sitä on käytetty pääasiassa ilmaisemaan henkilön tunnetta tai asennetta, eikä sitä niinkään käytetä viittaamassa asiaan tai määritteenä. Huomionarvoista on myös se, että tässä käyttöyhteydessä kirosanalla ei aina ole tarkoitus käyttää sen affektiivista potentiaalia muihin henkilöihin, sillä esimerkiksi ilmaisuja *Shite/ Scheiße/ Paskat* käytettiin usein esimerkiksi kuvaamaan henkilön ajatuksia epämieluisassa tilanteessa tai toteamuksena, kun muita henkilöitä ei ole kuulemassa. Kuten seuraavista esimerkistä huomataan, on kyse silti selvästi tunnepitoisista ilmauksista, sillä näillä kuvataan henkilön tunteita tavalla, johon tavalliset sanat eivät välttämättä riitä. Hyvät esimerkit tällaisista löytyy kappaleesta

Growing Up In Public ja sen käännöksistä. Ensimmäisessä esimerkissä kirosana sanotaan ääneen, vaikka muita henkilöitä ei ole paikalla:

Shite, she said, as drops of thick, dark blood fell onto the bathroom carpet. (s. 35)

Scheiße, sagte sie, als ein paar Tropfen dickes, dunkles Blut auf den Badezimmerteppich tropften. (s. 47)

Paskat, hän sanoi, kun paksua, tummaa verta tippui kylpyhuoneen matolle. (s. 45)

Pari sivua myöhemmin henkilön ajatuksia kuvataan toteamuksilla *Shite*. (s.38), *Scheiße*. (s. 50) ja *Paskat*. (s. 49), kun henkilö huomaa joutuvansa juttelemaan mielestään ikälopulle ja tylsälle serkulleen.

5.3.2 *Shit* verbi-ilmaisussa

Seuraavassa taulukossa esitetään sanan *shit* käyttö verbi-ilmaisussa. Huomautettakoon, että taulukossa on mukana myös $\text{paskoa housuihinsa}$ -tyyppisiä ilmauksia. Näiden voidaan tulkita viittaavaan konkreettisesti ulostamiseen, mutta olen ottanut ne mukaan tutkimukseen, koska käyttöyhteys on aina kuitenkin ollut kuvainnollinen. Verbi-ilmauksissa sanaa *shit* on käytetty 16 kertaa. Taulukossa kirjoitusasu on yhdenmukaistettu esimerkiksi siten, että *shit* on kirjoitettu aina samalla tavalla, vaikka teoksessa saattaa esiintyä muitakin muotoja (kuten *shite*).

englanti	N	saksa	N	suomi	N
shit	7	in die Hose scheißen	3	olla paskat housuissa	2
		in die Hose machen	2	paskantama	1
		scheißen	2	paskoa	1
				paskoa housuihin	1
				pelottaa	1
				tulla paskat housuun	1
shiting	5	in die Hose scheißen	3	paskoa housuihinsa	3
		quasseln	1	kysellä (paskaa)	1
		Schiß bekommen	1	pelätä	1
shit out	2	kneifen	2	jänistää	2
shit up	2	Gänsehaut kriegen	1	pelottaa	1
		schrecken	1	olla kusi sukassa	1

Kun tarkastellaan edeltävää käännösten listaa, huomataan, että sana *shit* verbinä viittaa tyypillisimmin pelkäämiseen: esimerkiksi suomennoksista voidaan tulkita 12 tapauksen viittaavan pelkoon. Seuraava esimerkki kuvaa tätä tyypillistä käyttöyhteyttä:

Ah wis **shitein** it that ah widnae git a shot here. (s. 10)

Ich **bekam schon Schiß**, daß ich hier keinen Schuß kriegen würde. (s. 18)

Mä aloin **pelätä** et piikki jäisi saamatta. (s. 17)

Luettelon ilmaisuista voidaan myös huomata, että ilmeisesti käännösten kielissä *shit* ei taivu yhtä hyvin verbiksi, jos käyttöyhteys on kuvainnollinen. Käännöksissä kuvainnollisuutta on pyritty hakemaan esimerkiksi ilmaisuilla *Gänsehaut kriegen* ja *jänistää*, jotka ovat kohdekielille ilmeisesti tyypillisempiä kuvainnollisesti käytettyjä ilmaisuja. Käännöksissä on kuitenkin haettu alkuperäisteoksen tyyliä siten, että ilmaisuja on käännetty sellaisilla kohdekielen ilmaisuilla, joissa on kirosana tai joku muu erittäin alatyylinen sana, vaikka englannin kaltaista kirosanan verbimäistä käyttöä ei niin paljon esiintynyt. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta ovat verbin *shit* käännökset *in die Hose scheißen* ja *olla paskat housuissa*. Suomennoksissa tällainen oli yleisempää kuin saksannoksessa. Saksankielisissä käännöksissä yhdeksässä tapauksessa ilmaisussa on jokin alatyylinen ilmaus tai kirosana ja seitsemässä tapauksessa on käytetty jotain neutraalimpaa ilmaisua. Suomennoksissa puolestaan 11 tapauksessa esiintyy alatyylinen ilmaus tai kirosana ja viidessä tapauksessa tällaisia ei esiinny.

5.3.3 *Shit* viittaamassa henkilöön tai asiaan

Seuraavassa taulukossa esitetään, miten *shit* on käännetty suomeksi ja saksaksi silloin, kun sitä on käytetty viittaamassa henkilöön tai asiaan. Tapauksia esiintyi tutkitussa aineistossa 94 kappaletta. Sanat on taulukoitu perusmuodoissaan ja perinteisessä kirjoitusasussa. Ensimmäisenä taulukossa esitetään asiaan viittaavat sanat, sitten viittaukset henkilöön ja viimeisenä muutama esimerkki yhdyssanoista. Kaikkia käännösten yhdyssanoja ei ole esitelty erikseen, vaan näistä on taulukossa otettu huomioon vain sanaan *shit* viittaava osa.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
Viittaa asiaan:	85	Scheiß(e)	66	paska	55
shit		Shit	3	paskapuhetta	7
		Zeug	3	kama	3
		Mist	2	heroiini	1
		Quatsch	2	katti	1
		blöd	1	koiranpaska	1
		Dreck	1	köyhä	1
		Kram	1	paskajuttu	1
		Mistvieh	1	pikkutötsy	1
		Reservierungsscheiß	1	tauti	1
		(.)	4	vittuilu	1
				(.)	12
Viittaa henkilöön:	6	Arsch	2	paska	4
shit		Arschloch	2	emämulkku	1
		Stück Scheiße	1	jätkä	1
		Scheißer	1		
yhdyssanaesimerkkejä					
runny shite	1	Dünnschiss	1	löysä paska	1
student shite	1	Studentenscheiß	1	opiskelijapotaska	1
Yuppie shite	1	Yuppiescheiße	1	juppiapaska	1

Tyypillisin käänös tässä luokassa asiaan viittaavalle sanalle *shit* oli sen ns. sanakirjakäännös, eli saksannoksessa *Scheiße* ja suomennoksessa *paska*. Näitä käänöksiä käytettiin niin henkilöihin kuin asioihinkin viitattaessa, mutta erityisesti viitattaessa henkilöön saksannoksessa yleisimpinä ilmaisuina olivatkin *Arsch* ja *Arschloch*, jotka olivat hyvin yleisiä käänöksiä myös esimerkiksi sanoille *cunt* ja *bastard*, kun nämä viittasivat henkilöön, mutta suomennoksessa tyypillisin oli edelleen *paska*:

His biscuit-ersed face and his plukes completely ruin the image the smarmy wee **shite** tryin to achieve. (s. 64)

Das blöde Gesicht, das er macht, und die Pickel ruinieren den Eindruck den dieser schmierige kleine **Arsch** machen will, total. (s. 79)

Sen näppyläinen korppunaama pilas täysin sen kuvan, minkä se pikku **paska** yritti ittestään antaa. (s. 78)

Selvä ero tämän sanan kohdalla verrattuna edellä mainittuihin sanoihin on siinä, että *cunt* ja *bastard* viittasivat yleisimmin henkilöön, kun taas *shit* viittaa tyypillisemmin asiaan kuin henkilöön. Aiemmin esillä olleen Rawsonin (1989) määritelmän mukaan sanaa *shit* käytetään sen muiden käyttöyhteyksien lisäksi viittaamaan huumeisiin, erityisesti heroiniin. Tutkitussa teoksessa huumeiden käyttö oli suuressa roolissa, joten ei ole lainkaan yllättävää, että edellä kuvattua käyttöä esiintyy useassa kohdassa:

. Pure as driven snow, this **shit**, he tells us. That meant it thit it wisnae cut *too* much, wi anything *too* toxic. (s. 12) (viittaa heroiniin)

. So rein wie frischgefallener Schnee, sagt er zu mir. Was heißen soll, daß das Zeug nicht mit irgendwas *allzu* Giftigem allzu sehr verschnitten ist. (s. 21)

. Puhdasta ku lumi, tää **paska**, se sanoo. Se tarkoittaa et sitä ei oo leikattu *liian* paljon, eikä millään, mikä on *liian* myrkyllistä. (s. 20)

sekä:

. What the fuck is this **shite**? . Opium. Opium suppositories, Mikey's tone has changed. (s. 22) (viittaa muuhun huumeeseen)

. Was isn das fürn **Scheiß**? . Opium. Opiumzäpfchen, sagt Mikey mit veränderter Stimme. (s. 32)

. Mitä vittuu tää **paska** on? . Opa. Peräpuikkoina. Mikeyn äänensävy on muuttunut. (s. 30. 31)

Sanan *shit* käyttöä tarkasteltaessa oli myös havaittavissa, että monessa tapauksessa, jossa kirosanaa ei ollut käännetty lainkaan, lauseen rakennetta oli muutettu niin paljon, ettei sanalle löytynyt vastinetta tai sitten käännöksen kielessä vastaava ilmaisu ei olisi yhtä luonteva. Tällaisissa tapauksissa lauseeseen oli usein sijoitettu kirosana jonkinlaisena lisäyksenä toiseen kohtaan lausetta:

Aw this **bookin seats shite**õ (s. 114)

Dieser ganze **Reservierungsscheiß**õ (s. 132)

Kaikki nää **vitun paikkaliput**õ (s. 132)

5.3.4 *Shit* määritteenä

Seuraavassa luettelossa esitetään, miten sana *shit* on esiintynyt tutkimusaineistossa määritteenä. Tällaisia tapauksia tutkitussa aineistossa oli 19 kappaletta.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
shit	8	beschissen	7	paska	7
		Scheiße	1	paska juttu	1
shiting	8	beschissen	2	emämulkku	1
		feigst	1	kaikkien aikojen	1
		so ein	1	paskahousu	1
		verdammt	1	pelkuri	1
		(.)	3	vittu	1
		(.)			3
shitty	2	beschissen	1	paskamainen	1
		shitty	1	(.)	1
a shite hand	1	Scheißblatt	1	paskaa	1

Luettelon perusteella voidaan havaita, että erityisesti suomennoksissa määrite on muutaman kerran siirretty osaksi yhdyssanaa, mutta myös saksannoksessa oli yksi tällainen tapaus (kuten *paskahousu*, *Scheißblatt*). On hieman yllättävää, että saksannoksista löytyi vain yksi esimerkki tällaisesta tapauksesta, vaikka molemmissa kielissä on hyvät edellytykset muodostaa yhdyssanoja. Toisaalta on kuitenkin muistettava, että kyseessä on pieni aineisto ja tulokset saattaisivat olla hyvin erilaisia tutkittaessa eri aineistoa.

Molemmissa käännöksissä voidaan havaita, että ratkaisuihin on useimmiten pysytty alkuperäiskielisen tekstin kiro sanojen aihepiirissä: *Scheiße* (12 tapausta) ja *paska* (11 tapausta) olivat selvästi yleisimpiä aiheita. Kiro sanoista saksannoksessa esiintyi myös *verdammt* sekä *shitty* ja suomennoksessa puolestaan *vitun* ja *emämulkku*, mutta muissa tapauksissa kiro sana oli käännetty joko jollain neutraalimmalla sanalla tai jätetty kokonaan pois.

Seuraavasta esimerkistä käy hyvin ilmi, millaisilla eri tavoilla määritteenä käytetty *shit* on voitu kääntää:

A fuckin **shitein** cunt if the truth be telt, ah kin tell ye. (s. 85)

N **beschissener** Hosenscheißer, wennstes genau wissen wills. (s. 103)

Paska juttu jos multa kysytään. (s. 103)

Edeltävässä esimerkissä saksannoksessa määritteenä käytetty *shit* on käännetty sanalla *beschissen*, jolloin rakenne on pysynyt alkuperäisenkaltaisena. Suomentoksessa puolestaan koko lause eroaa hyvin paljon alkuperäisestä. Siinäkin on kirosana *paska* määritteenä, mutta se viittaa sanaan *juttu*, kun taas alkuperäistekstin määrite viittaa selvästi henkilöön. Tapauksissa, joissa ilmaisu on muutettu näin paljon, on hankalaa tulkita vastaavuuksia alkuperäistekstin ja käännöksen välillä, mutta nämä on silti otettu mukaan analyysiin, sillä rakenteen muutokset ovat hyvin yleisiä käännöksissä.

5.3.5 *Shit* sanan osana

Seuraavassa taulukossa on esitelty *shit* sanan osana. Tällaisia yhdistelmiä esiintyi tämän sanan kohdalla yllättävän usein (kymmenen kappaletta). Yhdyssanan muodostuksessa käytettiin englannissa usein apuna yhdysviivaa, kun taas käännöksissä sanat kirjoitettiin yleensä yhteen ilman yhdysviivaa. Tämä kuitenkin korostaa sitä, että englannissa tällainen yhdistäminen ei ole erityisen tyypillistä, koska yhdistäminen merkitään näkyviin.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
shit-bull	2	Shitbull	2	paskaterrieri	1
				(.)	1
shite-scared	2	Angst haben	1	olla paskat housuissa	1
		(.)	1	pelätä	1
shite-arsed	1	beschissene	1	paskaperse	1
shitebag	1	Misthaufen	1	paskapää	1
shite-brained	1	hirnkranke	1	vähä-älyinen	1
shite-for-brains	1	Scheißhirn	1	tikkupaska	1
shit-pit	1	Scheißloch	1	paskakuoppa	1
shit-stabbing	1	Arsch gefickt	1	(.)	1

Listatut ilmaukset esiintyivät tekstissä viittaamassa henkilöön tai asiaan tai määritteinä. Tässä ryhmässä kirosanailmaukset on useimmin käännetty jollain alatyylisellä tai kirosanailmauksella ja pääsääntöisesti myös käänöksissä kirosana esiintyy sanan osana. Yleisimmin käänöksissä käytetyt kiro sanat ovat pysytelleet alkuperäiskielisen tekstin kiro sanojen aihepiirissä: saksannoksessa viidessä tapauksessa aiheena on *Scheiße* tai *shit* ja suomennoksessa puolestaan kuudessa esiintyy sana *paska*. Saksannoksessa kiro sanattomia ilmaisuja oli vain kolme kappaletta ja suomennoksessa neljä. Kaikissa muissa tapauksissa käänöksessä esiintyy jokin kirosana tai selvästi alatyylinen ilmaus. Sanat *hirnkrank* ja *vähä-älyinen* olivat rajatapauksia, jotka on kuitenkin laskettu kuuluviksi kiro sanattomiin ilmaisuihin. Suomen ja saksan kielet soveltuvat hyvin yhdyssanojen muodostamiseen, joten ei ole mikään ihme, että nämä englanninkieliset yhdyssanat ovat myös pääsääntöisesti kääntyneet yhdyssanoiksi.

4.3.6 *Shit* -yhteenveto

Tutkitun englanninkielisen aineiston kolmanneksi yleisimmin esiintynyt kirosana oli *shit* 148 esiintymällään. Rawsonin (1989, 349) mukaan *shit* viittaa tyypillisesti ulosteeseen tai ulostamiseen ja näiden lisäksi sillä on runsaasti muita käyttöyhteyksiä: sitä voidaan käyttää esimerkiksi huudahduksena, inhon ilmauksena, halventavana määreenä tai suffiksina ja näiden lisäksi sillä on erityinen, ja tämän tutkimuksen kannalta relevantti, käyttöyhteys viittaamassa huumeisiin . erityisesti heroiniin.

Tämä pitää hyvin paikkansa tutkitussa aineistossa, sillä tyypillisimmin *shit* viittaa juuri henkilöön tai asiaan, ja näistä viittaus asiaan on selvästi yleisempää. Aineiston perusteella huomataan myös, että *shit* on käyttöyhteyksiltään huomattavasti monipuolisempi kuin esimerkiksi *cunt*, vaikka *shit* ei esiinnykään tekstissä lähellekään yhtä usein.

Poikkeuksellinen *shit* on kaikkiin muihin tutkittuihin sanoihin nähden siinä, että sitä on suhteellisesti käytetty poikkeuksellisen usein yhdyssanan muodostamiseen. Vaikka *shit* ylivoimaisesti tyypillisimmin viittaa juuri asiaan, ei sen käyttöä määritteenä voi pitää marginaalisena käyttöyhteytenä: aineistosta löytyi lukuisia tällaisia tapauksia ja niitä esiintyi määritteet-luokan lisäksi esimerkiksi sanan osana. Tyypillisin saksannos sanalle

shit oli *Scheiße* (102 tapausta) ja suomennos puolestaan *paska* (106 tapausta).

Saksannoksen osalta henkilöön viitattaessa käytettiin kuitenkin tyypillisesti sanoja *Arsch* ja *Arschloch*, mutta suomennoksessa myös henkilöön viitattiin sanalla *paska*.

Seuraava taulukko kuvaa haukkuma- ja kirosanojen suhdetta muihin ratkaisuihin käännöksessä. Tarkoituksena on antaa yleiskuva siitä, miten yleisesti kirosanoja on käytetty kunkin luokan käännöksissä suhteutettuna neutraaleihin ilmaisuihin ja poisjättöihin. Kirosana-kohdan alle lukeutuvat taululukossa ilmaisut, jotka on laskettu kuuluviksi haukkuma- tai kirosanoihin.

SHIT	saksannos kirosana	saksannos ei kirosanaa	suomennos kirosana	suomennos ei kirosanaa
Itsenäiset ilmaisut (9 kpl)	7	2	9	0
Verbi-ilmaukset (16 kpl)	9	7	11	5
Viittaus henkilöön tai asiaan (94 kpl)	82	12	73	21
Määrite (19 kpl)	14	5	13	6
Sanan osa (10 kpl)	7	3	6	4
Yhteensä (148 kpl)	119	29	112	36

5.4 Bastard

Englanninkielisen aineiston neljänneksi yleisimmin käytetty kirosana oli *bastard*, jota on määritelty seuraavasti:

An illegitimate child; a despicable person; a SON OF A BITCH. The term has been so overused that it has lost much of its force, with the result that speakers frequently feel the need to embellish it in various ways, e.g., *Where have you been you stupid prick bastard?* [õ] In extended, attenuated, and even friendly contexts, a *bastard* can be any person, chap, fellow, guy . even a thing. (Rawson 1989, 36.)

Sana *bastard* esiintyi tutkimassani teoksessa 98 kertaa erilaisissa yhteyksissä. Selvästi yleisimmin tätä sanaa käytettiin viittaamassa henkilöön (84 kertaa), joiden lisäksi sitä käytettiin myös kahdeksan kertaa itsenäisissä ilmaisuissa, viisi kertaa määritteenä ja kerran lausetta määrittävässä melko itsenäisessä ilmaisussa.

BASTARD	N	Saksannokset	N	Suomennokset	N
Itsenäiset ilmaisut	8	Schwein Bastard Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	3 2 5 1 0	vittu Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	3 6 0 1
Melko itsenäiset lisäykset	1	Sau	1	piruparka	1
Verbi-ilmaisut	0		0		0
Henkilöön tai asiaan viittaavat sanat	84	Arschloch Sau Bastard Arsch Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	13 10 9 8 29 10 5	paskiainen mulkku paska + paskapää kusipää Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	20 11 11 9 11 17 5
Määritteet	5	Bastard Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	2 0 1 2	mulkku Muu haukkuma- tai kirosana Ei haukkuma- tai kirosanaa (.)	1 1 1 2
Sanan osa	0		0		0

Kuten taulukosta voidaan havaita, pitää Rawsonin määritelmä siis paikkansa myös tutkitun aineiston kohdalla: tyypillisin käyttöyhteys on viittaus henkilöön tai asiaan. Edellisessä taulukossa on merkitty tapauksia myös itsenäisten ilmaisujen ja melko itsenäisten määritteiden luokkaan, mutta tämä luokitus kertoo lähinnä kokonaisten ilmaisujen asemasta, eikä niinkään siitä, missä tehtävässä sanaa *bastard* on näissä käytetty. Tuonnempana esitettäviin listoihin on koottu kaikki esimerkit sanan *bastard* käytöstä ja niistä käy selvästi ilmi, että myös kahden ensimmäisen luokan ilmaisuissa *bastard* esiintyy yleisimmin viittaamassa henkilöön tai asiaan. Esimerkkejä erilaisesta käyttöyhteydestä löytyy helpommin määritteet-luokasta, jossa sanalla ei viitata henkilöön tai asiaan. Tapauksia esiintyi kuitenkin vain viisi, joista lisäksi kaksi oli jätetty pois saksannoksesta ja suomennoksesta. Voitaneen siis päätellä, että tällainen käyttö on melko poikkeuksellista.

Huomautettakoon määritteet-luokan tapauksista se, että alkuperäistekstin esimerkeissä oli myös yksi tapaus, jossa *bastard* esiintyy sanan osana (*doss-bastard . bescheuert . (.)*), mutta luokituksessa se on laskettu kuuluvaksi määritteiden joukkoon, koska luokittelussa on pyritty siihen, että yhtä ilmausta ei luokitella kahteen eri ryhmään.

Sanan *bastard* käännosten osalta voidaan taulukon perusteella havaita, että yleisimmissä käännoksissä on huomattavan paljon vaihtelua verrattuna aikaisemmin käsiteltyihin sanoihin. Saksannosten osalta voidaan havaita, että *Bastard* esiintyy lähes jokaisessa luokassa yleisimpien käännostratkaisujen joukossa. Tämän lisäksi *Arschloch* ja *Arsch* esiintyivät käännoksessä usein. Kiro sanat on pääsääntöisesti myös käännetty jollain haukkuma- tai kiro sanalla, sillä kaikista tapauksista vain 19:ssä kiro sana oli joko jätetty kokonaan pois tai käännetty jollain neutraalilla sanalla.

Suomennoksista voidaan puolestaan havaita, että *paska*, *paskiainen* ja *paskapää* olivat selvästi yleisimpiä, mutta myös *mulkku* ja *kusipää* esiintyivät usein. Itsenäisissä ilmaisuissa *vittu* oli usein osana ilmausta, mutta varsinaiset henkilöön tai asiaan viittaavat sanat vaihtelivat huomattavasti. Suomennoksessa kiro sanoja oli käännetty hieman saksannosta useammin (26 kertaa) neutraalilla sanalla tai sitten sana oli jätetty kokonaan pois.

5.4.1 *Bastard* itsenäisissä ilmaisuissa

Seuraavassa taulukossa esitetään itsenäiset ilmaisut, joissa esiintyy sana *bastard*. Tällaisia tapauksia oli yhteensä kahdeksan kappaletta. Ilmausten kirjoitusasu ovat lähdeteoksen mukaiset.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
Hibby bastard	2	Hibby-Bastard	2	Hibbyperse	1
				Hibbyn paskiainen	1
Bastard	1	Kacke	1	(.)	1
Fuckin bastards	1	Verdamnte Idioten	1	Vitun mulkut	1
Fuckin black bastards	1	Verdamnte schwarze Schweine	1	Neekeripaskat	1
Lyin bastards	1	Verlogene Wichser	1	Vitun valepukit	1
Ya black bastards	1	Ihr schwarzen Schweine	1	Lakunaamat	1
Ya crappin bastard	1	Du blödes Schwein	1	Vitun runkkari	1

Luettelon perusteella huomataan, että tässä luokassa sanaa *bastard* käytetään erityisesti viittaamaan henkilöön ja pääasiallisesti tätä kirosanaa edeltää jokin määräite, kuten esimerkiksi *fuckin*. Käännöksissä yleisimmin esiintyneet henkilöön viittaavat kirosanat olivat *Schwein* (kolme tapausta) ja *Bastard* (kaksi tapausta). Suomentoksessa käännöksissä viitattiin henkilöön kaikissa tapauksissa eri sanoilla. Käännösten joukossa olivat muissa luokissa yleiset *mulku* ja *paskiainen*, mutta löytyi myös erikoisempia käännöksiä, kuten *lakunaama* ja *valepukki*. Luettelon ilmaisuista yksi poikkesi selvästi muista, koska sillä ei ainakaan selvästi viitattu henkilöön tai asiaan, vaan sitä käytettiin ennemminkin yksittäisenä +purkauksena+muiden kirosanojen joukossa. Tämä ilmaus esiintyi kontekstissa, jossa kertoja tuskastuu siihen, ettei saa tuttaviaan käsiinsä ja purkaa ärsyyntymistään, muttei varsinaisesti viittaa kirosanoilla mihinkään:

Cunt. Fuck. **Bastard**. Shite. They could be anywhere. (s. 228)

Fotze. Scheiße. Kacke. Mist. Die können sonstwo sein. (s. 255)

Vittu. Helvetti. Paskat. Ne voi olla missä vaan. (s. 258)

5.4.2 *Bastard* melko itsenäisissä lisäyksissä

Lausetta määrittävänä melko irrallisena lisäyksenä sanaa *bastard* käytettiin aineistossa tutkimukseni mukaan vain kerran:

Even in ma worst junk periods ahøe nivir had a complexion like that, **the poor wee bastard**. (s. 64)

Nicht mal zu meinen schlimmsten Junkie-Zeiten hab ich so ne Haut gehabt wie **die arme Sau** da. (s. 79)

Edes pahimmassa narkkarin alhossani mulla ei ollut sellaista ihoa kuin tällä **piruparalla**. (s.78)

Tässäkin tapauksessa melko irrallisessa lisäyksessä viitattiin sanalla *bastard* henkilöön, mikä sopii hyvin yhteen aikaisemman havainnon kanssa, että sana *bastard* esiintyy tyypillisimmin lauseessa juuri viittaamassa henkilöön. Ainakin tässä aineistossa sanan käyttö irrallisena määritteenä on melko poikkeuksellista. *Bastard* ei esiintynyt kovin usein itsenäisissäkään ilmaisuissa, ja koska nämä ovat usein hyvin samankaltaisia melko itsenäisten lisäysten kanssa, voitaneen päätellä, että *bastard* esiintyy tyypillisimmin kiinteänä osana lausetta ja viittaa henkilöön tai asiaan. Rawsonin edellä esitetty määritelmä tukee tätä ajatusta, sillä siinä todetaan, että *bastard* viittaa tyypillisimmin henkilöön. Lisäksi hän toteaa sanan menettäneen huomattavasti voimaansa ylikäytön seurauksena. Anderssonin ja Trudgillin (1990) määritelmässä itsenäisillä ilmaisuilla ja melko itsenäisillä lisäyksillä ilmaistaan yleensä tunnetta tai annetaan sävyä virkkeeseen, jonka osana kyseinen ilmaus on. Voisi olettaa, että tällaiseen tehtävään sopii parhaiten kirosana, jolla edelleen on voimakas tunnelataus ja näin ollen tämä voisi olla yksi syy, miksi *bastard* esiintyy tämän tyyppisissä ilmaisuissa suhteellisen harvoin.

5.4.3 *Bastard* viittaamassa henkilöön tai asiaan

Seuraavassa luettelossa esitetään, miten sana *bastard* on käännetty suomeksi ja saksaksi silloin, kun sitä on käytetty viittaamassa henkilöön tai asiaan. Tällaisia tapauksia löytyi tutkitusta aineistosta 84 kappaletta. Luettelon loppuun esitetään muutama esimerkki tapauksista, joissa sanaa *bastard* on edeltänyt jokin määrite, joka on sitten käännoksessä muodostanut yhdyssanan.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
bastard	84	Arschloch	13	paskiainen	19
		Sau	10	mulkku	11
		Bastard	9	kusipää	9
		Arsch	8	[pronomini]	7
		Idiot	5	paska	5
		Kerl	5	paskapää	4
		Mistkerl	4	kaveri	3
		Schwein	4	piruparka	2
		Hund	3	homo	1
		Sack	2	kaikki	1
		Scheißer	2	lahtisika	1
		beide	1	mestari	1
		Dercksköter	1	nynny	1
		Geier	1	ornialaispaska	1
		Heini	1	pentu	1
		keiner	1	perverssi	1
		Landei	1	poika	1
		Mistvieh	1	runkkari, runkku	2
		Saftsack	1	sekopää	1
		Stück Dreck	1	siveydensipuli	1
		Widerling	1	tiukkaperse	1
(.)	5	typerys	1		
		(.)	5		
yhdyssanaesimerkkejä					
fat bastard	1	Fettsack	1	lihava paskiainen	1
Jambo bastards	1	Hearts-Fans	1	jambopaskat	1
plastic bastards	1	Plastikärsche	1	muovinen olio	1
red-headed bastard	1	Rothaarig	1	punapää	1

Luettelon perusteella voidaan todeta, että saksannoksessa yleisimmät käännökset sanalle *bastard* tässä luokassa olivat *Arschloch*, *Bastard*, *Sau* sekä *Arsch*. Kuten useassa muussakin luokassa, *Arsch* ja *Arschloch* olivat jälleen käytetyimpien käännösvaihtoehtojen joukossa, mutta poikkeuksellisempia vaihtoehtoja olivat puolestaan *Sau* ja *Bastard*. Sanan *Bastard* yleisyys selittynee sillä, että se on sama sana kuin alkuperäistekstissä, mutta

sanan *Sau* yleisyyttä voi pitää hieman yllättävänä. Sanan *bastard* yleisimmät suomennokset olivat puolestaan *paskiainen*, *mulku* ja *kusipää*. Huomattakoon myös että *paska* teemana oli selvästi yleisin, sillä edellä mainitun lisäksi käänöksissä esiintyi *paska*, *paskapää* sekä *paska* yhdyssanan osana.

Molemmissa kieliversioissa oli käänöksissä usein turvauduttu myös kirosanan poisjättön ja korvattu kirosana jollain neutraalimmalla sanalla, jota kuitenkin mitä ilmeisimmin käytettiin haukkumatarkoituksessa, kuten esimerkiksi *Widerling* tai *nynny*. Myös kirosanan korvaamista pronomiinilla esiintyi molemmissa käänöksissä. Saksannoksessa *bastard* oli käännetty yhteensä 69 kertaa jollain haukkuma- tai kirosanalla ja 15 tapauksessa käänöksessä ei tällaista esiintynyt joko siitä syystä, että käänöksenä on käytetty jotakin neutraalia ilmaisua tai jätetty koko ilmaisu pois. Muihin luokkiin verrattuna tämän luokan suomennoksissa oli yllättävän usein korvattu kirosana jollain neutraalimmalla sanalla tai poisjätöllä: tällaisia tapauksia oli yhteensä 22 kappaletta, kun taas haukkuma- tai kirosanaa oli käytetty 62 tapauksessa.

Tutkitussa aineistossa sanalla *bastard* ei ollut aina henkilöön viitatessa varsinaista negatiivista merkitystä. Kuten Rawsonin määritelmässä todettiin, voidaan sanaa *bastard* käyttää myös ystävällisessä mielessä viittaamaan henkilöön, kuten:

Ah realise thit ahøe goat ma airm aroond the wee **bastard** n ahøn comforting him. (s. 236)

Ich stelle überrascht fest, daß ich den Arm um den kleinen **Kerl** gelegt habe und ihn tröste. (s. 265)

Mä tajuun et mä oon kietonu käteni **sen** ympärille ja lohдутan sitä. (s. 267)

Edellisestä esimerkistä huomataan, että käänöksissä on käytetty tässä tapauksissa neutraaleja sanoja (*Kerl* ja *se*) sanan *bastard* käänöksinä. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että käänösten kielissä ei mahdollisesti ole yhtä yleistä käyttöä kirosanaa viittaamassa henkilöön tällaisessa kontekstissa. Kappaleessa *Miksi ihmiset kiroilevat?* todettiin, että toisilleen läheiset ihmiset saattavat osoittaa läheisyyttä toisilleen kirosanoilla, mutta esimerkin tapauksessa tällaisesta käytöstä ei ole kyse, sillä lohduttaja ja lohdutettava tuskin tuntevat toisiaan. *Bastard* esiintyi kuitenkin usein myös

negatiivisessa merkityksessä, jolloin se on usein myös käännetty haukkuma- tai kirosanalla, kuten seuraavassa:

[õ] as sanctimonious, self-righteous, nose **bastards** were everywhere, just waiting to tip off the authorities. (s. 146)

[õ] den es gab überall scheinheilige, selbsgefällige, neugierige **Arschlöcher**, die nur drauf warteten, den Behörden einen Tip zu geben. (s. 168)

[õ] sillä tekopyhiä, omahyväisiä, uteliaita **paskiaisia** oli kaikkialla vain odottamassa tilaisuutta päästä lavertelemaan viranomaisille. (s. 169)

5.4.4 *Bastard* määritteenä

Seuraavassa on luetteloitu tapaukset, joissa *bastard* esiintyy määritteenä. Tällaisia löytyi aineistosta yhteensä viisi kappaletta.

englanti	N	saksa	N	suomi	N
bastard	4	Bastard	2	kieroonkasvanut	1
		(.)	2	mulkku	1
				vittu	1
				(.)	1
doss-bastard	1	bescheuertes	1	(.)	1

Sanaa *bastard* oli tutkitussa aineistossa käytetty määritteenä ainoastaan viisi kertaa, joten voidaan päätellä, että tällainen käyttö lienee sanalle hyvin epätyypillistä, muttei kuitenkaan aivan tavatonta. Saksannoksessa kahdessa ja suomennoksessa kolmessa tapauksessa määrite oli jätetty vielä kokonaan pois, mikä myös saattaa viitata siihen, että käyttöyhteys on epätyypillinen. Muiden luokkien tapaan käännosten joukossa esiintyi tuttuja ilmaisuja kuten *Bastard* (kaksi tapausta) ja *mulkku*. Tapauksia oli kuitenkin niin vähän, että niiden perusteella on mahdoton tehdä sen suurempia johtopäätöksiä, kuin että tämä käyttöyhteys on harvinainen sanan *bastard* kohdalla. Määritteenä *bastard* esiintyi esimerkiksi seuraavanlaisessa yhteydessä:

Just because he signed up fir the fuckin army again, six **bastard** years this time [ö] (s. 171)

Bloß weil er sich wieder, diesmal für sechs Jahre, zur Armee gemeldet [ö] (s. 194)

Kaikki vaan sen takia et se värväyty armeijaan helvetti soikoon vittu kuudeksi vuodeksi [ö] (s. 197)

Edellisessä esimerkissä molemmissa käännöksissä määrite on jätetty kokonaan pois, mutta suomennoksessa on lisätty *vittu* vahvistesanaksi mahdollisesti kompensoimaan juuri tätä poisjättöä. *Vittu* ei siis määritä alkuperäistekstin kirosanan tavoin sanaa *vuosi*, mutta mielestäni tässä yhteydessä *vittu* kuitenkin toimii sanan *bastard* vastineena.

5.4.5 *Bastard* Ë yhteenveto

Tutkitun englanninkielisen aineiston neljänneksi yleisin kirosana oli *bastard*, joka esiintyi yhteensä 98 kertaa. Rawsonin (1989, 36) mukaan sana viittaa aviottomaan lapseen, halveksuttavaan ihmiseen ja sillä usein viitataan juuri henkilöön tai jopa asiaan. *Bastard* on menettänyt paljon aiemmasta voimakkuudestaan ja tästä syystä sen kanssa käytetään usein vielä jotakin toista kirosanaa vahvisteena.

Aineistossa *bastard* viittasi lähes kaikissa tapauksissa henkilöön tai asiaan, mutta myös poikkeuksellista käyttöä määritteenä esiintyi. Tällaisia tapauksia oli kuitenkin vain muutama, joten tätä voitaneen pitää marginaalisena käyttöyhteytenä. Näin ollen sanasta *bastard* voidaan todeta, että se on käyttöyhteyksiltään lähes yhtä rajoitettu kuin esimerkiksi *cunt*. Sanan *bastard* kirosanakäännöksissä oli muihin tutkittuihin sanoihin verrattuna melko paljon vaihtelevuutta ottaen huomioon eteenkin sen, että *bastard* esiintyi aineistossa huomattavasti harvemmin kuin esimerkiksi *cunt*. Yleisimpiä saksannoksessa käytettyjä kirosanoja olivat *Schwein*, *Bastard*, *Sau*, *Arsch* sekä *Arschloch*. Suomennoksessa tyypillisimpiä olivat puolestaan *vittu*, *paskiainen*, *paska*, *paskapää*, *kusipää* ja *mulkku*.

Seuraava taulukko kuvaa haukkuma- ja kirosanojen suhdetta muihin ratkaisuihin käännöksessä. Tarkoituksena on antaa yleiskuva siitä, miten yleisesti kirosanoja on käytetty kunkin luokan käännöksissä suhteutettuna neutraaleihin ilmaisuihin ja poisjättöihin. Kirosana-kohdan alle lukeutuvat taululukossa ilmaisut, jotka on laskettu kuuluviksi haukkuma- tai kirosanoihin.

BASTARD	saksannos kirosana	saksannos ei kirosanaa	suomennos kirosana	suomennos ei kirosanaa
Itsenäinen ilmaisu (8 kpl)	7	1	7	1
Melko itsenäinen lisäys (1 kpl)	1	0	1	0
Viittaus henkilöön tai asiaan (84 kpl)	69	15	62	22
Määrite (5 kpl)	2	3	2	3
Yhteensä (98 kpl)	79	19	72	26

6. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten kirosanoja on käytetty Irvine Welshin *Trainspottingissa* ja miten näitä kirosanoja on käännetty suomeksi ja saksaksi.

Tarkoituksena oli myös tutkia, onko käännösten välillä joitain selviä eroavaisuuksia tai yhtäläisyyksiä ja onko aineistossa mahdollisesti havaittavissa yleisiä suuntauksia, miten kirosanoja on käännetty. Todettakoon vielä, että tässä tutkimuksessa esitetyt tulokset pätevät tämän tutkimuksen kohdalla, mutta niiden perusteella ei voi kuitenkaan vetää yleispäteviä johtopäätöksiä, sillä tutkimusaineisto oli verrattain pieni ja yksittäisen kääntäjän ratkaisut ja mieltymykset ovat saattaneet vaikuttaa siihen, että jotkut ilmaisut ovat olleet käännöksissä keskimääräistä yleisempiä tai harvinaisempia. Tämän lisäksi tutkimuksessa on otettu huomioon vain tutkittujen englanninkielisten kirosanojen (*fuck*, *cunt*, *shit* ja *bastard*) käännökset ja vastineet, joten tutkimus ei anna kattavaa kuvaa alkuperäisen tekstin ja käännösten kirosanojan käytöstä. Kääntäjät ovat esimerkiksi voineet lisätä kirosanoja johonkin toiseen kohtaan tekstissä oikean tyylin aikaansaamiseksi. Tällaiset tapaukset ovat kuitenkin jääneet tämän tutkimuksen puitteissa pimentoon.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että kiro sanoja kääntäessään kääntäjällä on käytettävissään useita eri ratkaisumahdollisuuksia, kuten esimerkiksi kiro sanan kääntäminen kohdekielisellä ~~sanakirjavastineella~~ (esim. *fuck* . *vittu*), kääntäminen jollain toisella kohdekielen kiro sanalla, kääntäminen jollain neutraalilla ilmaisulla, rakenteen muutos tai poisjätö. Kääntäjän käännösstrategian valinnalla voi olla suuri merkitys siihen, millainen mielikuva käännöksestä muodostuu lukijalle. Joissain tapauksissa käännökset saattavat poiketa paljonkin alkuperäisestä, mutta toimivat silti hyvin kohdekulttuurissa. Kääntäjällä onkin aina ratkaistavanaan ongelma, kuinka uskollinen kussakin tapauksessa tulisi olla alkutekstille ja kuinka paljon käännöstä pitäisi sopeuttaa kohdekulttuuriin ja millä keinoin tämä toteutetaan. Kiro sanojen kohdalla tämä saattaa ilmetä esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa kohdekulttuurissa kiroilu on huomattavasti paheksutumpaa kuin kulttuurissa, josta alkuteksti on peräisin. Tällaisissa tapauksissa kääntäjä on saattanut selvästi lieventää ilmaisuja ja poistaa kiro sanoja runsaastikin, mutta tekstistä välittyy silti lukijalle tarkoitettu mielikuva. Aina kyse ei välttämättä kuitenkaan ole tällaisesta tietoisesta valinnasta, vaan kääntäjä on voinut kussakin tilanteessa toimia oman kielitajunsa mukaisesti ja näin luonut käännöksen, joka vastaa hänen näkemystään alkutekstistä. Kääntäjän valinnoilla on siis suuri merkitys. Valinnoista riippuen käännös saattaa olla hyvin uskollinen alkuperäistekstille, mutta samalla vaikuttaa vieraalta tulokulttuurissa. Käännökset saattavat toisaalta myös esimerkiksi sisältää selvästi vähemmän kiro sanoja tai puhekielisyyksiä alkuperäiseen verrattuna, mutta toimivat taas hyvin kohdekulttuurissa. Voitaneen siis päätellä, että ei liene yhtä oikeaa tapaa kääntää kiro sanoja.

Tutkimani englanninkielisen aineiston yleisimmät kiro sanat olivat *fuck* (n. 1300 tapausta), *cunt* (n. 700 tapausta), *shit* (148 kertaa) sekä *bastard* (98 tapausta). *Fuck* siis esiintyi aineistossa lähes kaksi kertaa useammin kuin seuraavaksi yleisin kiro sana. *Fuck* oli tutkimukseni mukaan myös hyvin monipuolinen käyttöyhteyksiltään. Selvästi yleisimmin se kuitenkin esiintyi määritteenä (1020 kertaa). Kaikkien sanan *fuck* esiintymien käännökset huomioiden voidaan havaita, että yleisimmin saksannoksissa käytetyt kiro sanat olivat *verdamm*t (176 tapausta) ja *Scheiße* (122 tapausta). Saksannoksista havaitaan myös se, että poisjätöt ja kiro sanan korvaaminen jollakin neutraalilla sanalla olivat hyvin yleisesti käytettyjä ratkaisuja: 897 tapauksessa käännöksessä ei esiintynyt mitään haukkuma- tai kiro sanaa. Muissa tapauksissa siis saksannoksessa on käytetty jotakin haukkuma- tai

kirosanaa alkuperäisen kirosanan vastineena. Suomennoksessa oli käytetty selvästi enemmän kirosanoja sanan *fuck* vastineina ja ylivoimaisesti yleisimmin vastineena käytetty kirosana oli *vittu* (727 tapausta). Myös suomennoksessa esiintyi runsaasti poisjättöjä ja kirosanan korvaamista jollakin neutraalilla sanalla. Tällaisia tapauksia oli 486 kappaletta, mikä on huomattavasti vähemmän verrattuna saksannokseen. Erityisesti sanan *fuck* käännosten osalta kannattaa huomioida verbit-luokka, jossa poisjätöt ja korvaaminen neutraalilla sanalla olivat hyvin yleisiä: yhteensä 87 tapauksesta suomennoksessa 45 tapauksessa ja saksannoksessa 58 tapauksessa ei esiintynyt haukkuma- tai kirosanaa. Tässä tapauksessa huomionarvoista on myös se, että kummassakaan käänöksessä ei juuri esiintynyt kirosanan käyttöä verbinä, jolloin käänöksissä kirosanaelementti on tuotu virkkeeseen jollakin muulla tavalla. Tämän lisäksi käänöksistä havaitaan, että henkilöön tai asiaan viittaavien kirosanojen käänöksinä käytettiin muista luokista eroavia kirosanoja, kuten saksannoksen *Wichser*, *Arsch/Arschloch*, *zum Teufel/Henker* ja suomennoksen *runkku*, *kusipää ja -aivo*. Muiden luokkien osalta ei ollut havaittavissa, että tietyt kirosanat esiintyisivät erityisen usein tietyn luokan käänöksinä: samat kirosanat olivat toistuvasti yleisimpien joukossa kaikissa tutkituissa luokissa. Tällaisia olivat esimerkiksi suomennoksen *vittu* ja *paska* sekä saksannoksen *Scheiße*.

Myös *cunt* esiintyi tutkitussa aineistossa hyvin usein, mutta käyttöyhteyksiltään tämä oli muita tutkittuja sanoja rajoitetumpi: sanaa *cunt* käytettiin lähes yksinomaan viittaamaan joko henkilöön tai asiaan . ja näistä kahdesta tyypillisemmin henkilöön. *Cunt* ei esiintynyt aineistossa kertaakaan verbi-ilmaisuna eikä sanan osana ja vain kerran määritteenä. Saksannoksessa yleisimmin käytetyt kirosanavastineet sanalle *cunt* olivat *Arsch* (229 tapausta) ja *Arschloch* (53 tapausta). Kaiken kaikkiaan noin 700 esiintymästään sana *cunt* oli käännetty saksaksi näillä kahdella sanalla yhteensä 292 kertaa. Muiden tutkittujen sanojen tapaan saksannoksessa oli jälleen huomattava määrä poisjättöjä sekä tapauksia, jossa kirosana oli käännetty jollakin neutraalilla sanalla. Sanan *cunt* kohdalla tällaisia tapauksia oli yhteensä 258 kappaletta. Kaikissa muissa tapauksissa käänöksessä siis esiintyy jokin haukkuma- tai kirosana sanan *cunt* vastineena. Suomennoksessa yleisimmin vastineena käytetyt kirosanat olivat *mulkku* (235 tapausta) ja *vittu* (110 tapausta). Poisjättöjä ja kirosanan korvaamista jollakin neutraalilla sanalla esiintyi puolestaan 210 tapauksessa.

Sana *shit* oli tutkitussa aineistossa vasta kolmanneksi yleisin kirosana, mutta tästä huolimatta se oli lähes yhtä monipuolisessa käytössä kuin sana *fuck*. Sanaa *shit* oli käytetty itsenäisesti, verbinä, viittaamassa henkilöön tai asiaan, määritteenä sekä sanan osana. Monipuolisesta käytöstä huolimatta voidaan havaita, että tyypillisimmin *shit* viittaa asiaan. Kaikki sanan *shit* saksannokset huomioiden havaitaan, että yleisimmin vastineena käytetty kirosana oli *Scheiße* (102 tapausta). Huomautettakoon kuitenkin, että henkilöön viittaamassa käytettiin jälleen usein sanoja *Arsch* ja *Arschloch*. Poisjättöjä ja kirosanan korvaamista jollakin neutraalilla sanalla esiintyi sanan *shit* kohdalla saksannoksessa yhteensä 29 kertaa ja suomennoksessa puolestaan 36 kertaa. Yleisimmin suomennoksessa käytetty kirosanavastine oli *paska* 106 esiintymällään. Huomionarvoista on se, että suomennoksessa myös henkilöön viitattiin pääasiallisesti tällä sanalla, kun taas saksannoksessa henkilöön viitattiin muista luokista poikkeavilla kirosanoilla.

Neljästä tutkitusta sanasta *bastard* oli selvästi harvinaisin, muttei kuitenkaan käyttöyhteyksiltään rajoitetuin: *cunt* viittasi lähes yksinomaan henkilöön tai asiaan, mutta sanaa *bastard* oli käytetty näiden lisäksi jonkin verran myös määritteenä. Verbi-ilmaisussa tai sanan osana *bastard* ei kuitenkaan esiintynyt. Voidaan havaita, että selvästi yleisimmin sana *bastard* viittasi henkilöön (84 tapausta). Käännösten osalta voidaan havaita, että erityisesti saksannoksessa yleisimmin käytetyissä kirosanoissa on selvästi enemmän vaihtelua muihin tutkittuihin sanoihin nähden. Yleisimpiä saksannoksessa käytettyjä kirosanavastineita olivat *Arsch/Arschloch* (21 tapausta), *Bastard* (13 tapausta) sekä *Sau* (11 tapausta). Poisjättöjä tai korvaamista jollakin neutraalilla sanalla esiintyi saksannoksessa yhteensä 19 kertaa. Yleisimmät kirosanat suomennoksessa olivat puolestaan *paskiainen/paska/paskapää* (33 tapausta) sekä *mulkku* (13 tapausta). Poisjättöjä tai korvaamista neutraalilla sanalla esiintyi yhteensä 26 kertaa.

Seuraavaan taulukkoon olen aiemmin esitettyjen taulukoiden pohjalta tiivistänyt kaikkien tutkittujen sanojen kaikkien luokkien yleisimmät kirosanavastineet sekä sen, kuinka monessa tapauksessa käännöksessä kirosanailmaus on käännetty jollain neutraalilla ilmaisulla tai jätetty kokonaan pois. Tällaiset tapaukset olen merkinnyt taulukkoon +Ei kirosanaa+ ja tähän siis lukeutuvat mukaan molemmat edellä mainitut tapaukset. Taulukossa saksannokset on mainittu ennen suomennoksia.

	FUCK	N	CUNT	N	SHIT	N	BASTARD	N
Itsenäiset ilmaisut	Scheiße	26	Arsch/-loch	15	Scheiße	6	Schwein	3
	verdammt	15	ei kirosanaa	9	ei kirosanaa	2	ei kirosanaa	1
	ei kirosanaa	10	vittu	22	paska	9	vittu	3
	vittu	35	mulkku	15	ei kirosanaa	0	ei kirosanaa	1
	ei kirosanaa	1	ei kirosanaa	2				
Melko itsenäiset lisäykset	Scheiße	16	Arsch/-loch	28		0	Sau	1
	verdammt	14	ei kirosanaa	6			ei kirosanaa	0
	ei kirosanaa	9	vittu	17			piruparka	1
	vittu	35	mulkku	13			ei kirosanaa	0
	ei kirosanaa	4	ei kirosanaa	6				
Verbi- ilmaisut	sich verpissen	11		0	Scheiße	9		0
	ei kirosanaa	58			ei kirosanaa	7		
	vittu	23			paska	10		
	ei kirosanaa	45			ei kirosanaa	5		
Henkilö- tai asiasanan korvikkeet	Henkilö:		Arsch/-loch	238	Henkilö:		Arsch/-loch	21
	Wichser	13	ei kirosanaa	243	Arsch/-loch	4	Sau	10
	Arsch/-loch	9	mulkku	207	ei kirosanaa	0	Bastard	9
	ei kirosanaa	19	vittu/-pää	71	paska	5	ei kirosanaa	15
	kusipää/-aivo	11	ei kirosanaa	202	ei kirosanaa	1	paskiainen, paska/-pää	31
	ei kirosanaa	28			asia: Scheiße	69	mulkku	11
	asia: zum Teufel/ zum Henker	14			ei kirosanaa	12	ei kirosanaa	22
	ei kirosanaa	23			paska	65		
	vittu	29			ei kirosanaa	20		
	ei kirosanaa	8						
Määritteet	verdammt	145	Arsch	1	Scheiße	12	Bastard	2
	Scheiße	66	ei kirosanaa	0	ei kirosanaa	5	ei kirosanaa	3
	ei kirosanaa	773	paska	1	paska	11	mulkku	1
	vittu	595	ei kirosanaa	0	ei kirosanaa	6	ei kirosanaa	3
	ei kirosanaa	397						
Sanan osa	Scheiße	3		0	Scheiße	3		0
	ei kirosanaa	9			ei kirosanaa	3		
	vittu	8			paska	6		
	ei kirosanaa	6			ei kirosanaa	4		

Yllä oleva taulukko antaa hyvän yleiskuvan siitä, millä sanoilla kirosanoja on käännetty saksannoksessa ja suomennoksessa. Voidaan siis todeta, että kaikkia neljää tutkittua alkuperäiskielisen tekstin sanaa on käytetty itsenäisissä ilmaisuissa, viittaamassa henkilöön tai asiaan sekä määritteenä (vaikkakin käyttö määritteenä on erittäin marginaalista sanan *cunt* kohdalla). Hieman yllättäen *shit* ei esiintynyt kertaakaan melko itsenäisissä lisäyksissä, vaikka olisi hyvin voinut olettaa sen esiintyvän sillä perusteella, että sitä oli käytetty itsenäisissäkin ilmaisuissa ja monessa tapauksessa itsenäiset ilmaukset ja melko itsenäiset ilmaukset ovat muistuttaneet toisiaan. Samoin voidaan todeta, että sanat *cunt* ja *bastard* eivät esiintyneet verbi-ilmaisuissa eivätkä sanan osana. Muutenkin verbit-luokasta voidaan todeta, että käännöksissä kirosanat eivät esiintyneet varsinaisina verbeinä, vaan kirosana oli virkkeessä jonakin muuna elementtinä.

Alkuperäiskielisistä kirosanoista voidaan yleistäen sanoa, että *fuck* ja *shit* olivat käyttöyhteyksiltään monipuolisimmat, ja näistä *fuck* esiintyi tyypillisimmin määritteenä ja *shit* puolestaan viittaamassa asiaan. Sanat *cunt* ja *bastard* olivat puolestaan siinä mielessä toistensa kaltaisia, että molemmat olivat melko rajattuja käyttöyhteyksiltään ja kumpaakin käytettiin tyypillisimmin viittaamaan henkilöön.

Tutkittujen kirosanojen saksannoksista huomataan, että tietyt kirosanat ovat toistuvasti yleisimpien käännösten kohdalla. *Scheiße* näyttäisi olevan hyvin monipuolisessa käytössä, sillä se esiintyy käännöksenä kaikissa luokittelun luokissa. Tämä kuitenkin näyttäisi olevan tyypillinen käänнос lähinnä sanoille *fuck* ja *shit*. Tälle ilmiölle voidaan kuitenkin löytää järkevä selitys: jo aikaisemmin todettiin, että *cunt* ja *bastard* viittaavat pääasiallisesti henkilöön ja tässä käyttöyhteydessä *Scheiße* ei ole yleinen käänнос edes sanan *fuck* kohdalla, joka on muutoin hyvin usein käännetty sanalla *Scheiße*. Taulukosta näkyikin hyvin selvästi, että henkilöön viitataan saksannoksessa tyypillisimmin sanoilla *Arsch* ja *Arschloch*. Erityisen selvästi tämä käy ilmi sanan *cunt* kohdalla, joka viittaa lähes kaikissa tapauksissa henkilöön. Sanan *Scheiße* lisäksi lukumääräisesti hyvin usein käytetty kirosana oli *verdamm*, joka esiintyi erityisen tyypillisesti juuri sanan *fuck* käännöksenä ja erityisesti sitä käytettiin määritteenä. Kauttalinjan yleisimmin käytetyt saksannokset

kirosanoille tässä aineistossa näyttäisivät olevan *Scheiße* (246 tapausta), *verdammt* (182 tapausta) ja *Arsch/Arschloch* (344 tapausta). Edellisiin lukumääriin on laskettu mukaan kaikki esiintymät, joissa kyseinen kirosana on ollut kantasana tai yhdyssanan osana.

Suomennoksessa lukumääräisesti selvästi yleisimmin käytetty kirosana oli *vittu*, joka oli myös käyttöyhteyksiltään hyvin monipuolinen: sitä esiintyy käännöksenä kaikissa luokissa. Sanojen *shit* ja *bastard* käännösten osalta huomionarvoista on se, että näiden sanojen käännöksinä *vittu* ei esiinny kovin usein. *Vittu* siis näyttää keskittyvän sanojen *fuck* ja *cunt* käännöksiin. *Vitun* lisäksi myös *paska* ja *mulkku* osoittautuivat käyttöyhteyksiltään hyvin monipuolisiksi, sillä myös nämä esiintyivät käännöksinä lähes kaikissa luokissa. *Paska* esiintyi tyypillisimmin sanan *shit* käännöksenä, kun taas *mulkku* esiintyi useimmin sanan *cunt* vastineena. Voidaan todeta, että selvästi yleisimmät kirosanojen suomennokset kauttalinjan olivat juuri edellä mainitut *vittu* (853 tapausta), *mulkku* (283 tapausta) ja *paska* (190 tapausta). Edeltäviin lukumääriin on laskettu kaikki ne tapaukset, joissa kyseinen kirosana on ollut kantasana tai yhdyssanan osana.

Saksannoksen kohdalla havaittiin, että henkilöön viittaavat kirosanat poikkesivat muista yleisimmin käytetyistä kirosanoista. Suomennoksen kohdalla yhtä selvää eroa ei ilmennyt, sillä *vittu*, *mulkku* ja *paska* olivat myös tässä yhteydessä yleisimpiä käännöksiä. Sekä suomennoksessa että saksannoksessa voidaan myös ajatella, että alkuperäisen tekstin kirosanan aihepiiri on jossain määrin voinut vaikuttaa siihen, minkä kirosanan kääntäjä on valinnut. Esimerkiksi suomennoksessa on käytetty sanaa *vittu* erityisen usein sanojen *fuck* ja *cunt* käännöksinä. Sana *shit* taas on useimmiten käännetty sanalla *paska*. Molempia sanoja *vittu* ja *paska* on myös käytetty käännöksinä lähes yhtä monipuolisesti, joten ei voida ajatella, että kääntäjän valintaan olisi vaikuttanut se, että toinen sana ei esimerkiksi sopisi tiettyyn käyttöyhteyteen, vaan vaikuttimena on mahdollisesti ollut juuri alkuperäistekstin kirosanan aihepiiri. Saksannoksessa tätä ei ollut aivan yhtä selvästi havaittavissa, mutta saksannoksessakin esiintyi *Scheiße* hyvin usein sanan *shit* käännöksenä, mutta tähän saattaa toki olla syynä sekin, että sanaa *Scheiße* käytettiin käännöksenä hyvin usein muidenkin tutkittujen sanojen kohdalla. Viitteitä alkutekstin aihepiirin vaikuttamiseen antaa sanan *bastard* käännökset, joissa sana *Bastard* esiintyi kohtalaisen usein, vaikka muissa luokissa tätä ei esiintynyt kertaakaan.

Mielenkiintoista ja huomionarvoista on sekin, että kiro sanat näyttävät ainakin tutkitussa aineistossa noudattavan melko hyvin 2.4 Kielikohtaiset ero kiroilussa -kappaleessa esitettyjä väitteitä tutkittujen kielten kiro sanoista. Englannin kielen osalta todettiin, että yleisimmin kiro sanat ovat liittyvät seksuaalisuuteen tai ruumiintoimintoihin ja ulostamiseen ja että *fuck* on todella runsaassa käytössä . erityisesti määritteenä. Tutkitussa aineistossa havaittiin, että *fuck* todellakin oli yleisimmin käytetty kiro sana. tämän lisäksi kaksi tutkitun aineiston yleisintä kiro sanaa (*fuck* ja *cunt*) liittyivät seksuaalisuuteen. Myös ruumiintoiminnot ja ulosteet olivat hyvin edustettuina, sillä *shit* oli aineiston kolmanneksi yleisin kiro sana. Saksankielisistä kiro sanoista puolestaan kerrottiin aiemmin, että tyypillisiä ovat erityisesti anaaliorientoituneet ruumiintoiminnot ja ulosteet. Tämäkin näyttää pitävän paikkansa, sillä yleisimpiä kiro sanoja olivat juuri *Scheiße* ja *Arsch*. Suomenkielisten kiro sanojen osalta sanottiin, että yleisimpiä aiheita ovat seksuaalisuus, uskonto ja ulosteet. Aineistossa havaittiin, että yleisimpiä kiro sanoja suomennoksessa olivat *vittu*, *mulkku* ja *paska*, mikä vahvistaa aiemmin väitettyä. Aineistossa esiintyi myös uskonnollisia kiro sanoja, mutta nämä eivät kuitenkaan yltäneet yleisimmin käytettyjen kiro sanojen joukkoon.

Karkeasti yleistäen voidaan todeta:

- *Fuck* on tyypillisimmin käännetty saksaksi sanoilla *Scheiße* ja *verdammt*. Tyypillisin suomennos on puolestaan sana *vittu*.
- *Cunt* on tyypillisimmin käännetty saksaksi sanoilla *Arsch* ja *Arschloch* ja suomennettu puolestaan sanoilla *vittu* ja *mulkku*.
- *Shit* on tyypillisimmin käännetty saksaksi sanalla *Scheiße* ja vastaavasti tyypillisin suomennos oli *paska*.
- *Bastard* on tyypillisimmin käännetty sanoilla *Arsch*, *Arschloch* ja *Bastard*. Tyypillisimpiä suomennoksia olivat puolestaan sanoilla *paska* ja *mulkku*.

Molemmissa käänöksissä kaikkien luokkien kohdalla oli myös huomattavasti poisjättöjä ja kiro sanan korvaamista jollakin neutraalilla sanalla. Tämä on huomionarvoista siinä mielessä, että kyse saattaa olla siitä, että eri kielissä ei välttämättä käytetä yhtä paljon kiro sanoja, eri kielten rakenteet eivät välttämättä mahdollista yhtä monipuolista kiroilua tai

sitten kääntäjän omat mieltymykset ovat voineet vaikuttaa käännökseen. Tällaiset seikat tarjoavat kiinnostavia uusia tutkimusmahdollisuuksia, mutta valitettavasti tämän tutkielman puitteissa näihin seikkoihin ei ole voitu kiinnittää erityistä huomiota.

Tässä tutkimuksessa on tutkittu kirosanojan kääntämistä *Trainspottingin* saksannoksessa ja suomennoksessa ja perehdytty erityisesti neljän alkuperäiskielisessä teoksessa yleisimmin esiintyneen kirosanan käännöksiin. Tutkimuksen laajuus ei riitä antamaan kattavaa kokonaiskuvaa edes tämän yhden teoksen ja sen käännösten kirosanoista. Tutkimuksessa ei esimerkiksi ole otettu huomioon sitä, että käännöksissä kirosanoja on saatettu lisätä tekstiin muissa kohdissa tai sitä, että kirosanoilla luotua tyyliä on saatettu kompensoida jollain toisella kielellisellä keinolla. Tavoitteena oli perehtyä käännöksiin, vertailla niitä sekä keskenään että alkuperäisteksen kanssa, mutta tämä vertailu on rajattu niihin alkuperäistekstin lauseisiin, joissa esiintyy tutkittuja kirosanoja ja näiden käännöksiin. Tätä laajempi tutkimus ei valitettavasti ollut mahdollista tämän tutkielman puitteissa. Tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että kirosanojen kääntämiselle (kuten ei itse kiroilemisellekaan) ole olemassa ehdottomia sääntöjä, miten sitä tulisi tehdä. Tämän tutkimuksen perusteella voitiin havaita muutamia yleisiä trendejä, joita tutkitut käännökset ainakin jossain määrin noudattavat, mutta viimekädessä ratkaisun tekee kääntäjä, joten yleispätevien johtopäätösten vetäminen tämän tutkimuksen pohjalta ei ole mahdollista. Esietyt tulokset pitävät paikkansa tämän aineiston osalta ja mahdollisesti antavat viitteitä yleisistä tavoista kääntää kirosanoja.

7. Aineisto

Welsh, Irvine 2001. *Trainspotting*. Vintage, Lontoo.

Welsh, Irvine 1999. *Trainspotting*. Wilhelm Goldmann Verlag, München. (Kääntänyt Peter Torberg).

Welsh, Irvine 1996. *Trainspotting*. Otava, Keuruu. (Kääntänyt Sauli Santikko).

8. Lähteet

Andersson, Lars-Gunnar 2004. *Fult språk . Svordomar, dialekter och annat ont*. Carlssons Bokförlag AB, Falun.

Andersson, Lars & Trudgill, Peter 1990. *Bad Language*. Blackwell, Oxford.

Heikkinen, Marja & Heikkinen, Vesa 2009. *Suomi*. Teoksessa Vanderplank, Robert 2009: *Ruma kuin apinan kainalo . Maailman mehevimmät solvaukset*, sivut 124. 131. Otava, Keuruu.

Hintikka, Marianna 2004. *Mistä on rumat sanat tehty?* Teoksessa *Englannin aika . Elävän kielen kartoitusta*, sivut 187. 193. Toimittaneet: Nevalainen, T., Rissanen, M., Taavitsainen, I.. WSOY, Porvoo.

Hjort, Minna 2007a. *Nyt mun täytyy kyllä vaihta rekisteriä, eli siis vittu+*. *Voimasanankäytöstä Mikko Rimmisen Pussikaljaromaanissa*. Elektroninen aineisto <http://elektra.helsinki.fi/se/s/0558-4639/49/nytmunta.pdf>

Hjort, Minna 2007b. *Kirosanakyselyn satoa*. Kääntäjä 2/2007.

Jokinen, Assi 2006. *Jeekunasta vittuun ja muita muutoksia nuortenkirjojen kielessä 1960-luvulta 1990-luvulle*. Tampereen yliopisto, suomen kielen laitos, pro gradu -tutkielma.

Kiuru, Leena & Montin, Riitta 1991. *Om svordomar och deras översättning*. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet. Serie C nr. 7. Oulun yliopisto, Oulu.

Ljung, Magnus 1983. *Fuck you, shithead! Om översättningen av amerikanska svordomar till svenska*. Teoksessa Från språk till språk. Sjutton uppsatser om litterära översättning. Sivut 227. 295. Toimittaneet: Engwall, G. ja Geijerstam, R. Studentlitteratur, Lund.

Ljung, Magnus 1984. *Om svordomar i svenskan, engelskan och arton andra språk*. Akademitlitteratur, Tukholma.

McEnery, Anthony & Xiao, Zhonghua 2004. *Swearing in Modern British English: The Case of fuck in the BNC*. Verkko-osoite: <http://lal.sagepub.com/cgi/content/abstract/13/3/235>

Montague, Ashley 1942. *On the Physiology and Psychology of Swearing*. Psychiatry vol. 5:2, sivut 189. 203.

MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0 2009. Kielikone Oy.

MOT Englanti 4.8 englanti-suomi 2010. Kielikone Oy.

Nübling, Damaris & Vogel, Marianne 2004. *Fluchen und Schimpfen kontrastiv. Zur sexuellen, krankheitsbasierten, skatologischen und religiösen Fluch- und Schimpfwortprototypik im Niederländischen, Deutschen und Schwedischen*.

Germanistische Mitteilungen 59, 19. 33. Verkko-osoite: <http://www.bgdv.be/gm59/nuebling-vogel.pdf>. Luettu 8.1.2010.

Pekkala, Erpo 2009. *Kiroilu on hyvä kipulääke*. Verkko-osoite: <http://www.medi uutiset.fi/rytmis/article325398.ece?s=u&wtm=medi-04092009> luettu 29.10.2009.

Rawson, Hugh 1989. *Wicked Words . A Treasury of Curses, Insults, Put-Downs, and Other Formerly Unprintable Terms from Anglo-Saxon Times to the Present*. Crown Publishers Inc, New York.

Spinney, Laura 2007. *The science of swearing*. New Scientist 22/12/2007, vol 196 sivut 51. 53.

Talasmäki, Miia 2000. *Situational code-switching and swearing in Irvine Welsh's novel Trainspotting*. Oulun Yliopisto, englannin kielen laitos, pro gradu -tutkielma.

Tammi, Jari 2007. *Suuri kirosanakirja*. WSOY, Juva.

Vanderplank, Robert 2009. *Ruma kuin apinan kainalo . Maailman mehevimmät solvaukset*. Otava, Keuruu.

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T-R., Alho, I. 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. Verkkoersio. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>

Wardhaugh, R. 1993. *An introduction to Sociolinguistics*. Blackwell, Oxford.

Welsh, Irvine: www.irvinewelsh.net luettu 10.12.2009

DEUTSCHE KURZFASSUNG

Universität Tampere

Institut für Sprach- und Translationswissenschaften

Translationswissenschaft (Finnisch. Deutsch)

PAAVILAINEN, MONA:

Fucking helvetin Scheiße

Von Fluchwörtern und ihren Übersetzungen im Roman *Trainspotting* von Irvine Welsh.

MAGISTERARBEIT: 103 Seiten

Deutsche Kurzfassung: 17 Seiten

Mai 2010

EINLEITUNG

In dieser Magisterarbeit werde ich Flüche und das Übersetzen von Fluchwörtern im Roman *Trainspotting* von Irvine Welsh untersuchen. Es gibt unerwartet wenig wissenschaftliche Untersuchungen über das Thema Fluchwörter . vielleicht, weil man sie nicht als Teil des normalen Sprachgebrauchs wahrnimmt und möglicherweise sind sie deswegen unbeachtet geblieben. Es wurden schon einige populärliterarische Werke, wie z. B. Fluchwortliste (z.B. Tammi 2007), komische Ausdrücke, Übersetzungen und so weiter, über Fluchwörter geschrieben, aber meiner Meinung nach es ist trotzdem überraschend, dass diesem Thema so wenig Aufmerksamkeit geschenkt wurde. Ich finde dieses Thema aber wichtig und interessant, weil heutzutage die Fluchwörter im alltäglichen Sprachgebrauch so üblich sind, dass man sie kaum mehr bemerkt.

Nach Andersson und Trudgill (1990, 57) spiegelt das Fluchen die Werte und Einstellungen einer Gesellschaft wider. Früher wurden Fluchwörter stärker missbilligt und sie hatten auch intensivere Bedeutung. Die heutige Gesellschaft ist freizügiger und daraus resultiert womöglich die Tatsache, dass die Fluchwörter Teil des gewöhnlichen Sprachgebrauchs geworden sind. Das Thema Fluchwörter ist besonders interessant, wenn man darstellen möchte, wie die Sprache in Wirklichkeit verwendet wird . nicht wie man sie verwenden sollte.

Das Ziel dieser Arbeit besteht darin zu untersuchen, wie man Fluchwörter aus dem Englischen ins Deutsche und Finnische übersetzt hat, mögliche Regelmäßigkeiten zu finden und aus diesen letztlich allgemeine Schlüsse zu ziehen. *Trainspotting* von Irvine Welsh wurde deswegen als Material gewählt, weil in diesem Roman besonders viel geflucht wird und damit die Zahl der analysierten Fälle ansteigt. Je mehr Fälle es gibt, desto zuverlässiger und stichhaltiger sind die Schlussfolgerungen. Man sollte bedenken, dass mit anderem oder umfangreicherem Material die Ergebnisse völlig unterschiedlich aussehen könnten, aber das vorliegende Material ist schon umfassend genug, um einige Generalisierungen vorzunehmen und Regelmäßigkeiten finden zu können. Außerdem ist das Ziel dieser Arbeit nicht zu sagen, wie man Fluchwörter im Allgemeinen übersetzen sollte oder wie es hauptsächlich gemacht wird, sondern aufzuzeigen, wie man die Fluchwörter in diesem Roman übersetzt hat und daraus zu folgern, ob einige Regelmäßigkeiten vorliegen.

FLUCHEN UND FLUCHWÖRTER

Es ist anzunehmen, dass jeder eine Vorstellung darüber hat, welche Worte Fluchwörter sind und welche nicht. Genauer betrachtet ist es aber nicht so eindeutig: Sprachforscher haben einige Definitionen und Klassifizierungen für Fluchwörter aufgestellt, aber trotzdem gibt es keine eindeutige Definition für ein Fluchwort. Die Meisten würden bestimmt zustimmen, dass zum Beispiel *Fotze* ein Fluchwort ist und *Hund* nicht. So einfach lässt sich dies aber nicht generalisieren, weil sich Fluchwörter und Kraftausdrücke im Allgemeinen von dem Originalausdruck entfernt oder sogar völlig von diesem gelöst haben. Die Situation und Funktion spielen auch eine große Rolle beim Fluchen und in

einer bestimmten Situation können zwei sehr unterschiedliche Wörter dieselbe Funktion haben. (Andersson & Trudgill 1990, 59.) Zudem ist das Fluchen mit einer bestimmten Kultur und deren Struktur und Gesellschaft verbunden (Andersson & Trudgill 1990, 55). Nach Nübling und Vogel werden die Fluchwörter aus solchen Bereichen übernommen, die in einer Kultur meist tabubelegt sind. Als Beispiel nennen sie die Deutschen, die besonders viele Fluchwörter haben, die sich auf Ausscheidungen oder Stuhlentleerung beziehen, weil Hygiene und Reinheit für sie fast eine Besessenheit ist. (Nübling & Vogel 2004, 29. 31.)

In unterschiedlichen Zusammenhängen werden auch unterschiedliche Fluchwörter verwendet. Andersson hat fünf übliche Zusammenhänge analysiert, in denen man üblicherweise flucht: 1) physischer Schmerz oder Hass, 2) psychischer Schmerz oder Hass, 3) Schimpfen oder wenn man Widerwillen fühlt, 4) Erstaunen oder Überraschung 5) Ablehnung. (Andersson 2004, 98. 101.) Ljung seinerseits betont, dass die soziale Funktion des Fluchens genau so wichtig ist wie die aggressive Funktion. Das soziale Fluchen schafft zum Beispiel ein Gefühl der Zusammengehörigkeit und ist besonders üblich unter jungen Menschen und Soldaten. (Ljung 1984, 14.)

Fluchwörter sind immer noch tabubelegt und gerade dieser Umstand verleiht den Wörtern ihre Stärke und Kraft (Andersson 2004, 82). Früher waren die religiösen Fluchwörter sehr kraftvoll, weil die Religion auch eine größere Bedeutung in der Gesellschaft hatte als das heute der Fall ist. Man hat auch immer Sex und Ausscheidungen missbilligt und deswegen sind sie auch übliche Themenbereiche für Fluchwörter. (Ljung 1984, 29.) Nach Andersson (2004, 82) könnten in Zukunft zum Beispiel einige Krankheiten, Rassen und so weiter Themen für Fluchwörter sein. Ljung stimmt mit Andersson darin überein, aber er hält es für unwahrscheinlich, dass man viele neue Fluchwörter erschaffen würde, weil die heutigen ihre Stellung gefestigt haben. Ljung ist der Meinung, dass die Entwicklung eher in die Richtung von neuen Kombinationen und Zusammenhängen geht. (Ljung 1984, 31. 32.)

Das Vergleichen von Fluchwörtern in verschiedenen Sprachen ist kompliziert, weil Fluchwörter sehr fest mit einer Kultur und Gesellschaft verbunden sind. Ferner haben sie keine eindeutige Definition und das Fluchen variiert zwischen Bevölkerungsgruppen, sogar in einer bestimmten Personengruppe je nach Kontext und Situation. Nach Ljung werden die Fluchwörter in verschiedenen Kulturen unterschiedlich gebildet und sie basieren auf unterschiedlichen Eigenschaften. Er ist der Auffassung, dass es universale Fluchworttypen gibt, aus denen Ausdrücke ausgewählt werden, die zu der betreffenden Sprache passen. (Ljung 1984, 37. 38.)

DEFINITIONEN FÜR FLUCHWÖRTER

Auf den ersten Blick wirkt der Begriff *Fluchwort* evident . alle wissen was ein Fluchwort ist. Dennoch ist die Festlegung alles andere als einfach . bisher hat sie sich als unmöglich erwiesen. Die Wissenschaftler haben aber einige Begriffsbestimmungen erarbeitet. Man kann sie als synonym für Kraftwörter beschreiben: sie bestärken den Ausdruck und man kann sie für frech halten (MOT Kielitoimiston sanakirja 2009). Typisch für Fluchwörter ist, dass man sie statt ihrer buchstäblichen Bedeutung in ihrer emotiven Bedeutung verwendet. Dies bedeutet aber nicht, dass das Fluchen immer emotiv ist. Man kann Fluchwörter auch folgendermaßen beschreiben:

- a) sie beziehen sich auf stigmatisierte und tabubelegte Themen in einer Kultur;
- b) sie sollen nicht buchstäblich interpretiert werden;
- c) man drückt mit ihnen starke Attitüden und Emotionen aus.

(Andersson & Trudgill 1990, 53.)

Nach Andersson und Trudgill haben die Fluchwörter so viele Anwendungsweisen, dass eine umfassende Klassifizierung unmöglich ist, aber dennoch haben sie vier Hauptkategorien aufgestellt:

- 1) **Expletives** (wie z.B. *Shit!* und *Scheiße!*) . drücken vor allem Emotionen und Gefühle aus und sind an keine bestimmte Person gerichtet.
- 2) **Abusives** (wie z.B. *Go to hell!* und *verdammter Idiot*) . haben eine abwertende Bedeutung und sind an jemanden gerichtet, den man absichtlich verletzen möchte.

- 3) **Humorous** (wie z.B. *Get your ass in gear!*) . sind auch an jemanden gerichtet, aber statt der Absicht zu verletzen sind sie eher scherzhaft gemeint.
- 4) **Auxiliary** (wie z.B. *This fucking X*) . diese Fluchwörter sind an niemanden gerichtet und oft sind sie auch unbetont. Sie repräsentieren im Prinzip eine Ausdrucksweise, die man als 'lazy swearing' nennen könnte.

Andersson und Trudgill betrachten die zwei ersten Klassen als die Hauptkategorien und die anderen als sekundär. (Andersson & Trudgill 1990, 59. 61.) Außer den erwähnten Kategorien nennen sie **ritual swearing** als einen Kontext, in dem Fluchwörter oft vorkommen. Ritual swearing (auch als sounding, signifying und playing the dozens genannt) ist besonders üblich bei Afroamerikanern und in diesem Kontext sind die Fluchwörter sowohl humoristisch als auch Beschimpfungen. (Andersson & Trudgill 1990, 66.)

WARUM FLUCHEN DIE MENSCHEN?

Das ist eine interessante Frage, da eine Vielzahl von Menschen dem Fluchen gegenüber negativ eingestellt ist, aber dennoch zumindest gelegentlich Fluchwörter verwendet. Wenn Kinder anwesend sind, wird das Fluchen stärker missbilligt, aber zum Beispiel bei einem Eishockeyspiel ist es beinahe ein fester Bestandteil. Andersson hat die Motive für das Fluchen in drei Hauptkategorien eingeteilt: 1) psychologisches Motiv, 2) soziales Motiv und 3) sprachliches Motiv.

Psychologisches Fluchen ist mit der Person selbst verbunden . es ist nicht im Voraus geplant, sondern es ist eine natürliche Reaktion wie zum Beispiel das Weinen. Typische Beispiele sind die Aufschreie vor Schmerz, Wut und Überraschung. Auf diese Weise kann man zum Beispiel Stress und Aggressionen ablassen. (Andersson 2004, 110. 111.) Nach einer Untersuchung der Universität Keele, konnte man Schmerz zweimal länger ertragen, wenn man gleichzeitig flucht (Pekkala 2009).

Zum sozial motivierten Fluchen gehören immer zwei oder mehr Personen und die Absicht ist nicht unbedingt Emotionen zu wecken oder Aggressionen abzulassen. Besonders bei Männern und Kindern geht es darum, dass man härter oder mutiger erscheinen will. Soziales Fluchen kann auch nach einer Schockreaktion streben und diese wird am wahrscheinlichsten in einem Kontext verwirklicht, in dem das Fluchen untypisch ist. Wenn z.B. ein Politiker oder Lehrer flucht, hat das eine größere Schockwirkung als ein paar Fluchwörter, die in einer Kneipe ausgesprochen werden. (Andersson 2004, 113. 114.) Das Gefühl von Zusammengehörigkeit ist auch zentral: Ljung sagt, dass je mehr Personen in Gegenwart anderer fluchen, desto stärker ist das Zusammengehörigkeitsgefühl (Ljung 1984, 14. 15). Zusätzlich kann man Freundlichkeit und Vertrautheit mit Fluchwörtern ausdrücken. Das basiert darauf, dass die betreffenden Leute einander sehr gut kennen und denselben Code miteinander teilen. Außer diesen positiven Verwendungen wird sozial motiviertes Fluchen natürlich beim Insultieren und Beschimpfen angewendet. (Andersson 2004, 115. 120.)

Viele denken, dass Fluchen hässlich ist und die Menschen nicht fluchen sollten, weil es die Sprache verschlechtert, ein Zeichen für einen kleinen Wortschatz ist und Denkfaulheit ausdrückt (Andersson & Trudgill 1990, 63). Nach Andersson gibt es auch ein sprachliches Motiv für das Fluchen. Man kann behaupten, dass die Fluchwörter, genauso wie andere Wörter, eine spezielle Rolle und Funktion haben und sie dem Sprecher helfen, sich genauer auszudrücken. Die Botschaft kann natürlich in den meisten Sprachen auf vielfältige Weise ausgedrückt werden, aber die Fluchwörter geben der Botschaft dennoch ihren eigenen Ton und der Ton kann oft einen erheblichen Einfluss darauf haben, wie die Botschaft letztendlich verstanden wird.

SPRACHSPEZIFISCHE UNTERSCHIEDE IM FLUCHEN

Die finnische Sprache hat eine besonders reiche sFluchkultur%. Wie auch in anderen Sprachen stammen die finnischen Fluchwörter aus Themenbereichen wie Religion (*perkele*), Fäkalien (*paska*), Geschlecht und sexuelle Unmoral (*huora, vittu*). Im Finnischen ist es auch einfach, aus den alten mit Hilfe von Ableitungen und Wortkombinationen neue Fluchwörter zu bilden. (Heikkinen & Heikkinen 2009, 124. 126.) In diesem Sinn ähneln

sich die finnische und die deutsche Sprache: in der deutschen Sprache lassen sich auch leicht neue Fluchwörter ableiten. Die Deutschen verwenden oft Wörter für körperliche Funktionen, wenn etwas schief geht und *Scheiße* wird so häufig benutzt, dass sich seine Kraft deutlich verringert hat. (Vanderplank 2009, 30.)

Die Fluchwörter in der englischen Sprache basieren auch auf denselben Themen wie in der finnischen und der deutschen Sprache: Sexualität, Körperfunktionen und Religion. Auf Sexualität und Körperfunktionen bezogene Fluchwörter werden heutzutage stärker missbilligt als die religiösen. (Hintikka 2004, 188.) Besonders häufig wird das Wort *fuck* angewendet. Im Vergleich mit dem Deutschen und Finnischen, ist es eine englische Besonderheit neue Fluchwörter mit Hilfe der *infixierung* zu bilden (zum Beispiel *absofuckinglutely*). (Ljung 1984, 54. 61.)

DAS ÜBERSETZEN VON FLUCHWÖRTERN

Man kann sagen, dass das Übersetzen von Fluchwörtern ein besonders schwieriger Themenbereich ist. Nach Ljung gibt es viele verschiedene Probleme beim Übersetzen von Fluchwörtern. Seiner Ansicht nach resultieren diese Probleme zum Teil aus strukturellen Unterschieden der Sprachen und der Tatsache, dass in verschiedenen Kulturen Fluchwörter aus unterschiedlichen Bereichen kommen. Er betont, dass der Übersetzer ein sehr gutes Gefühl für die Nuancen der Fluchwörter haben muss. Manchmal ist es auch zulässig die ganze Profanität wegzulassen: oft kann derselbe stilistische Effekt durch ein anderes sprachliches Mittel erreicht werden. (Ljung 1983, 277. 278, nach Kiuru & Montin 1991, 40.)

Die Funktion von übersetzten Fluchwörtern besteht insbesondere darin, die Gefühle und Attitüden der originalen Fluchwörter zu vermitteln. Der Übersetzer muss demzufolge eine Kraft- und Stilebene finden, die in der Zielkultur dieselbe Funktion beinhaltet. Dazu braucht man eigene Erfahrung und Kenntnisse, weil zum Beispiel Wörterbücher in den meisten Fällen nicht genug Informationen über Nuancen und Stilwert vermitteln. (Kiuru & Montin 1991, 42. 43.) Nach Hjort folgen die meisten Übersetzer einem allgemeinen Prinzip, wenn

sie Fluchwörter übersetzen und sie treffen ihre Entscheidungen bewusst und mit Bedacht. Individuelle Entscheidungen und Vorlieben wie auch Eigenschaften der Sprache und externe Faktoren können einen Einfluss auf die Wahl des Ausdrucks haben. Ihrer Untersuchung zufolge betrachten die meisten Übersetzer Fluchwörter als hässlich, aber nicht als unnötig, sondern sie sind ein wesentlicher Bestandteil der Sprache . manchmal sind sie das beste Mittel, um bestimmte Gefühle und Attitüden zu vermitteln. (Hjort 2007b)

FORSCHUNGSMATERIAL

Als Material meiner Magisterarbeit dient der Roman *Trainspotting* von Irvine Welsh sowie seine deutsche und finnische Übersetzung. Das Originalwerk wurde im Jahr 1993 erstveröffentlicht und die beiden Übersetzungen im Jahre 1996 (deutsche Übersetzung: Peter Torberg, finnische Übersetzung: Sauli Santikko). Das Buch beschreibt das Leben einiger schottischer Drogenabhängiger in den 80er Jahren. Drogen, Gewalt, Kriminalität, Arbeitslosigkeit, Aids und so weiter sind die zentralen Themen in diesem Werk. Das Buch ist in sieben Teilen gegliedert und jeder von diesen Teilen ist wieder in kürzere Kapitel unterteilt. Bemerkenswert dabei ist, dass in der deutschen Übersetzung ein ganzes Kapitel fehlt: das ganze Kapitel *The Elusive Mr Hunt* handelt von einem Wortspiel und vielleicht ist es deswegen weggelassen worden.

BESCHREIBUNG DES FORSCHUNGSPROZESSES

Bei dem Forschungsprozess wende ich die Aufteilung von Andersson und Trudgill (1991, 62. 63) an, in der Fluchwörter in fünf verschiedene Gruppen eingeteilt sind. Diese Einteilung habe ich aber etwas verändert, so dass sie sich besser für einen Vergleich von Übersetzungen eignet. Das heißt, dass die Wörter und Ausdrücke in meiner Arbeit in die folgenden Gruppen untergeteilt werden:

Fluchwörter

- 1) als selbstständige Ausdrücke (*Shit! Verdammte Scheiße!*)
- 2) als relativ selbstständige Ergänzungen (*Shit, I forgot all about it.*)
- 3) als Verbausdrücke (*scheißen*)
- 4) als Verweise auf Personen oder Sachen (*Sag dem Arschloch, dassö*)
- 5) als Bestimmungen (*beschissener Zug*)
- 6) als Teil eines Wortes (*absofuckinglutely*)

Hierbei bin ich folgendermaßen vorgegangen: zunächst wurden alle Vorkommen der drei üblichsten Fluchwörter (*fuck, cunt, shit* und *bastard*) im Ausgangstext gesucht und den erwähnten Gruppen zugeordnet. Dann wurden ihre Übersetzungen oder äquivalente Ausdrücke aus den Übersetzungen gesucht und als Letztes wurden alle Ausdrücke aufgelistet. Jedes Wort wird in jeder Gruppe separat analysiert und aus diesen separaten Analysen werden abschließend einige Generalisierungen vorgenommen und Schlussfolgerungen gezogen.

ANALYSE

FUCK

Fuck war das bei weitem üblichste Fluchwort im Ausgangstext mit seinen ungefähr 1300 Erwähnungen. Es wurde sehr häufig und vielseitig benutzt: es gab viele Erwähnungen in jeder untersuchten Gruppe. Es kam in selbständigen Ausdrücken 52-mal vor, in relativ selbstständigen Ergänzungen 41-mal, in Verbausdrücken 87-mal, als Verweis auf eine Person oder Sache 90-mal, als Bestimmung zirka 1020-mal und als Teil eines Wortes 19-mal. Daraus geht deutlich hervor, dass *fuck* obwohl es sehr vielseitig verwendet wird, trotzdem weitaus am häufigsten als Bestimmung vorkommt. In der folgenden Tabelle werden die üblichsten Übersetzungen in jeder Gruppe genannt. Andere Fluch- und Schimpfwörter sind unter ~~andere Fluch- und Schimpfwörter~~ gesammelt, Übersetzungen mit einem neutralen Wort finden sich unter ~~keine Fluch- oder Schimpfwörter~~ und (.) markiert Auslassungen.

FUCK	N	Deutsche Übersetzungen	N	Finnische Übersetzungen	N
Selbstständige Ausdrücke	52	Scheiße verdammt andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	26 15 6 9 1	vittu vedä käteen andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	35 10 7 1 0
Relativ selbsständige Ergänzungen	41	Scheiße verdammt andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	16 14 4 7 2	vittu andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	35 2 3 1
Verbausdrücke	87	sich verpissen andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	11 18 49 9	vittu andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	23 19 40 5
Verweis auf Personen oder Sachen	52 38 90	Person: Wichser Arsch/Arschloch andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.) Sache: Teufel/ zum Teufel zum Henker andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	13 9 11 8 11 7 7 1 6 17	Person: kuspää/ -aivo runkku andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.) Sache: vittu andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	11 5 8 16 12 29 1 3 5
Bestimmungen	1020	verdammt beschissene (49)/ Scheiß- (17) blöd andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	145 66 19 17 149 624	vittu helvetti andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	595 13 15 28 369

Teil eines Wortes	19	Schleiß-	3	vittu	8
		andere Fluch- oder Schimpfwörter	7	andere Fluch- oder Schimpfwörter	5
		keine Fluch- oder Schimpfwörter	9	keine Fluch- oder Schimpfwörter	6
		(.)	0	(.)	0

Wenn man die Übersetzungen in allen Klassen betrachtet, bemerkt man, dass die üblichsten deutschen Fluchwörter in den Übersetzungen *verdammt* (176-mal) und *Schleiß* (122-mal) waren. Am häufigsten wurde in der finnischen Übersetzung *vittu* (727-mal) für das Wort *fuck* verwendet. Bemerkenswert bei den Übersetzungen ist aber, dass die genannten Übersetzungen in den meisten Gruppen dominierten, aber als Verweis auf Personen oder Sachen *Wichser* und *paskapää* am häufigsten verwendet wurden. Zudem waren Verbausdrücke unterschiedlich, in denen oft das Fluchwort mit einem neutralen Ausdruck übersetzt wurde.

CUNT

Das zweitüblichste Fluchwort im Ausgangstext war *cunt*, das insgesamt ungefähr 700-mal vorkam. In selbstständigen Ausdrücken ist es 37-mal vorgekommen, 39-mal in relativ selbstständigen Ausdrücken, 620-mal als Verweis auf eine Person oder Sache und einmal als Bestimmung. *Cunt* wurde deutlich einseitiger verwendet als *fuck*: obwohl es Erwähnungen in den meisten Klassen gibt, wurde *cunt* hauptsächlich als Verweis auf Personen verwendet (auch in selbstständigen Ausdrücken und relativ selbstständigen Ergänzungen). Es gab auch einen Fall, in dem *cunt* (*cuntish*) als Bestimmung verwendet wurde, was offensichtlich eine sehr ungewöhnliche Anwendungsart ist.

CUNT	N	Deutsche Übersetzungen	N	Finnische Übersetzungen	N
Selbstständige Ausdrücke	37	Arsch	10	vittu	22
		Arschloch	5	mulkku	15
		andere Fluch- oder Schimpfwörter	13	andere Fluch- oder Schimpfwörter	9
		keine Fluch- oder Schimpfwörter	8	keine Fluch- oder Schimpfwörter	1
		(.)	1	(.)	1
Relativ selbstständige Ergänzungen	39	Arsch	22	vittu	17
		Arschloch	6	mulkku	13

		andere Fluch- oder Schimpfwörter	7	andere Fluch- oder Schimpfwörter	13
		keine Fluch- oder Schimpfwörter	3	keine Fluch- oder Schimpfwörter	1
		(.)	3	(.)	5
Verbausdrücke	0		0		0
Verweis auf Personen oder Sachen	620	Arsch	196	mulkku	207
		Arschloch	42	vittu (39), vittupää (32)	71
		andere Fluch- oder Schimpfwörter	139	andere Fluch- oder Schimpfwörter	140
		keine Fluch- oder Schimpfwörter (davon Pronomina 101)	199	keine Fluch- oder Schimpfwörter (davon Pronomina 78)	129
		(.)	44	(.)	73
Bestimmungen	1	Arsch	1	paska	1
Teil eines Wortes	0		0		0

Die Tabelle zeigt, dass bei den Übersetzungen von *cunt* in der deutschen Übersetzung *Arsch* (229-mal) und *Arschloch* (53-mal) die üblichsten Fluchwörter waren, in der finnischen Übersetzung dagegen waren die üblichsten *mulkku* (235-mal) und *vittu* (110-mal). Anzumerken ist in diesem Zusammenhang, dass *vittu* auch oft als eine Verstärkung, Teil eines Wortes und so weiter vorkommt. Das heißt, dass sich *vittu* als Übersetzung für *cunt* nicht unbedingt auf Personen oder Sachen bezieht. *Mulkku* hingegen verweist hauptsächlich auf eine Person, das ist die üblichste Anwendungsart von *cunt*. Daraus könnte man schließen, dass *mulkku* in diesem Werk die typische finnische Fluchwortübersetzung von *cunt* ist. Erwähnenswert ist auch, dass in beiden Übersetzungen Fluchwörter mit einem neutralen Wort übersetzt oder völlig weggelassen worden sind.

SHIT

Shit war das drittüblichste Fluchwort im Originaltext mit 148 Erwähnungen. Obwohl *shit* nicht so oft vorkam wie *cunt*, wurde es deutlich vielseitiger verwendet. Typischerweise verwies *shit* auf eine Person oder eine Sache (insgesamt 94-mal) und dabei am häufigsten auf Sachen (87-mal). Als eine Bestimmung kam *shit* 19-mal vor, 16-mal in Verbausdrücken, 10-mal als Teil eines Wortes und 9-mal in selbstständigen Ausdrücken. Unerwarteterweise gab es keine Erwähnung in relativ selbstständigen Ergänzungen.

SHIT	N	Deutsche Übersetzungen	N	Finnische Übersetzungen	N
Selbstständige Ausdrücke	9	Scheiße andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	6 1 2 0	Paska andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	9 0 0 0
Relativ selbstständige Ausdrücke	0		0		0
Verbausdrücke	16	Scheiße andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	9 0 7 0	Paska andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	10 1 5 0
Verweis auf Personen oder Sachen	7 87 94	Person: Arsch/Arschloch Scheiße andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.) Sache: Scheiß(e) andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	4 3 0 0 0 69 6 8 4	Person: Paska andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.) Sache: Paska andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	5 1 1 0 65 2 8 12
Bestimmungen	19	Scheiße andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	12 2 2 3	Paska andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	11 2 2 4
Teil eines Wortes	10	Scheiße andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	3 4 2 1	Paska andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	6 0 2 2

Die Tabelle zeigt, dass *shit* anteilmäßig, im Vergleich mit anderen untersuchten Wörtern, ziemlich oft als Teil eines Wortes vorkommt. Es ist auch deutlich zu sehen, dass *shit* am häufigsten auf Sachen verweist, aber natürlich sind auch die anderen Anwendungsarten bemerkenswert. Die üblichste deutsche Übersetzung für *shit* war *Scheiße* (102-mal) und die üblichste finnische Übersetzung war *paska* (106-mal). In der deutschen Übersetzung bildete aber die Klasse sVerweis auf Personen%eine Ausnahme: hier kamen *Arsch* und *Arschloch* am häufigsten vor. In der finnischen Übersetzung gab es keinen solchen Unterschied . das üblichste Fluchwort war nach wie vor *paska*.

BASTARD

Das vierte Wort in dieser Forschung war *bastard*, das insgesamt 98-mal in unterschiedlichen Verbindungen vorkam. Am häufigsten wurde es als Verweis auf Personen verwendet (84-mal), aber auch acht Mal in selbstständigen Ausdrücken, 5-mal als eine Bestimmung und ein Mal in einer relativ selbstständigen Ergänzung . es kam kein Mal in Verbausdrücken oder als Teil eines Wortes vor.

BASTARD	N	Deutsche Übersetzungen	N	Finnische Übersetzungen	N
Selbstständige Ausdrücke	8	Schwein Bastard andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	3 2 5 1 0	vittu andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	3 6 0 1
Relativ selbstständige Ausdrücke	1	Sau	1	piruparka	1
Verbausdrücke	0		0		0
Verweis auf Personen oder Sachen	84	Arschloch Sau Bastard Arsch andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	13 10 9 8 29 10 5	paskiainen mulkku paska + paskapää kusiää andere Fluch- oder Schimpfwörter keine Fluch- oder Schimpfwörter (.)	20 11 11 9 11 17 5

Bestimmungen	5	Bastard	2	mulkku	1
		andere Fluch- oder Schimpfwörter	0	andere Fluch- oder Schimpfwörter	1
		keine Fluch- oder Schimpfwörter	1	keine Fluch- oder Schimpfwörter	1
		(.)	2	(.)	2
Teil eines Wortes	0		0		0

Bastard wurde am meisten als Verweis auf Personen oder Sachen verwendet (auch in selbstständigen Ausdrücken), aber auch ein paar Mal als eine Bestimmung . dies kann aber als eine marginale Anwendungsart betrachtet werden. Das bedeutet, dass die Verwendung von *bastard* beinahe ebenso begrenzt ist wie die Verwendung von *cunt*. Interessant ist auch die Tatsache, dass es in den Übersetzungen zum Beispiel im Vergleich mit *cunt* relativ viel Varianz gab. Die üblichsten Fluchwörter in der deutschen Übersetzung waren *Schwein, Bastard, Sau, Arsch* und *Arschloch*. In der finnischen Übersetzung hingegen waren die üblichsten Fluchwörter *vittu, paskiainen, paska, paskapää, kusipää* und *mulkku*.

ERGEBNISSE UND SCHLUSSFOLGERUNGEN

Man kann feststellen, dass alle untersuchten vier Wörter in selbstständigen Ausdrücken, als Verweis auf Personen oder Sachen und als Bestimmung vorkommen (obwohl die Verwendung von *cunt* als eine Bestimmung sehr marginal ist). Unerwartet kam *shit* keinmal in relativ selbstständigen Ergänzungen vor. Zudem kommen *cunt* und *bastard* keinmal in Verbausdrücken oder als Teil eines Wortes vor. Über die Verbausdruck-Klasse kann man sagen, dass die Fluchwörter in Übersetzungen hauptsächlich nicht als Verb vorkommen, sondern in Verbausdrücken eine andere Funktion übernehmen. Es lässt sich generalisieren, dass *fuck* und *shit* am vielseitigsten verwendet wurden: *fuck* am häufigsten als Bestimmung und *shit* als Verweis auf eine Sache. *Cunt* und *bastard* ähneln sich in der Hinsicht, dass beide ziemlich begrenzt Anwendung finden und beide am häufigsten auf eine Person verweisen.

Wenn man die Übersetzungen betrachtet, ist zu sehen, dass einige Wörter immer wieder als üblichste Fluchwörter Anwendung finden. *Scheiße* wurde sehr vielseitig verwendet: es kam in jeder untersuchten Gruppe vor. Es wurde aber am häufigsten als Übersetzung für *fuck* und *shit* verwendet. Das ist verständlich, weil *cunt* und *bastard* typischerweise auf Personen verweisen und in der Funktion wurde *Scheiße* auch selten für *fuck* verwendet. Auf Personen wurde am häufigsten mit *Arsch* und *Arschloch* verwiesen. Besonders deutlich ist dies bei *cunt* zu sehen. Außer *Scheiße* kam *verdammt* sehr oft als Übersetzung vor. besonders oft für *fuck* und als Bestimmung. Im Allgemeinen waren die häufigsten deutschen Fluchwortübersetzungen anhand des vorliegenden Materials *Scheiße* (246-mal), *verdammt* (182-mal) und *Arsch/Arschloch* (insgesamt 344-mal).

In der finnischen Übersetzung war das üblichste Fluchwort *vittu*, das auch sehr vielseitig verwendet wurde: es kommt als Übersetzung in jeder Klasse vor. Bemerkenswert an den Übersetzungen von *shit* und *bastard* ist, dass *vittu* dort relativ selten vorkommt. Es sieht so aus, dass *vittu* besonders oft die Übersetzung für *fuck* und *cunt* ist. Außer *vittu* sind *paska* und *mulkku* sehr üblich und vielseitig: sie kommen in fast jeder Klasse vor. *Paska* erschien am häufigsten als Übersetzung für *shit* und *mulkku* dementsprechend für *fuck*. Es kann auch festgestellt werden, dass die obengenannten Wörter die üblichsten finnischen Übersetzungen waren: *vittu* kam insgesamt 853-mal vor, *mulkku* 283-mal und *paska* 190-mal.

Es ist auch möglich, dass in beiden Übersetzungen der Themenkreis des originalen Fluchwortes die Wahl des Übersetzers beeinflusst hat. In der finnischen Übersetzung zum Beispiel kommt *vittu* (Fotze) als Übersetzung für *fuck* und *cunt* vor und *paska* (Scheiße) für *shit*. In der deutschen Übersetzung war das nicht so deutlich, aber einige Hinweise waren zu sehen: *shit* wurde oft mit *Scheiße* übersetzt, aber noch interessanter ist, dass *bastard* oft mit *Bastard* übersetzt wurde. Auffällig dabei ist, dass *Bastard* keinmal als Übersetzung für *fuck*, *cunt* oder *shit* vorkam.

Grob generalisiert kann festgestellt werden:

- *Fuck* wurde am häufigsten ins Deutsche mit *Scheiße* sowie *verdammt* und ins Finnische mit *vittu* übersetzt.
- *Cunt* wurde am häufigsten ins Deutsche mit *Arsch* sowie *Arschloch* und ins Finnische mit *vittu* und *mulku* übersetzt.
- *Shit* wurde am häufigsten ins Deutsche mit *Scheiße* und ins Finnische mit *paska* übersetzt.
- *Bastard* wurde am häufigsten ins Deutsche mit *Arsch*, *Arschloch* und *Bastard* und ins Finnische mit *paska* und *mulku* übersetzt.

In beiden Übersetzungen wurde ein Fluchwort auch oft mit einem neutralen Wort übersetzt oder völlig weggelassen. Dies kann darauf hinweisen, dass man in verschiedenen Sprachen Fluchwörter nicht so oft benutzt oder die Sprachstruktur ein so vielseitiges Fluchen nicht zulässt. Natürlich können auch die Vorlieben des Übersetzers eine Rolle dabei spielen, welches Wort in der Übersetzung erscheint. Diese Themen könnten in einer umfangreicheren Untersuchung betrachtet werden, aber im Rahmen dieser Arbeit war es leider unmöglich.

In dieser Magisterarbeit wurden die vier üblichsten Fluchwörter im Roman *Trainspotting* von Irvine Welsh und ihre deutschen und finnischen Übersetzungen untersucht. Der Umfang dieser Forschungsarbeit reicht nicht aus, um ein umfassendes Gesamtbild über Fluchwörter und ihre Übersetzung zu präsentieren. Dies trifft auch auf das vorliegende Werk zu. Das Ziel war aber die Übersetzungen zu untersuchen und sie miteinander und mit dem Original zu vergleichen und dadurch Feststellungen zu treffen und möglicherweise einige allgemeine Tendenzen zu finden. Die Ergebnisse basieren jedoch auf einem ziemlich begrenzten Material und deswegen ist es unmöglich allgemeingültige Schlüsse zu ziehen.